HELSINGIN YLIOPISTO

Hevosenomistajat ja kuolemansuru

Hevosenomistajien kokemuksia eläimen kuolemaan liittyvästä surusta Suomessa 2005–2025

Kulttuuriperinnön maisteriohjelma
Maisterintutkielma

Laatija:
Milja Mantela

Ohjaaja:
Tuomas Äystö

29.8.2025
Helsinki

Tiedekunta: Humanistinen tiedekunta

Koulutusohjelma: Kulttuuriperinnön maisteriohjelma

Opintosuunta: Uskontotiede

Tekijä: Milja Mantela

Työn nimi: Hevosenomistajat ja kuolemansuru

Työn laji: Maisterintutkielma

Kuukausi ja vuosi: Elokuu 2025

Sivumäärä: 63+16

Avainsanat: hevonen, kuolema, kuolemansuru, lopettaminen, sureminen, eläimet, riistetty suru, äänioikeudeton suru, disenfranchised grief

Ohjaaja tai ohjaajat: Tuomas Äystö

Säilytyspaikka: Helsingin yliopiston kirjasto, Helda-julkaisuarkisto

Tiivistelmä:

Hevosten lopettamiseen ei ole yhtä vakiintunutta tapaa ja hevosenomistajat joutuvat ratkaisemaan monia käytännön kysymyksiä hevosen kuolemaan liittyen: miten hevonen lopetetaan, missä ja mitä kuolleelle hevoselle sen jälkeen tehdään. Hevosen rooli on voinut olla hyvinkin tärkeä ja läheinen omistajansa elämässä, mutta ympärillä olevat ihmiset eivät aina tunnista tai tunnusta tätä menetystä. Tutkielmassa selvitetään, miten suomalaiset ratsuhevosenomistajat surevat hevosensa kuolemaa 2000-luvun alun vuosikymmeninä.

Hevosen kuolemaan liittyvää kuolemansurua tarkastellaan käsitteen disenfranchised grief kautta. Käsite on aiemmin suomennettu äänioikeudettomana suruna, mutta tutkielmassa käytetään riistetyn surun käsitettä, koska aiempi suomennos on vaikea ymmärtää lukijalle, joka ei tunne kyseisen termin englanninkielistä historiaa. Riistetyn surun käsiteen on alun perin kehittänyt yhdysvaltalainen Kenneth Doka. Suru voi olla riistettyä eri syistä, kun suru tai surija ei ole tunnustettu yhteisössä. Kunkin yhteisön normit ja surijan elämäntilanne vaikuttavat surun kokemiseen.

Tutkimuksen aineisto on kerätty sähköisellä kyselylomakkeella, joka julkaistiin Facebookissa kesällä 2025. Kyselyyn vastattiin anonyymisti. Aineisto koostui lähes yksinomaan naisten vastauksista, mikä toisaalta kuvaa ratsastuksen naispainotteista sukupuolijakaumaa. Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

Tutkimuksessa havaittiin, että itse lopettamispäätöstä perusteltiin useimmiten hevosen elämänlaadun kannalta. Hevoslähtöinen näkökulma oli vastaajajoukossa vallitseva, harvoin lopettamista perusteltiin omistajan lähtökohdista. Kuoleman professionalisoituminen sekä medikalisaatio näkyivät lopetuksen yhteydessä. Hevonen esitetiin aineistossa useimmiten ystävänä, hyvin läheisessä suhteessa ihmiseen, mikä toisaalta näyttäytyy myös riskinä voimakkaalle suremiselle. Ympäröivien yhteisöjen normit vaikuttivat suremiseen eri tavoin, sillä vastaajat saivat ymmärrystä ja tukea suremiseen, mutta kohtasivat myös kummeksuntaa tai vähättelyä samoissa ympäristöissä. Monesti raja suremisen hyväksynnälle kulki hevosihmisten ja muiden ihmisten välillä. Vastaajien välillä oli eroja, miten hevosta muisteltiin, mutta suosituin tapa muistella olivat erilaiset kuvat ja taideteokset. Jouhia oli monella vastaajalla myös tallessa ja niistä oli saatettu teettää jouhikoru. Hevosen kuoleminen vanhana teki kuolemasta hyväksytymmän, mikä on yhteydessä nyky-yhteiskunnassa vallitsevaan vanhuuden ja kuoleman tiiviiseen suhteeseen.

Sisällysluettelo

1 Johdanto 5

2 Taustoitus hevosista 8

2.1 Hevosen monet roolit 8

2.2 Hevonen - tuotantoeläin ja lemmikki 9

2.3 Hevosen lopettamistavat 11

3 Tieteellinen viitekehys 16

3.1 Riistetty suru 16

3.2 Surututkimus uskontotieteessä 20

3.2.1 Kuolemaan suhtautuminen yhteiskunnassa 20

3.2.2 Surun tutkiminen 21

3.2.3 Naiseus ja kuolema 23

3.3 Hevoset yhteiskunnallisen ja humanistisen eläintutkimuksen kohteena 24

3.3.1 Kasvava eläintutkimuksen ala 24

3.3.2 Liukuvia rajoja lemmikkien hautausmailla 25

3.3.3 Hevonen – ”toinen” vai ihmisenkaltainen? 27

4 Aineisto 29

4.1 Lomaketutkimus aineistonhankintamenetelmänä 29

4.2 Aineiston kerääminen 30

4.3 Lomakkeen kysymykset 30

4.4 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi analyysimenetelmänä 33

5 Tulokset 37

5.1 Vastaajiin liittyviä tietoja 37

5.2 Hevosen elämän päätös 42

5.3 Normit ohjaavat surua 49

5.4 Kuoleman olosuhteet vaikuttavat suremiseen 58

6 Johtopäätökset 61

6.1 Johtopäätökset ja suhde aiempaan tutkimukseen 61

6.2 Pohdinta ja jatkotutkimuskysymykset 65

Lähteet **67**

Liitteet **74**

Liite 1. Lomakeaineiston kysymykset. **74**

Liite 2. Tietosuojaseloste. **76**

Taulukko 1 Kuluja erilaisista lopetusvaihtoehdoista 15

1 Johdanto

Hevosten rooli yhteiskunnassa on Suomessa 2020-luvulle tultaessa muuttunut verrattuna 100 vuoden takaiseen.[1] Hevoset ovat muuttuneet agraariyhteiskunnan tärkeistä ja välttämättömistä työjuhdista enenevässä määrin seuraeläimen, lemmikin ja harrastuskumppanin rooliin. Hevosista iso osa on nykyään omistajiensa harrastuskumppaneita. Ratsastusharrastus on yleistynyt Suomessa 1980-luvulta alkaen ja Suomessa suurin osa hevosista on tällä hetkellä ratsukäytössä.[2] Vaikka hevosten käyttötarkoitus sekä määrä ovat muuttuneet viimeisen 100 vuoden aikana, ne ovat edelleen määritelmällisesti tuotantoeläimiä. Suomessa ei kasvateta hevosia ruoaksi, mutta niiden pitoa määrittävät eläinten hyvinvointilain[3] lisäksi myös erilaiset tuotantoeläimiä koskevat säädökset[4]. Tämä vaikuttaa myös hevosten lopettamiseen. Hevosenomistajat joutuvatkin pohtimaan eläimen kuoleman tullessa ajankohtaiseksi, miten ratkaista erilaiset käytännön kysymykset kuolemaan liittyen: kuka eläimen lopettaa (eläinlääkäri, metsästäjä vai teurastaja), missä (kotitallilla vai teurastamossa) ja mitä kuolleelle eläimelle tehdään (tuhkataan, haudataan tai käytetään ravinnoksi)? Yhtä vakiintunutta tapaa tähän ei ole.

Samalla tavalla kuin itse kuolemaan liittyen ei ole olemassa yhtä vakiintunutta tai vallitsevaa toimintamallia, ei suremisellekaan ole. Hevosten rooli omistajiensa elämässä ja arjessa on voinut olla hyvin erilainen ennen kuolemaa. Tutkielmassa keskitytään tarkastelemaan hevosen lopettamiseen liittyvää kuolemansurua hevosenomistajien keskuudessa Suomessa aikavälillä 2005–2025. Tarkastelussa hyödynnetään käsitettä riistetty suru (disenfranchised grief). Käsitteen on alun perin kehittänyt Kenneth Doka 1980-luvulla ja se on usein käännetty suomeksi äänioikeudettomana suruna. Mielestäni kyseinen suomennos ei kuitenkaan tavoita termin merkityksiä riittävässä määrin. Riistetty suru kuvaa paremmin sitä, kuinka surija ei voi surra menetystään yhtäläisesti jonkun muun menetyksen kanssa.

---

[1] Schuurman & Leinonen 2012, Solala 2020.
[2] Suomen Hippos ry 2025b.
[3] Laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023) astui voimaan 1.1.2024 ja korvasi aiemman eläinsuojelulain (247/1996).
[4] esim. Valtioneuvoston asetus hevosten suojelusta (588/2010), joka korvautuu valtioneuvoston asetuksella hevosten hyvinvoinnista (321/2025) (astuu voimaan 1.1.2026), laki eläinten kuljetuksesta (1429/2006), eläinkuljetusasetus eli Euroopan unionin neuvoston asetuksen (EY) N:o 1255/97 muuttamisesta annetun neuvoston asetus (EY) N:o 1/2005, Euroopan unionin neuvoston asetus (EY) N:o 1099/2009 eläinten suojelusta lopetuksen yhteydessä.

Esimerkiksi koiran menetystä ei koeta sopivaksi tuoda esille, kun joku kertoo hiljattain menehtyneestä mummostaan.[5]

Maisteritutkielmani sijoittuu uskontotieteen alalle. Uskontotieteellä ei ole ”omia” tutkimusmetodeja tai lähestymistapoja, vaan tyypillistä on tarkastella ilmiötä läheisten tieteenalojen lähestymistapoja hyödyntäen: esimerkiksi sosiologian, arkeologian tai psykologian. Uskontotieteessä erityisesti Suomessa kuolemaan liittyvä tutkimus on ollut suosittua, mutta surututkimus on jäänyt suhteessa vähäiseksi.[6] Surututkimus on ollut tarkasteltavana erityisesti lääketieteen kontekstissa, minkä voi nähdä edustavan myös yhteiskunnassa tapahtunutta professionalisoitumista sekä medikalisoitumista. Esimerkiksi Mari Pulkkisen väitöskirja (2016) pyrkii omalta osaltaan haastamaan vallitsevaa tarkastelutapaa surututkimuksessa ja pyrkii paikkaamaan uskontotieteessä ja kulttuurintutkimuksessa olevaa epäsuhtaa kuolemaan ja suremiseen liittyvän tutkimuksen välillä.

Eläimiin liittyvä kiinnostus eri tieteenaloilla sekä yhteiskunnan eri tasoilla on ollut viime vuosina kasvava trendi. Myös lainsäädännön muutokset sekä yritykset muuttaa sitä ovat osoitus aihepiirin ajankohtaisuudesta. Lemmikkeihin liittyvään kuolemansuruun liittyviä tutkimuksia ovat kartoittaneet englanniksi ainakin Park ym. (2023) sekä Davis (2011). Park ym. (2023) nostivat yhdeksi lemmikkeihin liittyvän kuolemansurun tutkimuksen teemaksi riistetyn surun.[7]

Tutkielman keskeisin tutkimuskysymys on: Miten hevosenomistajat surevat hevosensa kuolemaa? Tähän kysymykseen vastaamiseksi on syytä huomioida ainakin seuraavia asioita: Millainen rooli hevosella oli omistajan elämässä ennen kuolemaa? Miten hevosen kuolema tapahtui? Miten omistajan elämänkatsomus vaikutti suremiseen? Kauanko suru kesti/ on kestänyt? Miten muut ihmiset suhtautuivat menetykseen? Miten kuollutta hevosta muistellaan?

On hyvä huomata, että tutkielmassa keskitytään ratsuhevosten omistajien kokemuksiin. Ratsuja on Suomessa olevasta hevosmäärästä hieman yli puolet. Tarkastelun ulkopuolelle jäävät siis ravihevosten omistajien kokemukset. Raviharrastus on perinteisesti ollut miesvaltaista ja on sitä edelleen 2020-luvulla.

---

[5] Keller 2024, 69.
[6] Pulkkinen 2016.
[7] Park, Royal & Gruen 2023.

Ratsastus sen sijaan on nykyään pääosin naisten ja erityisesti tyttöjen harrastus. Ratsastusseuroihin kuuluvista harrastajista peräti 96 % on naisia.[8] On syytä olettaa, että näiden harrastusten toimintakulttuurit ovat erilaiset.[9] Sukupuolten välillä suremisessa on myös havaittu olevan eroja.[10] Vaikka hevonen on eittämättä sekä ratsu- että raviharrastajille merkittävä kumppani, tämän maisteritutkielma käsittelee vain ratsuhevosen omistajia. Lisäksi ratsastus on harrastuksena kirjoittajalle tuttu.

Tutkielman aineisto on kerätty internetissä tehdyllä kyselyllä. Kysely toteutettiin anonyymisti ja se oli suunnattu vuosien 2005–2025 välisenä aikana hevosensa lopettaneille ratsuhevosten omistajille. Kyselylomake julkaistiin Facebookin Hevostutkimuksia-ryhmässä sekä kirjoittajan omalla Facebook-seinällä, josta sen pystyi jakamaan eteenpäin.

Aineiston analyysissä on käytetty aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Kerätty aineisto on anonymisoitu ennen sen käsittelyä, jotta aineistoon vahingossa päätyneet yksilöivät tiedot, kuten paikkojen ja hevosten nimet, eivät vaaranna vastanneiden henkilöiden tietosuojaa. Aineistoa on siihen tutustumisen jälkeen koodattu ja pelkistetty eri tavoin ja ryhmitelty aineistosta tehtyjen havaintojen perusteella. Aineiston alkuperäisistä ilmauksista on tehty yksinkertaistettuja ilmaisuja, jotka on ryhmitelty eri alakategorioihin. Alakategorioita on yhdistetty niitä yhdistävien seikkojen perusteella yläkategorioihin. Näin on edetty abstrahoinnin periaatteiden mukaisesti ja muodostettu kolme yläkategoriaa: hevosen elämän päätös, normit ohjaavat surua ja kuoleman olosuhteet vaikuttavat suremiseen. Tulokset on esitetty näiden kolmen käsitteen kautta.

---

[8] SRL 2025. Alle 18-vuotiaista ratsastusseurojen jäsenistä peräti 98 % on tyttöjä.
[9] Esimerkiksi Schuurman & Leinonen 2012 jakoivat informantit kahteen joukkoon: ravi- ja työhevosmiehet ja ratsastavat naiset. ks. myös Leinonen 2013, 17, 20–21. eroista hevoskulttuurissa ja -käsityksessä ravi- ja ratsastusharrastuksissa.
[10] ks. esim. Davis 2011.

2 Taustoitus hevosista

2.1 Hevosen monet roolit

Hevosella on ollut eri kulttuureissa ja eri aikoina erilaisia rooleja yhteiskunnassa. Suomessa se on ollut tärkeä työkumppani ja -väline sodissa sekä maa- ja metsätaloustöissä, kulkuväline, urheiluväline, perheenjäsen, terapeutti ja ravinnonlähde. Hevosen ja ihmisen väliselle suhteelle ominaista on, että hevosen odotetaan toimivan ihmisen hyväksi. Vaikka Suomessa hevosia ei juurikaan enää tapaa perinteisissä maataloustöissä, maailmalla valtaosa hevoseläimistä työskentelee yhä mm. maataloudessa, kuljetuksissa ja matkailussa.[11]

Suomessa oli vuonna 2024 noin 69 300 hevosta, joista ratsuja on hieman yli puolet.[12] Suomen Hippos ry:n julkaiseman Hevostalous lukuina 2024 mukaan ratsuja ja poneja oli tuolloin 34 900 ja lisäksi suomenhevosten määrästä 18 800 osa oli käytössä ratsuina.[13] Hevosten määrä on kaukana 1950-luvun huippuvuosista, jolloin hevosia oli jopa 400 000.[14] Alimmillaan hevosten määrä Suomessa oli 1980-luvulla, jolloin määrä oli vain 31 500. Samoihin aikoihin ratsastus harrastuksena alkoi kasvattaa suosiotaan voimakkaasti.

Ratsastajia on Suomen ratsastajainliiton (SRL) arvion mukaan nykyään noin 160 000 ja näistä vuonna 2024 ratsastusseurojen jäseniä oli 36 600. Kilpailuluvan oli lunastanut 9 000 jäsentä ja hevosille kilpailemiseen vaadittava vuosimaksu oli maksettu 6 600 hevoselle.[15] Ratsuista siis noin 20 % oli kilpailukäytössä. Ratsastuksen harrastamisessa pääpaino ei täten ole kilpailemisessa, vaan muussa toiminnassa.

---

[11] Brooke 2025. Brooke on maailmanlaajuisesti toimiva taho, joka edistää työhön käytettävien hevoseläinten hyvinvointia.
[12] Suomen Hippos ry 2025b. Hevosten määrä on laskenut yli 2000 yksilöllä vuodesta 2023. Ratsujen lukuun sisältyvät myös ponit. Poni tarkoittaa hevosta, joka on säkäkorkeudeltaan alle 148 cm.
[13] Suomen Hippos ry 2025b. Suomen Hippos ry on valtakunnallinen raviurheilun sekä hevoskasvatuksen keskusjärjestö, joka ylläpitää rekisteriä ja kantakirjaa kaikista hevosista Suomessa. Ratsuina työskentelevien suomenhevosten määrää on vaikea arvioida, koska suomenhevosilla on tavallista, että hevosen käyttötarkoitus voi muuttua juoksijasta ratsuksi. Osa suomenhevosista on elämänsä vain ratsukäytössä.
[14] Schuurman & Leinonen, 2012, 1.
[15] SRL 2025. Vuoden 2024 lukuja. Kilpailuluvan saamiseksi henkilön tulee kuulua ratsastusseuran jäseneksi. Kilpailulupiin on laskettu kaikki seura- ja aluetason, kansallisen sekä kansainvälisen tason luvat.

2.2 Hevonen - tuotantoeläin ja lemmikki

Hevosen asema Suomen lainsäädännössä riippuu sen käyttötarkoituksesta. Se on eläinten hyvinvointilaissa lähtökohtaisesti seura- ja harrastuseläin, mutta joissain tilanteissa siihen suhtaudutaan tuotantoeläimenä.[16] Tämän takia se poikkeaa monista muista seuraeläimistä tai lemmikeistä. Sen pitämistä, lääkintää, kuljettamista ja lopettamista koskevat erilaiset säädökset kuin esimerkiksi koiria tai kissoja. Vuonna 2009 tuli voimaan koko Euroopan unionin alueella voimaan asetus, jonka mukaan kaikki hevoseläimet tulee tunnistaa ja niillä tulee olla passi.[17] Hevosia ei Suomessa kasvateta ravinnoksi, vaan ne elävät yleensä elämänsä ensin muussa roolissa ihmisten elämässä.

Hevosenlihaa käytetään Suomessa ravinnoksi, joskin vähäisiä määriä[18]. Vuonna 2024 hevosia teurastettiin 570 yksilöä. Samana vuonna kaikkiaan hevosia lopetettiin n. 4000 yksilöä, joten tämä vastaa n. 14 % lopetetuista hevosista.[19] Vuonna 2024 hevosenlihaa tuotettiin Suomessa 164 000 kg. Ulkomailta tuotiin hevosenlihaa 624 000 kg. Hevosenlihan kulutus on laskenut viime vuosina ja hevosenlihan syöntiin suhtaudutaan Suomessa ristiriitaisesti. Tähän liittyy hevosen asema liminaalisena eli kategorioiden rajoja ylittävänä eläimenä. Eläin voi kuulua joko syötävien tai ei-syötävien kategoriaan tai sama eläinlaji saattaa olla myös molempia.[20]

Hevosenlihan syömiseen suhtaudutaan vaihtelevasti eri kulttuureissa. Euroopassa hevosenlihaa syödään eniten Italiassa, mutta esimerkiksi Iso-Britanniassa sen syömistä kavahdetaan.[21] Katolinen kirkko kielsi hevosenlihan syönnin 700-luvulla, sillä se yhdistettiin pakanalliseen uskonnollisuuteen. Tämän vuoksi myöskään Suomessa hevosenlihaa ei syöty pitkään aikaan. Hevosenlihan syöminen oli tabu, sitä

---

[16] Ruokavirasto 2025b.
[17] Komission asetus (504/2008). Tämä koskee hevosten lisäksi aaseja ja seeproja sekä kaikkien eri hevoseläinten risteytyksiä. Tunnistaminen tarkoittaa, että hevonen on yksilöitävissä sen tuntomerkkien, kuten värityksen perusteella. Hevosilla käytetään nykyisin Suomessa mikrosiruja, joihin kunkin eläimen yksilöivä numerokoodi on tallennettu.
[18] Luonnonvarakeskus 2025. Vuonna 2024 hevosenlihan kulutus Suomessa vastasi n. 0,1 kg vuodessa henkilöä kohden. Lihan kokonaiskulutus oli n. 78 kg vuodessa henkilöä kohden.
[19] Suomen Hippos ry 2025b, 13.
[20] Schuurman & Kotilainen 2022, 122–123.
[21] Martuzzi ym. 2001, Jaskari ym. 2015, 90.

ei käytetty ravinnoksi edes nälkävuosina 1867–1868.[22] Suomessa hevosenlihan käyttö alkoi hiljalleen kasvaa, kun maanviljelysopistoissa opiskelijat velvoitettiin osallistumaan hevosten nylkemiseen. Aluksi nämäkin lihat käytettiin muiden eläinten, kuten sikojen, ravinnoksi, mutta pian myös näiden oppilaitosten opettajat ryhtyivät syömään hevosia.[23] Hevosten syömistä pyrittiin edistämään eläinsuojelun nimissä 1900-luvun taitteessa. Hevoset kohtasivat tuolloin loppunsa tyypillisesti vanhoina, huonossa kunnossa, laihoina ja lähes hampaat loppuun kuluneina.[24] Työhevosten asema oli huono edelleen sotien jälkeisessä Suomessa 1950-luvulla, kun moni hevonen kuoli raskailla tukkisavotoilla. Toisen maailmansodan aikana hevosia syötiin toisinaan, koska ruokahuollolla oli vaikeuksia toimittaa ravintoa sotilaille. Tällöin syötiin mieluummin sotasaaliina saatuja venäläisiä hevosia ja hevosmiehet eivät syöneet tuntemiaan hevosia.[25] Tässä voi havaita, että läheisempi tunneside eläimeen teki siitä luokittelussa ei-syötävän. Sota-aikanakin jotkin hevoset haudattiin rintamalla, mikä kuvaa hevoseen suhtautumista ihmisenkaltaisena olentona.[26]

Toisen maailmansodan jälkeen hevosten vieminen teuraaksi yleistyi Suomessa.[27] Tämä oli osa yleisempää trendiä läntisessä Euroopassa. Tällöin hevosten käyttö perinteisissä maa- ja metsätaloustöissä sekä kuljetuksissa väheni, kun yhteiskunta koneistui ja monet ihmiset muuttivat maalta kaupunkeihin. Teurastamot maksoivat hevosista hyvin ja tästä tuli yleinen lopetustapa hevosille. Kaikki hevosenomistajat eivät kuitenkaan nähneet sopivaksi teurastaa hevosta. Tällöin hevonen saatettiin haudata omille maille. Lopettamiseen saatetiin pyytää naapuria ampumaan hevonen.[28] Tämä on osoitus tunnesiteestä omistajan ja hevosen välillä. Kyseessä voi nähdä jatkumon suhtautumisessa hevosen ruumiiseen epäpuhtaana ja kartettavana asiana, kun tappaminen luovutettiin jonkun toisen henkilön tehtäväksi. Kiinnostavaa on, että osa omistajista päätyi myymään hevosensa teuraaksi, vaikka ei olisi halunnut lopettaa hevosta tällä tavoin.[29] Maksettu korvaussumma kuitenkin johti tämän rajan

---

[22] Schuurman & Leinonen 2012, 69–70; Leinonen 2013, 219; SKS KRA. KRK 219 64:167 Rantanen. 1935. Myös hevosen tappamista kavahdettiin ja se annettiin rakkareille eli hevosennylkijöille tehtäväksi. Näitä henkilöitä muut ihmiset karttoivat.
[23] Leinonen 2013, 219.
[24] Schuurman 2012, 39.
[25] Schuurman & Leinonen 2012, 70–71.
[26] Scuurman & Leinonen 2012, 71.
[27] Schuurman 2012, 27.
[28] Schuurman & Leinonen 2012, 71.
[29] Leinonen 2013, 221–222.

ylittämiseen. Hevonen asetettiin kuitenkin alisteiseksi ihmisten hyvinvoinnille, joka rahalla pystyttiin hankkimaan.

Hevosten teurastaminen väheni Suomessa vuoden 1995 Euroopan Unioniin liittymisen jälkeen, kun hevosenlihan hinnat laskivat. Tämän myötä myös hevosia vastaanottavien teurastamoiden määrät vähenivät.[30] Hevosten elämän päätös on edelleen 2000-luvun alussa ollut huolenaihe niiden hyvinvoinnin kannalta: moni hevonen on joutunut kiertoon, kun sitä ei ole enää haluttu pitää.[31] Huoli on siis sama kuin 100 vuotta sitten. Vuoden 2013 hevosenlihakohun jälkeen yritettiin jälleen kasvattaa hevosenlihan kysyntää.[32]

Nora Schuurman kuvaa, kuinka ihmisten eläimiin suhtautuminen liittyy kahtia jaotteluun: vieras-tuttu, villi-kesy, ihmisenkaltainen-eläimenkaltainen.[33] Myös Jaskari ym. (2015) nostavat esille, että eläimen kuolemanjälkeiseen kohteluun vaikuttaa erityisesti se, millainen rooli eläimellä oli ihmisten elämässä ollut eläessään. Ihmisenkaltaisiksi miellettyjä eläimiä kohdellaan kuten ihmisiä, ne saattavat saada esimerkiksi hautajaiset.[34] Davis (2011) tuo esille, kuinka uudemmissa tutkimuksissa on havaittu, että lemmikin menettämisen yhteydessä omistajan sureminen muistuttaa enemmän läheisen ihmisen menettämistä kuin irtaimen omaisuuden menettämistä.[35]

2.3 Hevosen lopettamistavat

Hevosen lopettamistavan valintaan vaikuttavat sekä taloudelliset että emotionaaliset seikat.[36] Suomen raviurheilun ja hevoskasvatuksen kattojärjestö Hippos ry on koonnut nettisivuilleen tietoa ja ohjeita hevosenomistajille hevosen kuolemaan liittyen. Etusivulta Vastuullisuus-otsikon alta löytyy otsikko Hevosen hyvinvointi, josta taas löytyy Hevosen viimeinen matka, jonne on eri vaihtoehdoista koottu tietoa. Hippos on taho, joka Suomessa ylläpitää tietokantaa kaikista Suomen hevoseläimistä

---

[30] Schuurman & Leinonen 2012, 72.
[31] Schuurman 2012, 125–126, 216.
[32] Jaskari ym. 2015. Hevosenlihakohulla viitataan vuonna 2013 ilmi tulleeseen skandaaliin Euroopassa, kun erilaisiin tuotteisiin, joiden ei pitänyt sisältää hevosenlihaa, päätyi hevosenlihaa. Suomessa esimerkiksi Finduksen lasagnesta löytyi DNA-testien mukaan hevosta, kun sen tuli sisältää nautaa.
[33] Schuurman 2012, 49–52. Tarkastelussa erityisesti hevonen.
[34] Jaskari ym. 2015, 89–90.
[35] Davis 2011, 225.
[36] Birke & Thompson 2018, 18.

ja niiden risteytyksistä. Eri viranomaiset käyttävät myös kyseistä tietokantaa.[37] Hippoksella on siis huomattavaa vaikutusvaltaa ohjata hevosenomistajia toimimaan haluamallaan tavalla.

Osiossa Hevosen viimeinen matka löytyy neljä alaosiota seuraavassa järjestyksessä: hevosen teurastaminen, hevosen lääkkeellinen lopetus, hevosen hautaaminen ja tuhkaus sekä kotiteurastus ja vaihtoehtoiset ruhon hävittämistavat. Sivulla sanotaan seuraavaa:

> Paras ja hevosen arvon mukainen päätös sen elämälle on vastuullisesti tehty lopettamisratkaisu. Oikea-aikaisen lopettamispäätöksen tekeminen on jokaisen hevosenpitäjän velvollisuus, johon on sitouduttava jo hevosen hankintahetkellä.
>
> Tukea hevosen lopettamispäätöksen tekemiseen saat tarpeen vaatiessa eläinlääkäriltä ja muilta hevosalan ammattilaisilta. Hevosen lopettaminen on aina vastuullinen ja hevosystävällinen ratkaisu, jos hevosen terveydentilan tai muiden seikkojen takia ei ole mahdollista tarjota hevoselle elämää, jossa hevosen hyvinvointi toteutuu niin eettisesti kuin eläinten hyvinvointilain mukaisesti.

Käytännön apua päätöksentekoon saat tutustumalla vastuullisiin lopetusvaihtoehtoihin.[38]

Lainauksessa näkyy, että tekstissä kehotetaan hakemaan lopetuspäätökselle tukea ensisijaisesti eläinlääkäriltä. Muita hevosalan ammattilaisia ei mainita eri ammattiryhmittäin. Tämän voi nähdä edustavan nykyajan medikalisaatiota sekä professionalisoitumista, eli kuolemaa hallitsevat toimijat ovat ensi sijassa ammattilaisia ja peräti (eläin-)lääketieteen edustajia.[39]

Hippoksen sivuilla mainittuja lopetusvaihtoehtoja kuvataan vastuullisiksi vaihtoehdoiksi ja hevosen lopettamista luonnehditaan vastuulliseksi ja hevosystävälliseksi teoksi. Vastuullinen lopettaminen on ”paras ja hevosen arvon mukainen”. Puhetavalla selkeästi vedotaan ajatukseen, että hevosenomistaja haluaa olla vastuullinen ja tarjota hevoselleen hyvän kuoleman. Omistajan aktiivinen rooli lopetuspäätöksen tekemisessä yhdistetään vastuulliseen toimintaan. Tämä on yhdenmukaista eläinlääkäreiden parissa tehtyjen tutkimushavaintojen kanssa:

---

[37] Suomen Hippos ry 2025a. Lisäksi Hippos ylläpitää joidenkin hevosrotujen rotukantakirjoja, joihin päästäkseen hevosen tulee täyttää kyseisen rodun vaatimukset.
[38] Suomen Hippos ry 2025a. (2.7.2025)
[39] Pulkkinen 2016, 17.

eläinlääkärit suhtautuvat epäillen eläimen luonnolliseen kuolemaan. Haastatteluaineistossa eläinlääkärit yhdistivät luonnollisen kuoleman kuolemaan johtavaan sairauteen, kipuun ja kärsimykseen.[40] Hippoksen voi siis nähdä edistävän samanlaista suhtautumistapaa hevosen lopettamiseen liittyen.

Suomessa oli vuonna 2024 12 hevosia vastaanottavaa teurastamoa. On huomattavaa, että yksikään hevosia vastaanottava teurastamo ei vuonna 2025 sijaitse Etelä-Suomessa, jossa sekä ihmisiä että ratsastuksen harrastajia asuu tiheimmin.[41] Tämä voi vaikuttaa lopetustavan valintaan. Pirkanmaalla palvelu on saatavilla kattavimmin, peräti neljässä eri laitoksessa.[42] Hevonen voidaan teurastaa vain, mikäli se on rekisteröity, sillä on passi eli tunnistamisasiakirja mukana ja sitä ei ole lääkitty tuotantoeläimille kielletyillä aineilla.[43] Kaikkia hevosia ei voida siis teurastaa. Hevosen teurastaminen esimerkiksi Uuraisilla Säilyke Herttua Oy:llä maksaa 300 e. Jos omistaja sen sijaan myy hevosen teurastamolle, hän saa 0,5 e/ruhokilo korvausta. Keskivertohevosesta tulee n. 250–300 ruhokiloa, eli maksettava summa olisi 100–150 e tietämillä.[44] Tämä on ainoa vaihtoehto, jossa hevosen lopettamisesta ei tule omistajalle lisäkuluja: hän saa sen sijaan jopa pienen korvauksen takaisin. Eri lopetusvaihtoehtoihin liittyviä ja kuolleen hevosen loppusijoituksesta koituvia kuluja on koottu taulukkoon 1.

Hevosen lääkkeellinen lopetus tarkoittaa eläinlääkärin suorittamaa lopetusta, joka tehdään kokonaan lääkkeillä tai eläinlääkäri rauhoittaa hevosen lääkkeillä, jonka jälkeen se ammutaan. Eläinlääketieteessä eläinten lopettamisesta ylipäänsä käytetään termiä eutanasia.[45] Tässä tutkielmassa eutanasialla viitataan nimenomaan eläinlääkärin suorittamaan eläimen lopettamiseen, vastakohtana teurastamiselle tai ampumiselle.[46] Eläinlääkärin suorittamassa eutanasiassa etuna on, että eläin voidaan lopettaa sille tutussa ympäristössä, eikä sitä tarvitse esimerkiksi kuljettaa. Tällöin tulee kuitenkin selvittää, miten hävitetään kuolleen hevosen keho, johon Hippoksen

---

[40] Schuurman 2020, 325–326. Vastaavia epäilyjä ihmisten luonnolliseen kuolemaan liittyen käsittelee esimerkiksi Hänninen 2014.
[41] Tutkimuksen tarkastelu sijoittuu kuitenkin menneeseen aikaan vuosien 2005–2025 välille, jolloin myös Etelä-Suomessa on osan ajasta ollut hevosia vastaanottava teurastamo.
[42] Suomen Hippos ry 2025a. Teurastamoiden määrät: Vakka-Suomessa 1, Pirkanmaalla 4, Keski-Suomessa 1, Kymenlaaksossa 1, Etelä-Pohjanmaalla 1, Pohjanmaalla ja Keskipohjanmaalla 2, Pohjois-Karjalassa 2 ja Pohjois-Pohjanmaalla 1.
[43] Hevostietokeskus 2022.
[44] Säilyke Herttua 2025.
[45] Schuurman 2020, 314. Eutanasia tarkoittaa hyvää kuolemaa.
[46] ks. Liite 1. Lomakeaineiston kysymykset.

sivuilla viitataan ruhona. Eläinlääkäri voi lopettaa hevosen myös eläinklinikalla, jolloin ruhon hävittämistä ei tarvitse erikseen järjestää.[47]

Kuollut hevonen voidaan koko maassa haudata tietyin ehdoin. Hevosta ei saa haudata esimerkiksi pohjavesialueelle ja se tulee haudata vähintään yhden metrin syvyyteen sekä peittää välittömästi.[48] Hautaamisessa käytännössä on rajoitteena myös, että kyseessä on iso eläin. Sen hautaamiseksi tarvitaan sopiva maa-alue, jota ei kaikilla hevosenomistajilla ole. Lisäksi tarvitaan kaivinkonetta, jotta saadaan kaivettua riittävän suuri hauta ja peitettyä se.[49] Iso osa ratsastuksen harrastajista asuu kaupungeissa, mutta hevoset asuvat maaseudulla. On tyypillistä, että hevosenomistaja omistaa hevosen, mutta hevosta pidetään jonkun muun pitämällä tallilla hoidossa. Jotkin lemmikkieläinten hautausmaat ottavat vastaan myös hevosia, mutta vaatimuksena saattaa olla esimerkiksi, että hevonen haudataan tuhkattuna.[50] Mäntsälän Lemmikkilehto esimerkiksi tarjoaa uurnapaikkaa 10 vuodeksi 650 e hintaan tai vaihtoehtoisesti perinteistä hautapaikkaa vastaavaksi ajaksi hintaan 990e.[51]

Hevosen tuhkaaminen on mahdollista joissain lemmikkieläintuhkaamoissa, kuten Mäntsälän Lemmikkilehdossa tai Salon Eläintuhkauksessa. Hevosen tuhkaaminen on kuitenkin hintavaa: Mäntsälässä 99 e + eläinlääkärin lopetus tai Salossa 750 e + eläinlääkärin lopetus n. 200 e/ ampuminen 20 e.[52] Pienempien lemmikkien tuhkaus ei ole yhtä hintavaa. Lemmikkilehdossa tuhkauksen hinta pienelle alle 2 kg painavalle lemmikille on 80 e ja perinteinen hautapaikka tai hautapaikka uurnalle 10 vuodeksi 650 e.

Hevonen voidaan hävittää myös polttamalla energiaksi. Honkajoki Oy on mainittu eläinten hävityslaitoksena Hippoksen sivuilla. Honkajoki tarjoaa raatokeräilypalvelua, jossa kuollut eläin noudetaan laitoksella käsiteltäväksi. Tämä palvelu maksaa 247,45 e. Valtio tukee tätä palvelua valtionavustuksin. Mikäli noudettava eläin ei sijaitse muiden noudettavien eläinten kanssa samalla alueella, lisäksi saattaa tulla kuljetuskuluja.

---

[47] Suomen Hippos ry 2025a. (4.7.2025)
[48] Suomen Hippos ry 2025a, Ruokavirasto 2025a.
[49] Tästä voi tulla maansiirtokuluja.
[50] Hevosesta tulee tuhkaa n. 10–12 l, eli ämpärillisen verran.
[51] Mäntsälän Lemmikkilehto 2025.
[52] Salon eläintuhkaus 2025, Mäntsälän Lemmikkilehto 2025. Hintaan vaikuttaa hevosen koko.

Hippoksen sivuilla neljäs kohta ”kotiteurastus ja vaihtoehtoiset ruhon hävittämistavat” tarkoittaa hevosen teurastamista omassa taloudessa tapahtuvaan käyttöön. Hevosen saa lopettaa vain henkilö, jolla on riittävät tiedot ja taidot lopettamista varten ja lopettamisen tulee tapahtua lainsäädännön mukaisin menetelmin ja välinein. Kotiteurastuksessa hevosta tai sen osia ei saa luovuttaa oman talouden ulkopuolelle edes koirien ruuaksi. Lihalle ei tarvitse tehdä lihantarkastusta, jonka muutoin tekisi eläinlääkäri. Vaihtoehtoisena ruhon hävittämistapana mainitaan hevosen tai sen osien käyttö haaskana.[53]

Taulukko 1 Kuluja erilaisista lopetusvaihtoehdoista

paikka	Kuolleen hevosen käsittelytapa	säilytys
Mäntsälän Lemmikkilehto Oy	tuhkaus alkaen 990 e (huom! eläinlääkärin tekemä eutanasia maksetaan erikseen)	hautaus (uurna) 650 e/ 10 v hautaus 990 e/ 10 v
Salon Lemmikkituhkaus Oy	tuhkaus hevoselle 750 e, lisäksi eläinlääkärin eutanasia n. 200 e tai lopetus ampumalla 20 e	
Säilyke Herttua Oy (Uurainen)	teurastus 300e TAI omistaja voi saada rahaa n. 100–200 e (0,5 e/ ruhokilo, esim. 250–300 kg)	
Honkajoki Oy	raatokeräily 247,45 e ja hävitys (valtio tukee toimintaa). Lisäksi kuljetuksesta voi tulla kuluja, jos ruho ei sijaitse muiden noudettavien tuotantoeläinten kanssa samalla alueella. (huom! eläinlääkärin tekemä eutanasia maksetaan erikseen)	
Eläinlääkäri, eutanasia.	n. 200 e	
ampuminen	20 e	
hautaaminen omille maille ja ulkopuoliselle taholle haudan kaivamisesta maksaminen/ maansiirtotyö	?	

[53]Hevosen käyttöä haaskana voi pitää myös Korkeasaaren eläintarhan käytäntöä, jossa se vastaanottaa lopetettuja hevosia eläintarhan petoeläinten ravinnoksi. Kyseinen käytäntö nousi otsikoihin elokuun alussa 2025, kun uutisoitiin tanskalaisen Aalborgin eläintarhan pyynnöstä lemmikkien omistajille lähettää ei-toivottuja lemmikkejä petojen ruuaksi. Korkeasaari ei ota hevosten lisäksi muita kotieläimiä vastaan. ks. esim. Forsén & Puomisto 5.8.2025.

3 Tieteellinen viitekehys

3.1 Riistetty suru

Disenfranchised grief -käsitteen lanseerasi vuonna 1989 Kenneth Doka. Doka kertoo käyttäneensä ensi kerran käsitettä disenfranchised grief vuonna 1984 verratessaan homo- ja heteroseksuaalisten ex-puolisoiden surukokemuksia. Termi kuitenkin sai laajempaa huomiota vasta 1989 julkaistun teoksen Disenfranchised Grief: Regocnizing Hidden Sorrow (Doka 1989) myötä. Käsitettä on sittemmin sovellettu hyvin monenlaisiin erilaisiin menetyksiin, ei vain kuolemaan liittyen.[54]

Jokaisessa yhteiskunnassa on erilaiset suremista ohjaavat normit. Nämä normit ohjaavat, kuinka ihmiset käyttäytyvät, ajattelevat ja tuntevat. Ne vaikuttavat, miten ihminen ilmaisee suruaan muille, mitä asioita surraan ja miten ihminen itse ajattelee. Normit voivat olla joko yhteisöjen vakiintuneita tapoja tai voimakkaasti suremista tietynlaiseen toimintaan ohjaavia sääntöjä, kuten lakeja. Lait määrittävät esimerkiksi, miten kuolleen ruumista säilytetään tai kuka sitä voi käsitellä tai minne kuolleen voi haudata. Kun henkilö kokee menetyksen, voi olla, että yhteisön muut jäsenet eivät tunnista tätä menetystä tai tue suremista.[55] Tällöin kyseessä on riistetty suru.[56]

Doka soveltaa riistetyn surun käsitettä erityisesti Yhdysvaltojen ja länsimaiden kontekstissa. Hän toteaa, että Yhdysvalloissa perheenjäsenen kuollessa suru tunnustetaan sosiaalisesti, sureminen sallitaan ja suremista tuetaan. Jos sureminen koskee jotakin muuta tilannetta, suhtautuminen voi kuitenkin olla toisenlaista. Jos esimerkiksi suree kuollutta lemmikkiä, työpaikan menettämistä, avioliiton ulkopuolisen rakastajan menettämistä tai surija on itse kehitysvammainen, surija voi kokea, että hänen surunsa ei ole hyväksyttyä tai hän suree tavalla, jota muut eivät ymmärrä.[57]

Alkuperäisessä teoksessa (1989) riistetty suru on jaettu kolmeen eri ryhmään sen perusteella, miksi suru oli riistettyä. Nämä syyt ovat: suhde ei ole tunnustettu, menetys ei ole tunnustettu ja surija ei ole tunnustettu. Doka itse on lisännyt sittemmin kaksi muutakin syytä, miksi suru voi olla riistettyä: kuoleman olosuhteet ja

---

[54] Doka 2002, xiv.
[55] esim. Redmalm 2015 lemmikin suremiseen liittyen.
[56] Doka 2002, 6–7.
[57] Doka 2002, 7.

suremistavat.[58] On hyvä huomata, että Dokan jaottelussa ryhmät eivät poissulje toisiaan: suru voi olla riistettyä esimerkiksi sekä siksi, että suree kuollutta ex-puolisoa (suhde ei ole tunnustettu) ja siksi, että tämä kuoli kaahatessaan päihtyneenä autolla (kuoleman olosuhteet).

Esimerkkejä suhteista, joita ei usein tunnusteta (acknowledge) ovat avioliiton ulkopuoliset suhteet ja vanhat ystävät tai ex-puolisot. Vaikka surija voi kokea surua, ympärillä olevat ihmiset eivät esimerkiksi ymmärrä hänen voimakasta reaktiotansa kuolemaan. Menetys, jota ei tunnusteta, voi olla esimerkiksi keskenmeno raskaudessa tai lemmikin kuolema. Näissä tapauksissa menetyksiä saatetaan väheksyä: ”sehän oli vain koira” tai ”sehän ei ollut vielä oikea ihminen, vain solumöykky”. Edellä mainitut kommentit kyseenalaistavat menetyksen merkittävyyden. Kuolemaan liittymättömiä menetyksiä voivat olla esimerkiksi lapsettomuus, työpaikan menettäminen tai uskonnollisen identiteetin muuttuminen.

Surijoita, joita ei tunnusteta, voivat olla esimerkiksi hyvin nuoret tai vanhat ihmiset tai kehitysvammaiset. Muut ihmiset saattavat ajatella, että nämä eivät ymmärrä kuolemaa tai heidän ei haluta osallistuvan hautajaisiin. Kuolemaan liittyvät olosuhteet, jotka voivat johtaa riistettyyn suruun voivat olla esimerkiksi läheisen itsemurha, avustettuun itsemurhaan osallistuminen tai läheisen alkoholin yliannostukseen kuoleminen. Surija saattaa kohdata muiden ihmisten tuomitsevan käytöksen tai vähättelyä, että kyseistä menetystä ei tulisi surra. Suremistavat voivat myös johtaa riistettyyn suruun. Jos surija ei näytä suruaan muille ihmisille menetyksen kohdatessa, muut voivat olettaa, että menetys ei ollut hänelle suuri. Mitä läheisempi ihminen oli, sitä voimakkaampia reaktioita hyväksytään tai jopa odotetaan. Toisaalta, jos surija ilmaisee voimakkaasti suruaan vielä pitkän ajan kuluttua kuoleman jälkeen, tätäkin saatetaan karsastaa tai oudoksua. Joskus esimerkiksi kuolleen henkilön ammatti tai asema yhteiskunnassa vaikuttaa hautajaisrituaaleihin ja osallistujien tunteiden ilmaisemiseen. Tästä esimerkkinä valtiolliset hautajaiset, joissa usein edellytetään voimakkaista tunteiden ilmaisuista pidättäytymistä.

Doka korostaa, että riistetyn surun käsitettä täytyy soveltaa kunkin yhteiskunnan/yhteisön erilaisiin kulttuureihin. Jokaisessa yhteisössä on omat

---

[58] Doka 2002, 5–20.

normit, arvot ja tavat, myös yhden yhteiskunnan sisällä. Asia, joka suurkaupungissa on hyväksyttyä, voi olla tuomittavaa pienessä tiiviissä maaseutuyhteisössä. Riistetty suru saattaa aiheuttaa yksilöille erilaisia vaikeuksia, kuten vihan, syyllisyyden ja voimattomuuden tunteiden vahvistumista ja pitkittymistä. Myöhemmät kriisit elämässä voivat myös tuoda vaikeuksia riistetyn surun kokijoille. Henkilöt, joita riistetty suru koskettaa, jäävät herkästi ilman tukea sekä siksi, että yhteisössä ei tunnisteta heidän suruaan, että siksi, että surijat itse eivät tuo surua ja tuen tarvetta esille, koska kokevat, että heidän ei sallita surra kyseisessä tilanteessa.[59]

Käsite disenfranchised grief on usein suomennettu äänioikeudettomana suruna. Surun käsitteelle on englanniksi useampia sanoja: grief, mourning ja bereavement. Suomeksi nämä kaikki voivat tarkoittaa suremista ylipäänsä tai kuolemansurua.[60] Sosiologi Sarah Brabant käyttää suremiseen liittyviä englanninkielisiä termejä seuraavasti: hän jakaa suremisprosessin neljään osaan. Bereavement tarkoittaa menetystä, grief on ihmisen reaktio menetykseen. Grief work on työ, jota ihmisen on tehtävä käsitelläkseen menetykseen liittyvää surua. Mourning koostuu kulttuurisista ja sosiaalisista odotuksista ja säännöistä, miten ja keitä pitäisi surra. Näihin viimeisen kategorian kulttuurisiin odotuksiin, sääntöihin ja normeihin liittyvät suremisen säännöt, englanniksi grieving rules. Kyse voi olla joko ääneen lausutuista säännöistä tai virallisista ohjeista, kuten laeista, tai ääneen lausumattomista säännöistä. Doka itse määrittää suremisen säännöt ”normien kokoelmina… jotka yrittävät määrittää keitä, milloin, miten, kuinka pitkään ja keitä ihmisten tulisi surra.”[61] Brabantin mielestä suremisen säännöt ovat osa normatiivista järjestelmää, eikä sillä ole väliä, mitä yksittäinen ihminen yrittää tehdä tai olla tekemättä. Normit eivät riipu yhdestä ihmisestä, vaan ne ohjaavat ihmisten toimintaa. Normit määrittävät Brabantin mukaan, mitä ihmiset odottavat itse kokevansa sekä miten ihmiset odottavat muiden käyttäytyvän. Normit muotoutuvat ihmisten vuorovaikutuksessa, mutta ne myös ohjaavat vuorovaikutusta ihmisten välillä. Yksittäinen ihminen voi toimita normien vastaisesti, mutta hän ei pääse normeja karkuun tästä huolimatta.[62]

---

[59] Doka 2002, 17–18.
[60] Brabant 2002, 24.
[61] Doka 1989, 4.
[62] Brabant 2002, 31.

Ääneen lausumaton sääntö voi olla esimerkiksi, että jos henkilö kertoisi kuoleman olosuhteista kokonaan, hän ei luultavasti saisi sellaista tukea, kuin jos hän kertoo vain osatotuuden. Surutukiryhmästä esimerkkitapauksena kertova Eileen McKeon Pesek kuvasi, kuinka eräs nainen oli käynyt tukiryhmässä hänen rakastamansa miehen kuoleman jälkeen. Nainen ei tosin kertonut, että hän oli ollut kyseisen miehen rakastaja, ei vaimo. Ihmiset olettivat hänen surevan menehtynyttä puolisoaan. McKeon Pesek toi esille, että kyseinen nainen itse varmaankin epäili, että ei saisi ryhmän muilta jäseniltä samanlaista tukea, jos kertoisi koko tilanteen.[63]

Vuoden 1989 alkuperäisjulkaisussa Doka määritti käsitteen disenfranchised grief seuraavasti: ”suru, jota henkilöt kokevat, kun he joutuvat kohtaamaan menetyksen, joka ei ole tai jota ei voida avoimesti tunnustaa, julkisesti surra tai ei ole sosiaalisesti tuettu.”[64] Surusta tulee riistettyä, kun tietyssä sosiaalisessa tai kulttuurisessa kontekstissa surua ei voida ilmaista, siihen ei saa tukea tai surua ei tunnisteta. Ihminen sureekin suremisen sääntöjen vastaisesti. On hyvä kuitenkin pitää mielessä, että kaikki suru, jota ei ilmaista muille ihmisille, ei ole automaattisesti riistettyä surua. Voi olla, että yksilö ei vain halua tai osaa kertoa surustaan tai hän luulee, että yhteisö ei ymmärtäisi häntä, mutta hänen käsityksensä voikin olla virheellinen.[65]

Charles A. Corr on perusteellisesti käsitellyt käsitettä disenfranchised grief artikkelissaan Revisiting the Concept of Disenfranchised Grief (2002). Sana disenfranchise pohjautuu sanaan enfranchise, jolla on kaksi vakiintunutta merkitystä: tunnustaa joku vapaaksi (orjuudesta), tai myöntää jollekin kunnalliset tai poliittiset etuoikeudet. Henkilö saa siis luvan äänestää tai osallistua edustuksellisen hallinnon valintaan. Tällöin disenfranchised on äänioikeudeton, toisen luokan kansalainen, jonka ääntä ei kuunnella. Corr nostaa esille myös kolmannen merkityksen sanalle enfranchise: jollekulle on voitu myöntää oikeus tai lisenssi myydä jotakin tuotetta tai palvelua. Franchise-yrittäjyydessä tunnetun brändin omistajalle maksetaan korvausta, että yrittäjä saa hyötyä omassa liiketoiminnassaan toisen kehittämästä tuotteesta. Tällöinkin etuoikeuden käyttää lisenssiä voi menettää, jos yrittäjä ei esimerkiksi tuota palvelua tai tuotetta sovittujen standardien mukaisesti. Corr tuo esille, että äänioikeus suruun soveltuu heihin, jotka

---

[63] McKeon Pesek 2002.
[64] Doka 1989, 4. Alun perin englanniksi: ”The grief that persons experience when they incur a loss that is not or cannot be openly acknowledged, publicly mourned, or socially supported.”
[65] Corr 2002, 40.

yhteiskunnassa tunnustetaan yksilöiksi, jotka ovat kokeneet merkittävän menetyksen. Äänioikeudettomia puolestaan ovat he, jotka eivät noudata yhteiskunnan suremisen sääntöjä. Heille voi koitua esimerkiksi hankaluuksia työpaikalla, jos he toimivat normeja vastaan.[66]

Corr avasi artikkelissaan laajasti sanan disenfranchised eri merkityksiä ja sen soveltamista surututkimukseen. Äänioikeudeton suru on tämän perusteella sopiva suomennos. Olen kuitenkin sitä mieltä, että lukija, joka ei ole tästä sanan englanninkielisestä historiasta ja sovelluksista tietoinen, ei ymmärrä, mitä sanalla haetaan. Ehdotan paremmaksi termiksi riistettyä surua, koska siitä tässä on nähdäkseni kyse. Riistetty suru kuvaa suomeksi selkeämmin, että se, joka ei voi jostakin syystä surra menetystään tai saada tukea suremiseensa, joutuu kätkemään surunsa. Hän ei voi ilmaista surua, koska tästä olisi hänelle esimerkiksi negatiivisia sosiaalisia seurauksia. Hän ei voi ilmaista suruaan, kuten haluaisi: kertoa vaikkapa kuolleesta hevosestaan, kun joku suree mummoaan. Hän ei voi olla poissa töistä palkallisesti, koska on hautaamassa lemmikkiään. Hän ehkä itsekin yhteiskunnan suremisen sääntöjä noudattaen vähättelee tuntemuksiaan kuoleman kohdatessa. Riistetyn surun käsite nostaa näkyväksi sen, että surtavaa olisi ollut, mutta sitä ei voinut näyttää, ilmaista, saada siihen tukea tai ymmärrystä.

3.2 Surututkimus uskontotieteessä

3.2.1 Kuolemaan suhtautuminen yhteiskunnassa

Kuolema on ollut pitkään eri tieteenaloilla tutkimusaiheiden kestosuosikki.[67] Sosiaalihistorioitsija Philippe Ariès toi 1970-luvulla esille, että kuolema oli länsimaissa kadonnut, eli se oli modernisaation myötä muuttunut hävettäväksi ja kielletyksi asiaksi. Arièsin mukaan keskiajalla kuolema kosketti kaikkia ja yksilökeskeinen ajattelutapa painotti, että jokainen itse tajuaa kuolevaisuutensa. 1700- ja 1800-lukujen yhteiskunnallisten muutosten ja romantiikan myötä painotus suremisessa siirtyi enenevässä määrin suruksi läheisen menettämisestä. Tunteiden korostaminen romantiikan aikakaudella vaikutti sekä ihmissuhteisiin että suremiseen.[68] Arièsin näkemyksiä on syytetty liian yleistäviksi, mutta länsimainen

[66] Corr 2002, 40-41.
[67] Korhonen 1990, Walter 1994, 1–2.
[68] Ariès 1994 (1974), 55–68, 85.

kuolemakulttuuri on varmasti muuttunut ajan kuluessa.[69] Kuolemaa käsittelevä tutkimus on kasvattanut suosiota 2000-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä. Suomessa kuolemaa on viime aikoina tutkittu erityisesti sairaanhoidon, lääketieteen ja teologian aloilla.[70]

Suomen sijainti maantieteellisesti Euroopan pohjoisosassa idän ja lännen kulttuurien kohtaamispaikkana on tuonut suomalaiseen kuolemakulttuuriin alueellisesti erilaisia piirteitä. Vasta 1800-luvulta alkaen luterilaispohjainen yhtenäiskulttuuri saavutti hallitsevan aseman Suomessa.[71] Suomalaisten suhde kuolemaan muuttui merkittävästi kristinuskon sekä toisen maailmansodan aiheuttamien yhteiskunnallisten muutosten vuoksi. Julkisia surunilmauksia ei ole pidetty toivottavina modernissa yhteiskunnassa, tunteet on tullut pitää kontrollissa. Nykyisessä myöhäismodernissa maailmassa tilanne ei ole merkittävästi muuttunut edellä mainitusta.[72]

Yksi yhteiskunnassa tapahtuneista muutoksista on vanhuuden ja kuoleman tiivistynyt side. Suomalaiset kuolevat aiempaa vanhempina, yleensä pitkän sairastamisen jälkeen. Ihmiset ehtivät elää pidempään kuin aiemmin ennen kuin joutuvat tekemisiin läheisen ihmisen kuoleman ja kuolemansurun kanssa. Kuolema muulloin kuin vanhana on poikkeus, anomalia. Lasten ja nuorten ihmisten kuolemat ovat asioita, joita ei pitäisi tapahtua.[73]

3.2.2 Surun tutkiminen

Uskontotieteen alan väitöskirjassaan Salattu, suoritettu ja sanaton suru (2016) Mari Pulkkinen kuvaa, kuinka kuolemaan liittyvää tutkimusta on runsaasti eri tieteenaloilta. Sen sijaan surututkimusta on yllättävän vähän. Suru vaikuttaa olevan tabu, vaikka kuolema aiheena kiinnostaa. Surututkimus saatetaan nähdä kuolematutkimuksen yhtenä sivujuonteena oman tutkimuskohteen sijaan. Pulkkinen haluaa tutkimuksellaan täydentää erityisesti humanistista ymmärrystä kuolemansurusta. Väitöskirja käsittelee aihetta Suomen kontekstissa 2000-luvulla ja haastaa vakiintuneita käsityksiä surusta. Pulkkisen väitöskirjassa surua tarkastellaan

[69] esim. Hakapää 2005.
[70] Butters 2021, 5.
[71] Pentikäinen 1996, 24–25, Pentikäinen 1998, 139. ks. myös Pentikäinen 1990.
[72] Pulkkinen 2016, 15. Pulkkisen väitöskirja on vuodelta 2016, mutta tulkinta pätee nähdäkseni edelleen vuonna 2025.
[73] Marin 2001, 243; Pulkkinen 2016, 127, Vala 2014.

kokonaisvaltaisena kokemuksena. Tärkeää on, että suru on ”—luonteeltaan samaan aikaan subjektiivinen ja sosio-kulttuurisia yhteyksiä omaava.” Tämä muistuttaa lähestymistapana Kenneth Dokan äänioikeudetonta surua, jossa suremista tarkastellaan sekä suhteessa yhteiskunnan ja yhteisön normeihin että yksilön subjektiiviseen kokemukseen. Konteksti, jossa asia koetaan, vaikuttaa kokemukseen.

Pulkkinen suhtautuu kriittisesti vallalla oleviin käsityksiin surusta, sillä ne tulkitsevat surua usein vain yhdestä näkökulmasta käsin. Esimerkiksi suremiseen liittyvä tunteiden kontrolloinnin tarve on nostanut tunteet ylikorostuneeseen asemaan surevien ammattimaisessa kohtaamisessa kuten terapiassa. Hän nostaa esille myös median ja tutkijoiden omaksuman ”--lähtökohdan, jossa surua lähestytään ja selitetään juuri tunteiden ja tuntevan mielen kautta.”[74] Tästä johtuen surun muut ulottuvuudet tai lähestymistavat ovat jääneet vähäiselle huomiolle. Pulkkinen kritisoi, että tämä estää kohtaamasta surevaa ihmistä kokonaisvaltaisesti ja yksilöllisesti.[75] Suru ei ole vain tunne.

Sureminen on tunteiden lisäksi toimintaa ja sosiaalisesti jaettua. Esimerkiksi Pulkkinen nostaa entisaikojen vienankarjalaisen kyläyhteisön yhteisesti jakamat kuolemaan liittyvät rituaalit, jotka ylläpitivät yhteisöä ja loivat turvaa. Nykyään omaiset yhä useammin jättäytyvät surun toiminnallisesta ulottuvuudesta syrjään ja luovuttavat toimijan roolin erilaisille ammattilaisille.[76] Tähän syynä on erityisesti kuoleman laitostuminen ja professionalisoituminen.[77] Suomalaiset kuolevat tyypillisesti laitoksessa.[78] Kuolema koskettaa lähinnä vanhoja ihmisiä, jotka siirtyvät kodistaan ennen kuolemaansa sairaalaan tai vanhainkotiin. Kuolevan ihmisen tai vainajan kohtaavat lähinnä terveydenhuollon ammattilaiset tai hautaustoimessa työskentelevät. Merkittävä syy tähän on ollut lääketieteen kehittyminen erityisesti 1960-luvulta alkaen. Myös hautajaiset ostetaan usein valmiina pakettina, jolloin omaisten toimijuus jää kapeaksi.[79]

---

[74] Pulkkinen 2016, 15–16.
[75] Pulkkinen on hahmotellut väitöskirjaansa varten kokonaisvaltaisen kokemuksen lähestymistavan. Tämä koostuu surun ymmärtämisestä tunteina, toimintana, sanoina, tietyssä elämäntilanteessa ja tietyssä kulttuurissa.
[76] Pulkkinen 2016, 16.
[77] Salmela 2014.
[78] Vala 2014, 29.
[79] Pulkkinen 2016, 16–17 sekä Zechner 2014.

Suremista tuodaan esiin tunteiden ja toiminnan lisäksi myös sanoin. Sanat mahdollistavat yksilön kokeman surun jakamisen toisten kanssa. Sanallinen ilmaisu on myös ehtona avun saamiselle esimerkiksi terapeuttisesti tai hoidollisesti.[80] Ammatillisissa kohtaamisissa surua sanoitetaan psykologis-kliinisesti, ammattilaisen ymmärryksestä käsin. Psykologinen sanasto ei välttämättä tavoita surevan yksilöllistä kokemusta. Surun sanaston psykologisoituminen liittyy yhteiskunnan medikalisoitumiseen, joka laitostumisen ja professionalisoitumisen ohella on yksi yhteiskunnassa tapahtuneista ja tapahtuvista muutoksista. Surua tällöin sanoitetaan lääketieteellisesti eikä esimerkiksi teologisesti. Surua kohdellaan kuin sairautta, johon pitää löytää hoito, että ihminen voi parantua normaaliksi itsekseen.[81] Esimerkiksi Davis (2011) käsittelee artikkelissaan patologisoitunutta tai komplisoitunutta surua ja siihen liittyviä riskitekijöitä.[82]

3.2.3 Naiseus ja kuolema

Kuolemaan liittyvään tutkimukseen vaikuttavat moninaiset sosio-kulttuuriset tekijät. Koska tutkielmani käsittelee sekä kuolemansurua että naisvaltaista ratsastusharrastusta, on tarpeen tuoda esille myös sukupuoleen liittyviä huomioita. Aiemmissa tutkimuksissa kuolemalla ja naissukupuolella on havaittu olevan erilaisia kytköksiä, jotka vaikuttavat tutkimusasetelmiin ja sekä tutkimustuloksiin. Uskontotieteessä kuolemankulttuuria on tutkinut esimerkiksi Terhi Utriainen väitöskirjassaan Läsnä, riisuttu, puhdas. Uskontoantropologinen tutkimus naisista kuolevan vierellä (1999). Väitöskirjassa laitostunut kuolema on vakiintunut tapa kuolla Suomessa ja naisilla on kuolettajina erityinen rooli. Naisten ja kuoleman kytkös on tutkimuskohteena myös Salome Tuomaalan väitöskirjassa Keskeytyksiä elämässä. Naisten toimijuudet aborttikertomuksissa (2011).

---

[80] Pulkkinen 2016, 17.
[81] Pulkkinen 2016, 17, Tuomainen ym. 1999. Kuoleman ja lääketieteen tiiviin yhteyden voi havaita myös esim. Maija Buttersin väitöskirjassa Death and dying mediated by medicine: an ethnographic study on the experiences of palliative patients in Finland (2021). Väitöskirja sijoittuu uskontotieteen alalle ja siinä huomattavaa on erityisesti sen kuolevilta itseltään etnografisesti kerätty aineisto.
[82] Davis 2011. Termeillä viitataan pitkittyneeseen tai vaikeutuneeseen suruun. Riskitekijöitä ovat surijan naissukupuoli, yksin asuminen, lapsettomuus, vähäinen sosiaalinen tuki ja läheinen suhde kuolleeseen lemmikkiin sekä mahdolliset muut elämäntilanteeseen liittyvät stressitekijät, kuten monet ajallisesti lähekkäiset kuolemat. Surijan ikä, kuolleen lemmikin eläinlaji, omistussuhteen pituus, muiden eläinten omistaminen, kuoleman äkillisyys ja eutanasiasta päättäminen ovat vaikutuksiltaan epäyhtenäisiä suremisessa.

Surua koskevalle tutkimukselle on ollut tyypillistä, että surijan näkökulmaa ovat edustaneet puolisonsa menettäneet naiset. Länsimaissa surun ja naiseuden on nähty liittyvän toisiinsa eri tavoin. Tämä on voinut toimia myös etäännyttävän tekijänä: naiset toimijoina ovat toisia, joten myös suremisen ilmaiseminen on ollut toiseutta. Surevan naisen kulttuurinen kuva on toisaalta voinut toimia naisille samaistumisen kohteena, mutta miehillä vastaavaa kulttuurista toimintamallia ei ole ollut.[83] Lemmikin menettämisen yhteydessä naisten on esimerkiksi havaittu hakeutuvan miehiä useammin sosiaalisen tuen piiriin. Tästä ei voi kuitenkaan päätellä, että miehet eivät sure lemmikkejään yhtä syvästi kuin naiset, vaan kyse on pikemminkin kulttuurissa vallitsevista normeista. Naisten on hyväksytympää ilmaista surua muille kuin miesten, miehillä on naisia yleisempää tukahduttaa tunteita.[84]

3.3 Hevoset yhteiskunnallisen ja humanistisen eläintutkimuksen kohteena

3.3.1 Kasvava eläintutkimuksen ala

Eläimiin liittyvä tutkimus on sekä maailmalla että Suomessa saanut osakseen yhä kasvavaa kiinnostusta viime vuosikymmeninä.[85] Tutkimusta tehdään eri tieteenaloilla ja eri näkökulmista käsin. Tutkielma kuuluu humanistisen tutkimuksen alalle, mutta eläimiin liittyvää tutkimusta tehdään myös muiden kulttuuri- ja yhteiskuntatieteiden, oikeustieteen ja luonnontieteen eri aloilla. Tutkielmassa ei kuitenkaan tarkastella hevosta esimerkiksi biologian näkökulmasta, vaan keskitytään hevosen asemaan yhteiskunnassa.

Yhteiskuntatieteellinen eläintutkimus on kehittynyt erityisesti 1990-luvulta alkaen. Taustalla on monia syitä, kuten eläinoikeusliikkeiden aktivoitumista sekä ihmisten ja eläinten välisten yhteiskunnallisten suhteiden muutoksia. Suomalaisessa kulttuuri- ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa eläimet saivat aseman omana tutkimuskohteenaan 2000-luvulla ja tämän myötä vuonna 2009 perustettiin Yhteiskuntatieteellisen ja kulttuurisen eläintutkimuksen seura.[86] Eläinten asemasta ja merkityksestä yhteiskunnassa käytävässä keskustelussa tarvitaan kulttuuri- ja

---

[83] Utriainen 1999, 22–23, 327.
[84] Davis 2011, 226–227.
[85] Englanniksi tutkimusalaan viitataan nimillä animal studies ja human-animal studies. Esimerkiksi Routledge-kustantamo on vuodesta 2017 alkaen julkaissut ihmisten ja eläinten välisiä suhteita eri tieteenalojen näkökulmista tarkastelevaa julkaisusarjaa, Routledge Human-Animal Studies.
[86] Raussi, Kauppinen & Walden 2021, 171.

yhteiskuntatieteellistä tutkimusta. Luonnontieteellinen tieto yksin ei riitä vastaamaan kysymyksiin, jotka liittyvät ihmisten ja eläinten välisiin muuttuneisiin suhteisiin.

Vuonna 2017 perustettu Eläintenhyvinvointikeskus EHK on kansallinen asiantuntijaverkosto, joka pyrkii turvaamaan eläinten hyvinvoinnin ja parantamaan sitä. EHK edistää tutkimuksen ja valvonnan avulla eläinten hyvinvointia. Eläimet ja niiden asema puhuttavat myös oikeustieteen saralla ja vuonna 2018 on perustettu Suomen eläinoikeusjuristit ry, joka pyrkii myös muuttamaan Suomen lainsäädäntöä saamalla eläinten perusoikeudet kirjatuiksi perustuslakiin. Kyseinen yhdistys edistää toiminnallaan myös yliopistotasoista eläinoikeuden opetusta ja tutkimusta Suomessa.[87]

Viimeisimpänä tutkimusalan muutoksena on kehittynyt kriittinen eläintutkimus. Kriittisessä eläintutkimuksessa kyseenalaistetaan ihmislähtöinen tapa tarkastella eläimiä ja arvottaa niitä. Suuntaus ottaa kantaa eläinten asemaan yhteiskunnassa ja lähestyy yhteiskunnan valtasuhteita kyseenalaistavalla tavalla ihmisten ja muunlajisten eläinten välisiä suhteita. Esimerkiksi Inari Nikkasen maisteritutkielma Murheen eläimet. Sureminen lihanormin kritiikkinä (2024, Helsinki) on oiva esimerkki kriittisestä eläintutkimuksesta ja siitä, kuinka eläintutkimus muuttuu itse ajankohtaisten ilmiöiden mukana. Eläintutkimus myös muokkaa tuottamansa tiedon ja käsitteiden kautta suhtautumistamme eläimiin. David Redmalm (2015) on todennut, että muunlajisten eläinten sureminen haastaa ja muokkaa normeja, jotka määrittävät, mitkä elämät ovat surtavia.[88]

3.3.2 Liukuvia rajoja lemmikkien hautausmailla

Schuurman ja Redmalm (2019) ovat tutkineet eläinten julkista suremista lemmikkien hautausmaiden kontekstissa Suomessa ja Ruotsissa. Eläinten hautuumaat ovat maailmanlaajuisesti yleistyneet 1970- ja 1980-luvuilta alkaen ja ne ovat leimallisesti urbaaneja, eli kaupunkien läheisyydessä.[89] Lemmikkien hautuumailla ei ole ihmisten hautuumaihin verrattuina yhtä vakiintuneita käytäntöjä, millainen muistomerkki eläimelle on sopivaa pystyttää tai millaiset muistoesineet ovat sopivia. Osalle lemmikeistä on pystytetty marmorisia kivipaasia haudoille, toisilla on haudoilla käsin

[87] Suomen eläinoikeusjuristit 2025.
[88] Redmalm 2015.
[89] Schuurman & Redmalm 2019, 33.

kirjoitettuja puunpalasia.[90] Suremiseen liittyvä toimijuus ei näytä siis siirtyneen yhtäläisessä mittakaavassa vain ammattilaisten käsiin, kuin ihmisten kuolemaan liittyen.[91] Jotkut omistajat ovat ilmaisseet uskonnollisin ja hengellisin esinein, kuten ristein ja enkelein, viittauksen myös eläimiä koskevaan tuonpuoleiseen elämään tai sieluihin. Uskonnollisuuden ilmauksena voi tulkita kynttilöiden sytyttämisen haudoille esimerkiksi jouluaattona tai pyhäinpäivänä.[92]

Haudattujen muunlajisten eläinten ja luonnon läheistä yhteyttä voi nähdä korostettavan eri tavoin. Hautausmaiden sijainti kaupunkien puistoissa tai metsäisillä reuna-alueilla, luonnonmateriaaleista tehdyt muistomerkit, kuten ristit ja hautakivet, sekä biohajoavat hauta-arkut ja ulkona pidetyt seremoniat rakentavat kuvaa eläimestä osana luontoa.[93] Tukholmassa sijaitsevan lemmikkien hautuumaan maisema-arkkitehti on tietoisesti halunnut rakentaa ajatusta lemmikeistä osana luonnon kiertokulkua, jossa elämän ja kuoleman syklisyys tulee näkyväksi.[94]

Lemmikkien hautausmaiden ja luonnon yhteyden korostamista voi tulkita vastakkaisin tavoin. Yhtäältä menehtyneen palaamista osaksi luontoa voi tulkita edustavan kristillistä perinnettä: maasta sinä olet tullut, maaksi sinun pitää jälleen tuleman. Toisaalta menehtyneen pitämistä osana luontoa voi tulkita edustavan holistista luontokäsitystä.[95] Tämä edustaa mielestäni kansanomaista uskonnollisuutta ja uushenkisiä trendejä yhteiskunnassa. Vaikka menehtyneen ruumis palaa symbolisesti osaksi luontoa, ajatusta yksilön tuonpuoleisesta elämästä voidaan näin vaalia.[96] Schuurman ja Redmalm (2019) näkevät tämän tulkinnan soveltuvan myös lemmikkien hautuumaiden tarkasteluun. Erotuksena ihmisiin on, että omistajien uskomukset vaikuttavat tulkintaan. Eläinten voi myös nähdä palaavan osaksi luontoa, johon ne ”kuuluvat”, toisin kuin ihmiset. Schuurman ja Redmalm toteavat, että tämä hämärtää tiukkoja rajoja esimerkiksi ihmisyyden ja eläimyyden tai

---

[90] Schuurman & Redmalm 2019, 35. Lemmikkien hautausmailla voi havaita myös, mitkä asiat lemmikeissä ovat arvostettuja kulttuurisesti. Toisilla haudoilla esimerkiksi korostetaan koiran rotua, sukupuuta ja näyttelymeriittejä.
[91] ks. esim. Pulkkinen 2016.
[92] Schuurman & Redmalm 2019, 36.
[93] Schuurman & Redmalm 2019, 38.
[94] Schuurman & Redmalm 2019, 38. Hautausmaata ei esimerkiksi syksyllä haravoida tai talvella aurata lumesta. Hautojen sijoittelu on vapaata, eli ne eivät ole järjestelmällisesti aseteltuja. Aitaamaton hautausmaa sulautuu osaksi ympäröivää metsää.
[95] Gittings & Walter 2010. He käsittelevät artikkelissa ihmisten hautaamista yksityiselle maalle esimerkiksi metsään.
[96] Gittings & Walter 2010.

kulttuurin ja luonnon välillä.[97] Kiinnostavaa on, että paikoittain Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa on mahdollista haudata ihmiset lemmikkiensä kanssa samaan paikkaan. Tällöin kyse on ollut siitä, että ihmisiä on voitu haudata eläinten kanssa samaan paikkaan, mutta eläimiä ei ole mahdollista haudata ihmisten hautausmaille. Ihmiset voivat siis tunnustaa eläimyytensä, mutta eläimiä ei voida ottaa osaksi ihmisten joukkoa, koska se muodostaisi haasteen ihmisyyden määritelmälle.[98]

3.3.3 Hevonen – ”toinen” vai ihmisenkaltainen?

Turun yliopistossa työskentelevä Nora Schuurman on tutkinut ihmisten ja eläinten välisiä suhteita ja erityisesti myös ihmisen ja hevosen suhdetta. Schuurman ja Leinonen (2012) tutkivat, miten ihmisten ja hevosten väliset suhteet ovat muuttuneet Suomessa vuosien 1860–1960 agraariyhteiskunnasta vuoteen 2003. Aineistona heillä oli SKS:n kansanrunousarkiston hevostarinakeräys vuodelta 2003 sekä haastatteluja.[99]

Schuurman ja Leinonen (2012) havaitsivat aineistossa vastaavaa kahtiajakoisuutta kuin Lynda Birke, joka on tutkinut hevosenomistajia Iso-Britanniassa. Hänen aineistostaan nousi esiin hevosiin kohdistuva kahtalainen suhtautumistapa: yhtäältä hevonen nähdään ”toisena”, viettiensä ohjaamana eläimenä luonnontieteellisen ja biologisen diskurssin valossa, toisaalta se nähdään ihmisenkaltaisena olentona, antropomorfisoituna tai inhimillistettynä.[100] Toiseuttavaa suhtautumista edustaa esimerkiksi kristinuskon ajatus, jossa eläimet nähdään ihmiselle alisteisina. Ihmisen tulee huolehtia eläimistä. Ihminen on hierarkiassa korkeammalla kuin eläimet ja järjestys on Jumalan antama, joten sitä ei tule kyseenalaistaa. Eläinten antropomorfisointia taas voi olla esimerkiksi eläinten nimeäminen ihmisten nimillä, niiden syntymäpäivien viettäminen, eläinten hautaaminen eläinten hautuumaalle tai

---

[97] Schuurman & Redmalm 2019, 38.
[98] Schuurman & Redmalm 2019, 39.
[99] Haastattelut koostuivat kahdesta osasta. Ensimmäisen osan informantit eli haastateltavat olivat 1919–1951 syntyneitä miehiä, jotka olivat työ- ja ravihevosten omistajia. Toisen osan informantit puolestaan olivat kaikki naisia, jotka olivat ratsujen omistajia. Haastattelut toteutettiin vuosien 1995–2007 välillä, jolloin haastateltavat olivat iältään 20–60 -vuotiaita. Näiden kahden informanttijoukon välillä on nähtävissä sekä ratsastuksen nais- ja tyttövaltaisuus verrattuna ravi- ja työhevostoimintaan että eri ikäpolvien välinen ero. Mieshaastateltavat olivat oppineet hevosmiestaitonsa ”perinteisellä tavalla” eli maatilan töissä miessukulaistensa opettamina.[99]
[100] Birke 2008, 109–110, Schuurman & Leinonen 2012, 62–63.

vaativat sairaanhoitotoimenpiteet.[101] Eläinten inhimillistäminen voi muodostaa uhan eläinten hyvinvoinnille, mikäli lajityypillisiä tarpeita ei oteta huomioon.[102]

Inhimillistäminen ja luonnollistaminen voidaan nähdä toisilleen vastakkaisina asemoitumisina eläimiin nähden. Inhimillistäminen voi toimia kuitenkin myös keinona ylittää lajienväliset rajat ja tehdä muiden eläinten ajatuksista ja tuntemuksista ihmisille ymmärrettäviä.[103] Schuurman ja Leinonen (2012) nostivat aineistostaan esimerkin, jossa ”hevonen kertoo isännästään”, eli hyvinvoivan näköinen hevonen viestii muille, että sen isäntä on taitava hevosmies.[104] Hevosten kuolema on Schuurmanin ja Leinosen (2012) aineistossa moraalinen kysymys, sillä se liittyy käsitykseen hevosten hyvinvoinnista. Yleisesti informantit olivat sitä mieltä, että eläimen ei tulisi ”elää liian pitkään, jos se on sairas, loukkaantunut tai vanha ja heikko.”[105] Terveen eläimen lopettamista ei pidetty hyväksyttävänä.[106]

Naturalisoivaa suhtautumistapaa edustavat teurastamisen puolesta esitetyt argumentit, joiden mukaan kuollut hevonen on lihaa ja sen käyttäminen ravinnoksi on järkevää ympäristön kannalta. Jos suomalaisen hevosen teurastaminen vähentää hevosenlihan tuontia ulkomailta, sen nähdään myös edistävän ekologista ja eettistä toimintaa. Ulkomailta hevosenlihaa tuodaan erityisesti maista, joissa hevosenlihan tuotantoon liittyy monia eettisiä ongelmia.[107] Eläinlääkärin kotitallilla tekemää lopetusta aineistossa jotkut pitivät parhaana vaihtoehtona, koska eläin sai kuolla rauhassa tutussa ympäristössä, eikä stressaantunut vieraasta paikasta ja tilanteesta. Tässä argumentissa selkeästi otetaan eläimen näkökulma huomioon inhimillistämällä hevonen. Se heijastaa myös omistajien käsitystä hyvästä kuolemasta.[108]

---

[101] Serpell 2003, 437–438.
[102] Schuurman & Leinonen 2013, 62, 67–68. Esimerkiksi ratsastuskilpailuissa epäonnistuminen saattaa johtaa hevosen kaltoinkohteluun, jos eläimeen suhtaudutaan vastavuoroisena toimijana kuten ihmissuhteissa. Huoli hevosten hyvinvoinnista ihmisten tiedonpuutteen vuoksi on noussut esille myös esimerkiksi Iso-Britanniassa. ks. Birke & Thompson 2018, 17.
[103] Bekoff 2007, 123–125. Bekoff katsoo inhimillistämisen jopa välttämättömäksi kommunikoinnille.
[104] Schuurman & Leinonen 2012, 68. Esimerkki viittasi 1940–1950 -lukuihin, mutta ei ole tänä päivänäkään vieras ajatus hevosihmisten keskuudessa.
[105] Schuurman & Leinonen 2012, 74. Vrt. edellä luvussa 2.1 1900-luvun vaihteen tilanne, jossa iso hevosista kuoli vanhoina ja loppuun käytettyinä.
[106] Schuurman & Leinonen 2012, 74. Vrt. tapettavien ja ei-tapettavien kategoriat, esim. Schuurman & Kotilainen 2022.
[107] Schuurman & Leinonen 2012, 75.
[108] Schuurman & Leinonen 2012, 76. Tekstissä tämä esitetään myös teurastamista vastustavana argumenttina: eläimen kuljettaminen sille vieraaseen paikkaan ja vieraiden ihmisten käsiteltäväksi

4 Aineisto

4.1 Lomaketutkimus aineistonhankintamenetelmänä

Ihmistieteelliset tutkimusmenetelmät voidaan jakaa karkeasti kahteen eri tutkimusperinteeseen: määrälliseen ja laadulliseen. Määrällisessä tutkimuksessa pyritään yleistettävyyteen tai tutkittavan ilmiön määrälliseen tarkasteluun. Esimerkiksi koko väestöä koskevat tilastotiedot voivat olla tällöin aineistona.[109] Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä yleistettävyyteen, vaan tarkasteltavan ilmiön ymmärtämiseen, tulkitsemiseen ja luokitteluun. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston voi ajatella olevan lähempänä yksilöä suurten massojen sijaan. Aineistona voi olla esimerkiksi haastatteluja tai tekstiaineistoja.[110]

Lomake- ja kyselytutkimusta saatetaan käyttää toistensa synonyymeina sekä vastakkaisena aineistonkeruutapana haastatteluun nähden. Kyselytutkimuksella saadaan tuotettua erityisesti kvantitatiivista eli määrällistä tutkimustietoa, mutta se soveltuu myös osaksi laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta. Kvalitatiivista ja kvantitatiivista analyysia voi tarkastella jatkumona.[111] Toisessa ääripäässä ovat tällöin täysin strukturoidut kyselyt, joissa on vain suljettuja kysymyksiä, eli tutkija on ennalta määrittänyt vastausvaihtoehdot. Toisessa päässä janaa taas ovat vain avoimia kysymyksiä sisältävät syvähaastattelut. Koska tässä tutkielmassa käytetty lomake sisälsi suljettuja kysymyksiä (kuten ikää tai sukupuolta koskevat taustakysymykset), mutta myös runsaasti avoimia kysymyksiä, joihin vastaaja sai vastata haluamallaan tavalla, aineiston voi nähdä sijoittuvan kuvitteellisella janalla jonnekin keskivaiheille. Koska aineisto koostuu vastauksista avokysymyksiin, tarkasteltavan aineiston koko ei myöskään voi olla yhtä suuri kuin suljetuissa vastauksissa. Tämä vähentää tutkimustulosten yleistettävyyttä. En kuitenkaan pyri aineistolla yleistettävyyteen esimerkiksi kaikkia Suomen hevosenomistajia koskien, vaan kerätty aineisto valottaa tarkasteltavaa ilmiötä yhdestä näkökulmasta.[112]

---

aiheuttaa stressiä, joka siirtyy lihaan stressihormonien myötä. Kirjoittajat summaavatkin, että hevosen kuolemaan liittyvät erottamattomasti sekä välineelliset merkitykset että emotionaaliset ja eettiset seikat.

[109] Mattila 2021.

[110] Juhila 2021.

[111] Alasuutari 2011, 212–214.

[112] Tuomi & Sarajärvi 2018, 97–99; Alasuutari 2011, 234–237. Alasuutari tiivistää, että kvalitatiivinen tutkimus pyrkii selittämään tarkasteltavaa ilmiötä eli tekemään sen ymmärrettäväksi. Tarkasteltavan

4.2 Aineiston kerääminen

Aineisto koostuu kyselylomakkeella internetissä anonyymisti kerätystä aineistosta. Kyselylomake on julkaistu 23.6.2025 Facebookin Hevostutkimuksia-ryhmässä, jossa on n. 9000 jäsentä. Lisäksi se on samaan aikaan julkaistu kirjoittajan omalla Facebook-seinällä edelleen jaettavaksi. Lomakkeen oli tarkoitus olla auki vastaajille 2–3 viikkoa tai kunnes tavoiteltu vastausmäärä 20–30 kpl täytyisi. Lomake täytyi kuitenkin sulkea jo saman päivän aikana, koska vastauksia tuli niin runsaasti. Lomake oli auki 1,5 h ja sen sulkeutuessa vastauksia oli 61 kpl. Aineistoon saatiin vastauksia eri kysymyksiin vaihtelevalle hevosmäärälle: joissain vastauksissa oli eritelty tarkasti eri hevosten osalta tiedot, toisissa vastaukset olivat epätarkempia. Tuloksia käsitellessä on tarkennettu kunkin kysymyksen kohdalta, minkä kokoiseen otantaan tulos perustuu. Aineistoon kuuluu hevosten lisäksi yksi aasi. Aasi on kuitenkin otettu tarkasteluun mukaan, koska sama vastaaja oli lopettanut myös hevosia. Aasien asema Suomessa on monella tapaa samankaltainen kuin tämän tutkielman ratsuiksi määritellyillä hevosilla.

Lomakkeella on sekä määrällisiä että laadullisia kysymyksiä, mutta tutkimuskysymykseni ”Miten hevosenomistajat surevat hevosensa kuolemaa?” vuoksi pääpaino on laadullisessa aineistossa. Lomakkeen kysymykset löytyvät liitteenä[113] tutkimussuunnitelman lopusta. Vastaajia ohjeistettiin sekä ennen kyselyn aloittamista että erikseen osassa kysymyksiä välttämään turhien yksilöivien tietojen kertomista (esim. ihmisten ja hevosten nimet, paikannimet). Lomakkeessa oli 27 kysymystä. Ennen kyselyyn vastaamista vastaajille selitettiin tutkimuksen tarkoitus ja annettiin luettavaksi tietotuojaseloste, jossa kuvattiin muun muassa, mitä tietoja vastaajista kerätään, miten tietoja käsitellään ja kuinka ne hävitetään.

4.3 Lomakkeen kysymykset

Kysymyksissä 1–6 kysyttiin taustatietoja. Vastaajilta kysyttiin taustatietoina vastaajien sukupuolta sekä ikää. Joissain tutkimuksissa on havaittu, että esimerkiksi nuorilla sekä iäkkäillä naisilla on muita ryhmiä useammin havaittu komplisoitunutta

---

ilmiön olemassaolon paljastaminen tai todistaminen ei ole tarpeen. Hän käyttää esimerkkinä antropologi Fredric Robertsin (1982) tutkimusta suomalaiseen kahvikulttuuriin liittyvästä kursailusta. Suomalaiset tunnistavat ilmiön, jonka tutkija selittää.

[113] ks. Liite 1.

surua.[114] Tutkielman kannalta merkitsevä taustatieto voi olla myös, montako hevosta kyseinen ihminen on joutunut lopettamaan, sillä tässä voisi olla eroa esimerkiksi ensimmäisen ja kolmannen hevosen kohdalla. Kyselyssä kysyttiin myös haastateltavan harrastuksen kestoa ja kauanko hän ylipäänsä on ollut hevosenomistaja. Kysymyksessä 6 vastaajia pyydettiin määrittelemään itsensä hevosharrastajana valitsemalla yksi tai kaksi sopivinta vaihtoehtoa kolmesta vaihtoehdosta: harrastaja, kilpailija ja ammattilainen. Jokainen näistä vaihtoehdoista oli selitetty, jotta vastaaja ymmärsi, mitä niillä tässä tarkoitetaan.

Kohdat 7–10 kartoittivat vastaajien asenteita. Vastaajilta kysyttiin heidän elämänkatsomustansa[115]. Haastateltavien omalla elämänkatsomuksella on aiemmissa tutkimuksissa havaittu olevan yhteyttä lemmikin kuolemaan suhtautumiseen.[116] Vastaajilta kysyttiin tämän takia myös, uskovatko he jälleensyntymään tai kuolemanjälkeiseen elämään ja ajattelivatko he sen koskevan myös eläimiä. Kysymyksissä 9 ja 10 tiedusteltiin vastaajilta, mikä olisi heille epämieluisin tapa lopettaa hevonen ja mitä lopetustapaa he suosisivat. Kummassakin kysymyksessä pyydettiin myös perusteluja tälle.

Kysymyksissä 11–15 vastaajilta kysyttiin oman hevosen tai hevosten lopetukseen liittyviä kysymyksiä. Kysymyksessä 11 pyydettiin kertomaan, montako hevosta vastaaja on joutunut lopetuttamaan sekä kuoleman/kuolemien ajankohtaa. Kysymyksessä 12 kysyttiin, missä ja miten hevonen/hevoset on lopetettu. Kysymyksessä 12 tarkennettiin vielä, että vastaukseen ei haluta paikannimeä, vaan esimerkiksi kotitalli, teurastamo tai onnettomuuspaikka, esim. hevosen lopetti eläinlääkäri kotitallilla. Kysymyksessä 13A pyydettiin vastaajia valitsemaan valmiista vaihtoehdoista, mitä kuolleelle hevoselle tehtiin lopetuksen jälkeen ja kohdassa 13B vastaaja pystyi tarkentamaan, jos hän vastasi useamman hevosen osalta kysymykseen.

Kysymys 14 kartoitti lopetetun hevosen/hevosten käyttötarkoitusta[117] ja kysymyksessä 15 pyydettiin kuvaamaan, millainen rooli kyseisellä hevosella/hevosilla

---

[114] Davis 2011, 228. Taulukkoon on koottu eri tutkimuksissa havaittuja riskitekijöitä vaikealle surulle (extreme grief).
[115] Tämän sai itse määritellä avovastauksessa. Kysymyksen lisäohjeena oli ”esim. kristitty tai ateisti tai en usko mihinkään, mutta uskon että… Voit kuvailla vapaasti.”
[116] esim. Davis 2011.
[117] esim. harraste- tai kilparatsu

oli ollut vastaajan elämässä ennen lopetusta. Oletettavaa on, että jos hevonen on ollut henkilön elämässä pitkään ja päivittäin, sen kuolema voisi aiheuttaa voimakkaammin vastaajan elämään kuin jos kyseinen hevonen on hankittu hiljattain ja tarkoituksena on ollut myydä se. Hevosen käyttötarkoitus heijastuu myös sen hankintahintaan eli rahalliseen arvoon: harrastehevosen saa muutamalla tuhannella eurolla, mutta kilparatsun hinta liikkuu kymmenissä tai jopa sadoissa tuhansissa. Hevosten kohdalla kiinnostavaa on se, että ne ovat lemmikin ohella myös tuotantoeläimiä. Ne ovat myös moniin muihin lemmikkieläimiin nähden poikkeuksellisia, koska sama hevonen saattaa vaihtaa omistajaa useastikin elämänsä aikana. Hevosen ylläpitäminen maksaa usein huomattavasti enemmän kuin sen hankintahinta: kuukausittain tallivuokraan, kengitykseen, eläinlääkäripalveluihin, rehuihin, varusteisiin, vakuutuksiin ja valmennuksiin menee satoja euroja. Hevosen omistaminen sitoo siis huomattavasti omistajan resursseja joka tapauksessa, hankintahinnasta riippumatta.

Kysymykset 16–19 kartoittivat ympäröivän yhteiskunnan vaikutusta. Kysymyksessä 16 pyydettiin vastaajaa muistelemaan hevosen kuoleman aikaa ja kertomaan, kuinka hän toimi lähipäivinä kuoleman yhteydessä. Oliko hän poissa töistä tai pidettiinkö hevoselle muistotilaisuutta? Kysymyksessä 17 kysyttiin, miten vastaajan arki muuttui hevosen kuoleman jälkeen. Tarkentavana ohjeena oli myös, että jos arki ei muuttunut, voi kertoa myös sen. Kohdassa 18 kysyttiin, oliko vastaaja kokenut tapansa surra hyväksytyksi ja esimerkeiksi oli ehdotettu kotona, tallilla tai töissä. Tarkentavana ohjeena oli, että voi kertoa, jos oli saanut erityistä tukea joltakin tai kummeksuntaa jossakin. Kysymyksessä 19 kysyttiin, estikö tai rajoittiko jokin suremista ja pyydettiin tarkentamaan mikä, jos näin oli.

Kysymyksissä 20–26 kysyttiin hevosen muistamistavoista. Miten kuollutta hevosta/hevosia muistelee, kuinka usein, onko jokin tietty ajankohta, kuten pyhäinpäivä, kun muistelee. Kysymyksessä 23 kysyttiin, miten sureminen on muuttunut ajan kuluessa ja kysymyksessä 24 pyydettiin kertomaan, jos vastaajalla oli lopetettu useampia hevosia, että miten sureminen oli eronnut eri hevosten kohdalla. Jälleen tarkentavana ohjeena oli, että sai kertoa, jos sureminen ei ollut muuttunut tai eronnut eri hevosten välillä.

Kysymykset 25 ja 26 liittyivät muistoesineisiin. Kummassakin kysymyksessä pyydettiin valitsemaan vaihtoehdoista kyllä tai ei ja tarkentamaan, jos vastasi kyllä.

Kysymyksessä 25 kysyttiin, oliko vastaajalla tallessa kuolleesta hevosesta/hevosista jotakin esineitä tai osia ja tähän oli lueteltu joitakin esimerkkejä, kuten riimu, jouhia tai luita. Kysymys 26 oli jatkoa edelliselle kysymykselle: kysyttiin, onko vastaajalla esillä esineitä hevosen muistoksi ja esimerkkeinä mainittiin taulut tai valokuvat. Viimeisessä kysymyksessä 27 kiitettiin kyselyyn osallistumisesta ja vastaaja sai vielä kertoa, jos hänellä oli jotakin sanottavaa.

4.4 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi analyysimenetelmänä

Kerätyn tutkimusaineiston analysoinnissa käytetään aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi on tyypillisesti laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmä, joskin väljästi ymmärrettynä se ei ole ainoastaan siihen soveltuva. Sisällönanalyysi voi väljästi ymmärrettynä tarkoittaa ”kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analyysia”[118].

Kerätty aineisto on ensin luettu läpi ja sen jälkeen sitä on koodattu eri tavoin. Tästä vaiheesta voidaan puhua myös aineiston redusointina tai pelkistämisenä.[119] Koodaaminen on tärkeä osa sisällönanalyysia.[120] Koska aineisto oli kerätty sähköisellä lomakkeella, se oli valmiiksi jo sähköisessä ja kirjallisessa muodossa. Aineiston keräämiseen käytetty alusta, e-lomake, myös mahdollistaa aineiston käsittelyn eri tavoilla. E-lomaketta käyttäen joidenkin kysymysten vastauksista sai helposti tuotettua havainnollistavia graafeja ja se mahdollisti myös ristiintaulukoinnin joidenkin kysymysten kohdalla. Taulukkomaisen aineiston sai e-lomakkeesta myös vietyä Microsoftin Excel-ohjelmaan, jossa sitä pystyi myös käsittelemään eri tavoin. Tietoja pystyi esimerkiksi värikoodaamaan tai järjestämään uudelleen. Excel myös mahdollisti sellaisten asioiden ristiintaulukoinnin, joihin e-lomake ei soveltunut.

Koodaamisen jälkeen aineistoa on mahdollista luokitella ja teemoitella.[121] Luokittelua on käytetty esimerkiksi taustatietoja koskevien kysymysten analyysissa, kun on selvitetty vastaajien ikäryhmää tai harrastuksen kestoa. Luokittelulla saadaan

---

[118] Tuomi & Sarajärvi 2018, 103.
[119] Miles & Huberman 1994.
[120] Tuomi & Sarajärvi 2018, 105. Tuomi ja Sarajärvi hyödyntävät hieman muokattuna Timo Laineen runkoa, joka kuvaa laadullisen tutkimuksen etenemistä.
[121] Tuomi & Sarajärvi 2018, 104–105. Varsinainen analyysi eli luokittelu ja teemoittelu ei ole mahdollista ilman sitä edeltävää aineiston koodaamista ja tätä edeltävää käsitystä siitä, mikä aineistossa on kiinnostavaa tutkimuksen kannalta.

kvantitatiivista tietoa.[122] Teemoittelussa tarkoituksena ”on etsiä aineistosta tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä.”[123] Teemoittelua ennen aineistoa on voitu järjestää eri tavoin esimerkiksi iän tai muun seikan mukaan, jotta on helpompi hahmottaa, onko kyseinen seikka merkityksellinen vastauksissa. Aineistoa voidaan myös tyypitellä, eli muodostaa eräänlainen yleistys tietystä vastausjoukosta.[124] Tyypittely voi tapahtua teemoittelun ja luokittelun pohjalta. Tyypittely kirkastaa ja tiivistää tutkijan havaintoja aineistosta. Tyypillä on eri ominaispiirteet, joiden perusteella se erottuu muista tyypeistä.[125] Tässä tutkielmassa tyypittelyä on esimerkiksi kuva 5, joka havainnollistaa kahta eri lähestymistapaa, ihmislähtöistä ja hevoslähtöistä lähestymistapaa hevosen lopetustavan valinnassa.

Tätä vaihetta, jossa pelkistettyä aineistoa järjestetään uudella tavalla, voidaan kutsua klusteroinniksi eli ryhmittelyksi. Tällöin tuotetaan erilaisia ryhmiä, alaluokkia, aineiston yhdistävien tai erottavien ominaisuuksien mukaan. Alaluokkia voidaan yhdistää jonkin yläluokan alle jonkin yhdistävän ominaisuuden mukaan. Yläluokkia voidaan yhdistää mahdollisesti edelleen seuraavan yläluokan alle. Tätä kutsutaan abstrahoinniksi, jossa ”erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja valikoidun tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä.”[126] Teoriaa ja johtopäätöksiä verrataan koko ajan alkuperäisaineistoon, kun muodostetaan uutta teoriaa. Abstrahointi sitoo aineistosta tehdyt havainnot muodostettuihin teoreettisiin käsitteisiin.[127]

Aineiston analyysin eli edellä kuvatun ryhmittelyn jälkeen kirjoitetaan yhteenveto havainnoista.[128] Näin kerätyt tulokset voidaan tulkita eli selittää. Se, että kyselyyn vastasi esimerkiksi pääosin naisia, liitetään laajempaan yhteyteen esimerkiksi siitä, että ratsastajista suurin osa Suomessa on 2020-luvulla naisia.

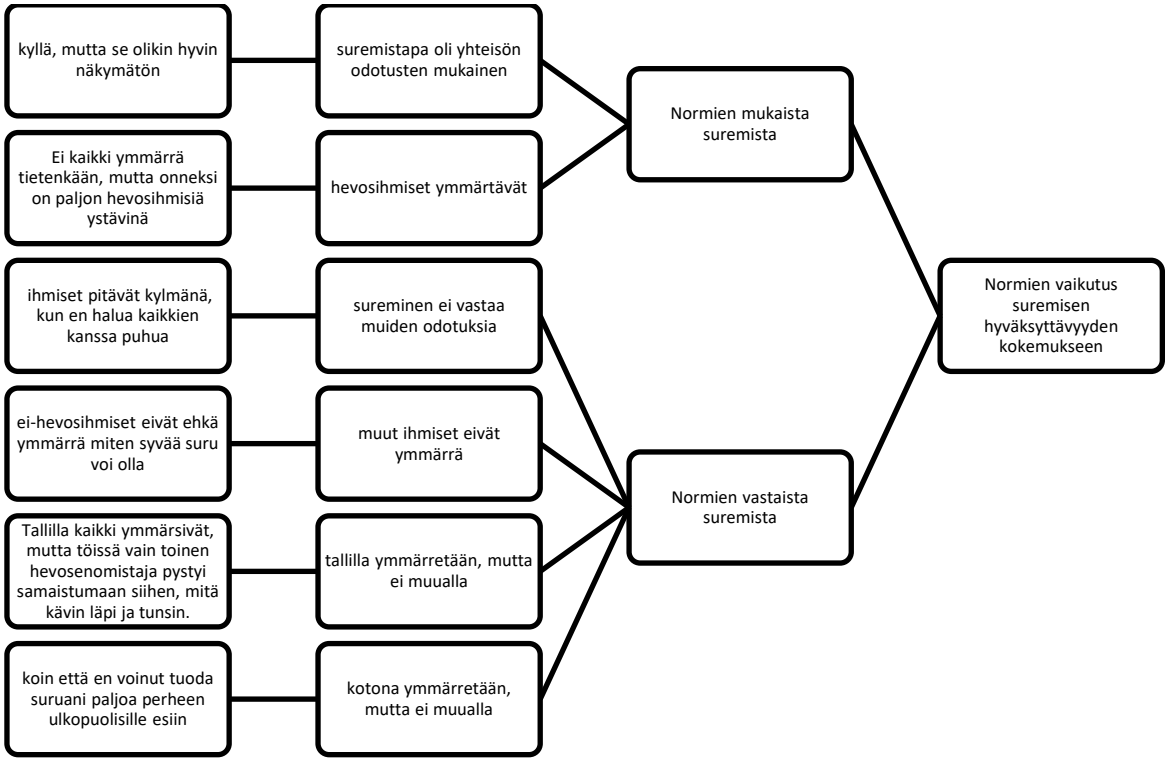
Aineistolähtöistä analyysia on pidetty haastavana toteuttaa, koska perusajatuksena on rakentaa aineiston perusteella, aineistosta lähtöisin teoreettinen kokonaisuus. Tutkijan aiempi käsitys tai teoriat eivät ideaalitilanteessa vaikuttaisi analyysiin ja

---

[122] Tuomi & Sarajärvi 2018, 105.
[123] Tuomi & Sarajärvi 2018, 107.
[124] Tuomi & Sarajärvi 2018, 107.
[125] Günther & Hasanen 2021.
[126] Tuomi & Sarajärvi 2018, 125–126.
[127] Tuomi & Sarajärvi 2018, 127.
[128] Tuomi & Sarajärvi 2018, 104, 117. Järjestetty aineisto ei vielä ole valmis tutkimustulos, vaan siitä tulee tehdä johtopäätöksiä.

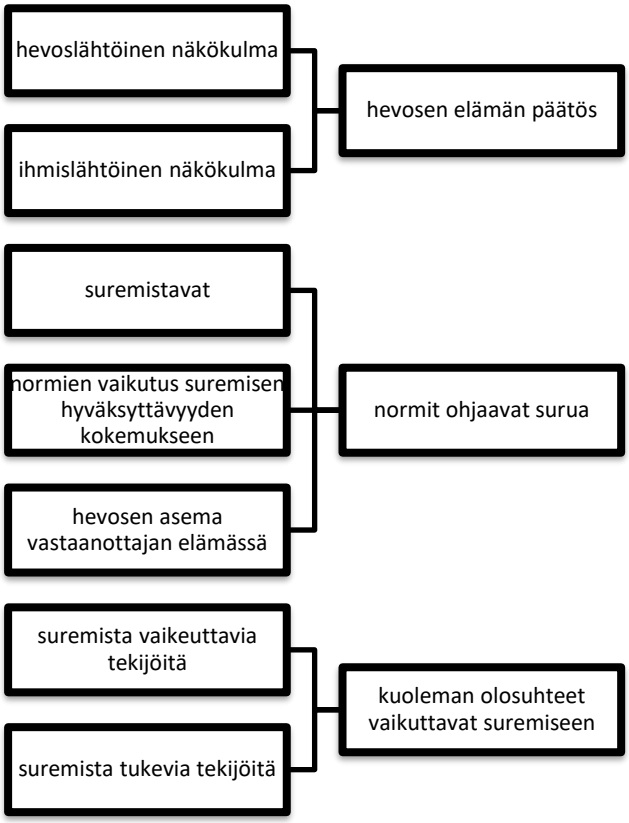
tuloksiin. On kuitenkin kyseenalaista, onko tämä mahdollista. Havaintojen on yleisesti hyväksytty olevan teoriapitoisia. Esimerkiksi tutkijan käsitys siitä, mikä aineistossa on kiinnostavaa tutkimuksen kannalta, tuskin on täysin erotettavissa määritellystä teoreettisesta viitekehyksestä.[129] Tieteeseen liittyvä objektiivisuuden ihanteen muodostama ongelma on tässä tutkielmassa ratkaistu siten, että tutkija on avannut ennakkokäsityksensä aiheesta edeltävissä luvuissa. Tutkimusprosessin läpinäkyvyys mahdollistaa lukijalle päättelyn pätevyyden arvioinnin.

Kuvassa 1 on esitetty esimerkkikuvaus analyysin kulusta. Vasemmalta oikealle siirryttäessä edetään aineiston alkuperäisistä ilmauksista pelkistettyjen ilmausten kautta alakategorioihin ja niistä yläkategorioihin. Kuvassa 2 on esitetty aineiston perustella muodostetut kolme yläkategoriaa: hevosen elämän päätös, normit ohjaavat surua ja kuoleman olosuhteet vaikuttavat suremiseen.

Kuva 1. Esimerkki aineiston pelkistämisestä yhdistäviin alaluokkiin. Vasemmalla alkuperäinen ilmaus aineistossa. Siirryttäessä oikealle päin on ensin sama asia pelkistetysti ilmaistuna, jonka jälkeen ilmaisut on teemoiteltu eri alakategorioihin: normien mukaista suremista ja normien vastaista suremista. Alakategoriat on abstrahoinnin mukaisesti laajennettu niitä yhdistävän yläkategoriaan, joka tässä on ”normien vaikutus suremisen hyväksyttävyyden kokemukseen”.

[129] Tuomi & Sarajärvi 2018, 107–109.

Kuva 2. Kolme yläkategoriaa, joiden mukaan tuloksia tarkastellaan.

5 Tulokset

5.1 Vastaajiin liittyviä tietoja

Vastaajista lähes kaikki ilmoittivat sukupuolekseen nainen.[130] Tutkimuksen tulos siis tukee käsitystä, että ratsastus harrastuksena on naisvaltaista. Lisäksi se asettaa tutkielman osaksi kuolemaan ja suremiseen liittyvää tutkimuskenttää, jossa naisilla ja suremisella on vahva yhteys. Otantaan on voinut vaikuttaa kirjoittajan oma naissukupuoli, jolloin kynnys kyselyyn tarttumiselle on saattanut olla matalampi.

Kysely julkaistiin Facebookissa Hevostutkimuksia-ryhmässä, jossa oli noin 9000 jäsentä.[131] Ryhmä on suomenkielinen, mutta siellä jaetaan runsaasti erityisesti englanninkielisiä tutkimuksia. Facebook-ryhmä on suomenkielinen ja itse kysely oli suomeksi. Kaikki vastaukset olivat suomenkielisiä. Suomessa ruotsi on toinen virallinen kieli ja ratsastuksen harrastajista osa on varmasti ruotsinkielisiä tai sekä suomea että ruotsia puhuvia. Aineisto saattaa siis olla vääristynyt suomenkieliseen suuntaan edellä mainituista seikoista johtuen. Koska kyselyssä oli kuitenkin paljon avovastauksia ja vastaajien määrä oli suhteellisen suppea, vastaukset eivät ole kattavia tai yleistettävissä koko Suomea koskeviksi. Vastaukset antavat kuitenkin yhden näkökulman hevosenomistajien suremiseen 2000-luvun alkuvuosikymmeninä.

Koska kyselylomake julkaistiin Facebookissa, suurin osa vastaajista lienee Facebookin käyttäjiä. Facebookia mediana käyttävät tällä hetkellä erityisesti henkilöt, jotka eivät ole aivan nuoria ikäluokkia eivätkä oletettavasti kaikkein vanhimpia ikäluokkia. Nuoret ovat yleensä edelläkävijöitä uuteen mediaan siirtymisessä ja kun kyseinen media valtavirtaistuu, nuoret siirtyvät jo seuraavaan viestintäpalveluun.[132] Vanhimmat ikäpolvet käyttävät yleisesti vähemmän tietotekniikkaa ja heidän tavoittamisekseen tarvittaisiinkin jotakin muita keinoja. Uskon, että tämä mahdollinen vääristymä mahdollisesti nuorimpien ja vanhimpien ikäluokkien osalta

---

[130] vaihtoehdot olivat nainen, mies, muu, en halua kertoa

[131] Ryhmän kuvauksena lukee suomeksi ja englanniksi: ”Ryhmä kaikille, jotka ovat kiinnostuneita hevosaiheisista tutkimustuloksista ja tieteestä. Keskustella saa, asioista ja kohteliaaseen sävyyn. A group in Finnish for anyone interested in horse related studies and science. Discussion welcome if it's polite and fact-based.” Ryhmä on yksityinen, eli se vaatii jäseneksi hyväksymisen ryhmän ylläpitäjältä, mutta jäseneksi pääsemiseksi ei ole ehtoja. (7.7.2025)

[132] Vastaavan havainnon voi tehdä esimerkiksi Pew Research Centerin julkaisuista vuosilta 2024 ja 2019. ks. Faverio & Sidoti 2024, Vogels 2019.

ei haittaa, koska kysely oli suunnattu yli 18-vuotiaille. Alaikäiset epätodennäköisesti yksin hankkivat hevosta tai tekevät päätöksiä sen lopettamisesta.

Ikäjakauma vastaajissa oli seuraava: eniten vastaajia oli ikäryhmässä 46–55 -vuotiaat, seuraavaksi eniten 36–45-vuotiaat ja kolmantena 56–65-vuotiaat. Nuorempia ikäluokkia oli vähemmän, kuten oletettavaakin: vähiten vastaajia oli ryhmässä 18–25 ja toiseksi pienin ikäryhmä olivat 26–35-vuotiaat. Yli 66-vuotiaita vastaajia ei tavoitettu lainkaan.

Vastaajat voidaan jakaa neljään eri ryhmään elämänkatsomuksen osalta. Ensimmäisessä ryhmässä ovat he, jotka määrittivät itsensä kristityiksi, luterilaisiksi tai evankelisluterilaisiksi. Osa tämän ryhmän vastaajista halusi täsmentää erikseen, että esimerkiksi kuului kirkkoon, mutta ei ole uskova tai kuuluu kirkkoon, mutta ei usko Jumalaan, kuten virallisesti opetetaan. Kristittyjen ryhmään kuului noin puolet vastaajista. Toisen ryhmän muodostivat he, jotka sanoivat olevansa ateisteja, eivät usko mihinkään tai uskoivat tieteeseen. Kolmannessa ryhmässä vastaajat ovat ilmaisseet olevansa esimerkiksi pakanoita, uskovansa karmaan, uskovat, että ”kaikella on tarkoitus” tai uskovat että on olemassa ”jotakin”, jota ei voi nähdä. Toisen ja kolmannen ryhmän vastaukset jakautuivat melko tasan, eli noin neljäsosa vastaajista luokittui kyseiseen ryhmään. Neljäs ryhmä vastaajia ovat he, jotka eivät ole osanneet vastata kysymykseen.[133]

Tuonpuoleisen ja jälleensyntymän osalta vastaajat olivat jakautuneet selkeämmin kahteen ryhmään: 35 vastaaja uskoo ”johonkin” tai 23 vastaaja ei usko. Kolme vastaajaa ei osannut vastata kysymykseen. Osa vastaajista, jotka määrittelivät itsensä elämänkatsomuksen osalta kristityksi, ei kuitenkaan uskonut tuonpuoleiseen. Vastaavasti osa heistä, jotka määrittelivät itsensä ateisteiksi, uskoivat kuitenkin ”johonkin kuolemanjälkeiseen”. Jos henkilö vastasi uskovansa johonkin, tämä ulotettiin yleensä sekä ihmisiin että eläimiin. Jotkut määrittelivät tarkemmin, millainen tuonpuoleinen oli kyseessä ja keitä tuonpuoleinen tai jälleensyntymä koski: jotkut rajoittivat kyseisen asian olevan vain ihmisille tai vain eläimille.[134]

---

[133] Neljä vastausta kuului tähän ryhmään. Elämänkatsomuksesta kysyttiin kysymyksessä 7.
[134] Kysymyksessä 8 oli hankaluutena, että siinä kysyttiin useampaa asiaa samalla kertaa. Tämän vuoksi vastauksissa tulee huomioida, että osa vastaajista on saattanut tarkoittaa vastata joko kaikkeen ei tai kyllä. On mahdollista myös, että kysymystä ei ole luettu kunnolla ja vastaaja on olettanut vastaavansa vain ihmisten osalta kysymykseen. Jos vastaaja on vastannut vain kyllä tai ei, tulkitsen

Vastaajan ikä ja katsomus liittyivät toisiinsa: vanhimmassa ikäryhmässä (56–65 -vuotiaat) 70 % määritteli itsensä kristityksi ja harvinaisinta tämä oli nuorimmassa ikäryhmässä 18–25 -vuotiaat, jossa vain 1/3 määritteli itsensä kyseisellä tavalla. Ateismin suosio kasvoi vanhemmista nuorempiin ikäluokkiin siirryttäessä ja yleisintä se oli nuorimmassa ikäryhmässä, jossa 2/3 vastaajasta määritteli itsensä ateistiksi. Yleisintä uskoa ”johonkin”, mutta ei määritellä itseään kristityksi, oli vastaajaryhmässä 46-55 -vuotiaat: 38 % vastaajista määritteli itsensä näin. Tulokset vastaavat melko lailla tilastoissa uskontokuntaan kuulumisen mukaan havaittua jakaumaa katsomuksissa ikään liittyen: vanhemmissa ikäryhmissä kristinusko on yleisintä, kun taas uskonnottomuus tai ateismi on nuoremmissa ikäluokissa tyypillisempää.[135]

Vastaajien asemoitumista[136] harrastuksessa tiedusteltaessa suurin osa vastaajista määritti olevansa ammattilaisia (34/61). Harrastajiksi itsensä oli merkinnyt 26 henkilöä. Kilpailijaksi identifioitui 9 henkilöä. On huomattavaa, että osa vastauksista on päällekkäisiä. Eniten päällekkäisiä vastauksia oli yhdistelmässä harrastaja ja ammattilainen (5). Ammattilainen ja kilpailija vastasi kaksi vastaajaa ja yksi vastaaja vastasi olevansa kilpailija ja harrastaja. Tämä tukee aiempaa havaintoa, että ratsastajissa suurin osa ei ole kilpailijoita.[137] Ammattilaisten suurta osuutta aineistossa voinee selittää se, että kysely toteutettiin alustalla, jossa suurin osa lienee keskimääräistä kiinnostuneempia hevosiin liittyvistä tutkimuksista.

Vastaajien hevosharrastus oli kestänyt tyypillisesti huomattavan pitkään, keskimäärin 32 vuotta. Harrastuksen kesto vaihteli vastaajilla 10–58 vuoden välillä. Koska ikäryhmässä 56–65 oli vastaajia, tästä voi päätellä osan vastaajista harrastaneen hevosia lähes koko elämänsä. Suurin vastaajaryhmä (9) ilmoitti harrastuksensa kestäneen 40 vuotta. Myös hevosenomistajuus oli vastaajilla kestänyt pitkään. Lyhimmillään vastaajat olivat olleet hevosenomistajia yhden vuoden,

---

sen nyt tarkoittavan, että vastaus on silloin sekä ihmisten että eläinten osalta kyseinen vastaus. Suurin osa vastaajista ei ole eritellyt tarkemmin vastauksiaan tuonpuoleisen tai jälleensyntymän osalta, vaan niihin on tyypillisesti vastattu yhtenä asiana. Tämän vuoksi tulkitsen vastauksia siten, että yhdistäväksi kategoriaksi muodostuu, että uskoo ”johonkin kuolemanjälkeiseen”.

[135] SVT 2025. Väestö 31.12.2024, muuttujina uskontokunta ja ikä. Tilastossa alle 18-vuotiaiden osalta on hyvä huomata, että lapset kuuluvat vanhempien päättämään uskontokuntaan.

[136] Vastaaja sai valita yksi tai kaksi sopivinta itseään kuvaavaa vaihtoehtoa seuraavista: harrastaja, kilpailija ja ammattilainen. Vaihtoehdot oli selitetty auki vastaajille.

[137] ks. Luku 2 Taustoitus hevosista.

pisimmillään 42 vuotta.[138] Tässä joukossa suurin ryhmä (7) oli omistanut hevosen 20 vuoden ajan.

Asenteita lopetustapoihin kysyttäessä vastauksissa eniten haluttiin välttää teurastamista (30). Lopetustapana suosittiin ampumista (33), joskin ampumisen ja lääkkeellisen eutanasian (31) välillä ero oli pieni. Vain kolmasosa vastaajista haluaisi ensisijaisesti lopettaa hevosensa teurastamalla. Joissain vastauksissa tuotiin esille, että kaikki lopettamistavat voivat olla hyviä tilanteesta riippuen ja kunhan lopettamisen tekee osaava henkilö.

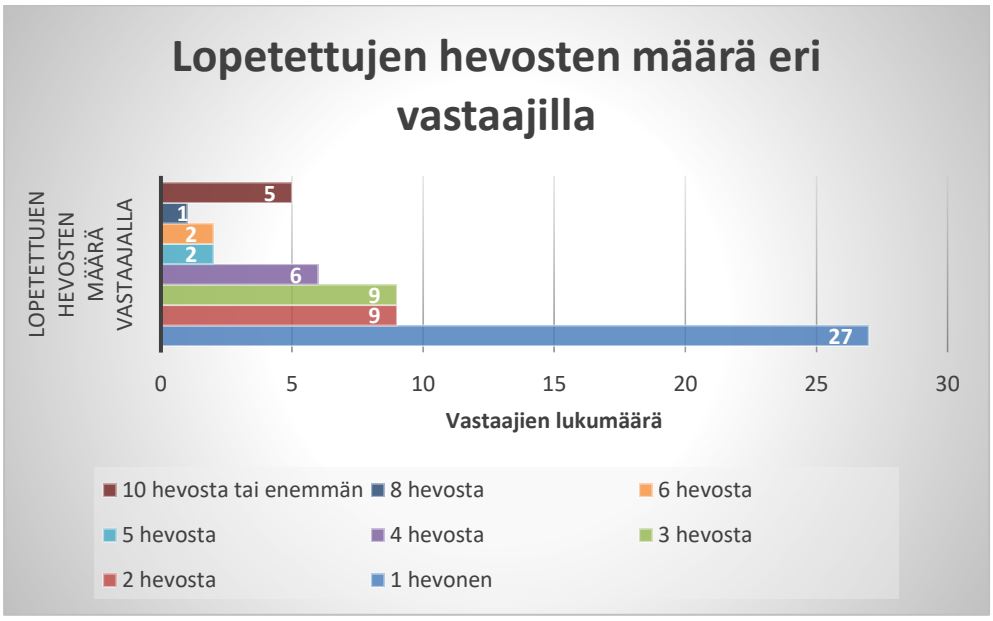
Mielenkiintoista oli, että lääkkeellinen eutanasia jakoi selkeästi mielipiteitä. Sitä vastustettiin, koska lopettaminen kestää tällä tavoin kymmeniä minuutteja, eläin saattaa vastustaa lopettamista ja vastaajat kokivat vääräksi, että pakoeläin rauhoitetaan avuttomaksi. Vastaajissa herätti huolta, että eläin kärsii pitkään ja kuoleman jälkeen se muuttuu ongelmajätteeksi, koska sitä ei voi käyttää enää ravinnoksi. Ruhosta pelättiin leviävän myrkkyjä ympäristöön.[139] Jotkut vastaajat kertoivat omista aiemmista huonoista kokemuksista. Toisaalta lääkkeellistä lopettamista suosittiin, koska sen mainittiin olevan siisti, kivuton, rauhallinen ja kaunis. Jotkut vastaajat kokivat sen vähiten ahdistavaksi. Jos se tehdään (hevos-) klinikalla, omistaja saattoi odottaa ymmärrystä vaikeaan tilanteeseen. Vaihtoehdon nähtiin mahdollistavan eläimen arvokkaan poistumisen. Tärkeimpänä argumenttina nousi sekä lääkkeellisessä lopettamisessa että ampumisessa se, että ne voi tehdä kotona omistajan läsnä ollessa. Eläimen ei tarvitse stressaantua kuljetuksessa tai oudossa ympäristössä ja tilanteessa.[140]

Ampumista suosittiin, koska se oli nopea tapa kuolla. Eläin ei ehdi tajuta, mitä tapahtuu eikä aavistaa kuolemaansa. Omistaja pystyy olemaan paikalla. Vaihtoehto koettiin myös luotettavimmaksi ja ystävällisimmäksi, joskin sitä vastustettiin myös, koska se koettiin raa'aksi. Hätäampuminen mainittiin useamman kerran vähiten mieluisaksi lopettamistavaksi, varmaankin siihen liittyvän kivun ja hädän vuoksi. Joillain omistajilla oli aiempia huonoja kokemuksia ampumisesta. Jos ammutun eläimen pystyi hyödyntämään esimerkiksi koirien ravinnoksi, tätä pidettiin hyvänä.

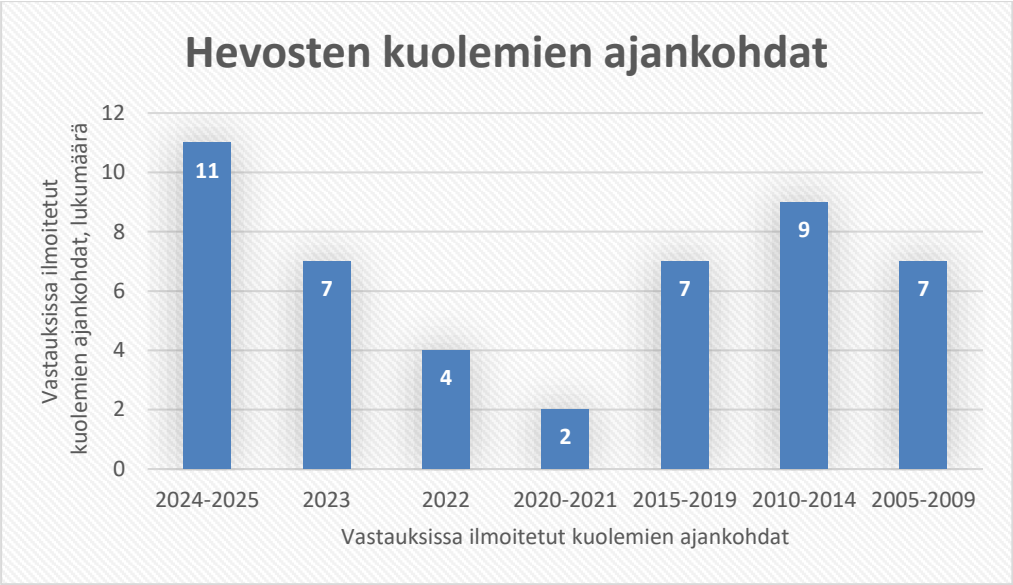
[138] Huomaa, että kyseessä ei ole yhden tietyn hevosen omistajuuden kesto, vaan hevosenomistajuus ylipäänsä.
[139] vrt. Douglas 2000. Lika (kuollut hevonen) muodostaa vaaran.
[140] Myös Schuurmanin aineistossa esitettiin vastaavia argumentteja kotitallilla lopettamisen puolesta. Schuurman 2012, 123.

He, jotka suosivat teurastamista, puolsivat sitä samankaltaisin argumentein: eläin menettää heti tajuntansa ja liha voidaan hyötykäyttää. Teurastaminen nostettiin esille myös helppona ja yksinkertaisena vaihtoehtona. Vastustavissa argumenteissa tuotiin esille, että ”ei ehkä kaveria pidä pilkkoa” ja jotkut täsmensivät, että vaikka pitävät teurastamista hyvänä vaihtoehtona, eivät halua syödä omaa hevostaan. Teurastamiseen liitettiin negatiivisesti erityisesti kuljettamisen ja vieraan ympäristön hajujen, äänien ja ihmisten aiheuttama stressi, jopa suoranainen pelko ja kauhu. Hevosen ei tulisi haistaa verta eikä tajuta, mitä tapahtuu. Omistaja ei voi olla mukana teurastamossa. Jotkut olivat huolissaan hirveistä olosuhteista tai kokivat tämän lopetustavan raa’aksi.

Kuva 3. Lopetettujen hevosten määrä eri vastaajilla. Vastauksissa suurin joukko on yhden hevosen lopettaneiden omistajien vastaukset. Yhteensä vastaajia oli 61.

Kuvassa 3 on havainnollistettu, miten vastauksissa jakaantuivat lopetettujen hevosten määrät. Isoin ryhmä olivat yhden hevosen lopettaneet, joita oli 44 % vastaajista. Seuraavaksi eniten oli kaksi tai kolme hevosta lopettaneita vastaajia, kumpiakin 15 %. Neljä hevosta oli lopettanut 10 % vastaajista ja 10 hevosta tai enemmän kertoi lopettaneensa 8 %. Harva vastaaja oli joutunut lopettamaan enemmän kuin 4 mutta vähemmän kuin 10 hevosta.

Kuva 4. Vastauksissa kerrotut hevosten kuolemien ajankohdat. Osa vastanneista kertoi useammasta hevosesta tietoja, joten yhteensä ilmoitettuja ajankohtia oli 47. Kysymys 11 koostui kolmesta eri kysymyksestä, jonka vuoksi osa vastaajista on vastannut kysymykseen vain osittain. 34 henkilöä vastasi tähän, 27 jätti vastaamatta.

Vastaajilta kysyttiin lopetuksen ajankohtaa. Tähän jätti 27 henkilöä vastaamatta, mutta osa vastanneista kertoi useiden hevosten osalta tietoja. Viimeisen reilu viiden vuoden aikana (2020–2025) hevosen oli joutunut lopettamaan 24 henkilöä ja näistäkin 11 vastausta koski aikaväliä 2024–2025. Vuosien 2005–2019 aikana hevosen oli lopettanut 23 vastaajaa. Moni vastaajista oli siis joutunut pohtimaan hevosen lopettamiseen liittyviä asioita melko hiljattain. Tiedot löytyvät tarkemmin kuvasta 4.

5.2 Hevosen elämän päätös

Hevosten lopettamisen syyt on esitetty kuvassa 5. Yleisin yksittäinen ilmoitettu syy olivat erilaiset sairaudet.[141] Toiseksi yleisin mainittu syy oli vanhuus.[142] Onnettomuus tai tapaturma oli lopettamisen syynä vain seitsemässä eri vastauksessa. Omistajasta johtuvat syyt olivat vastauksissa harvinaisia. Näitä edustivat vain yksittäisissä vastauksissa ilmenneet syyt, kuten hevosen pitovaikeudet sekä se, että

[141] Tähän kategoriaan kuuluvat esimerkiksi erilaiset jalkavaivat, luustomuutokset, nivelrikko, kaviokuume, sädeluuontuma, neurologiset syyt, jännevammat, kasvuhäiriöt, kasvaimet, sisäelinvaivat, joihin liittyy esim. sydän, keuhkot ja maksa, hammasongelmat, vatsakalvontulehdus, suolen kiertymä, ähky sekä varsomiseen liittyvät ongelmat. Tapaturmat on kuitenkin luokiteltu erikseen.
[142] Tähän kategoriaan on laskettu, kun syyksi on ilmoitettu vanhuus, ikä, kun ikä on ilmaistu numeroina kuten 30 v ja hampaiden kuluminen loppuun. Hevosten hampaat kasvavat niiden koko eliniän ja niistä voi arvioida hevosen iän. Hyvin iäkkäillä hevosilla hampaat eivät enää kasva, eli ne kuluvat loppuun, jonka jälkeen ravinnon syöminen on haasteellista.

hevonen ei soveltunut käyttötarkoitukseensa.143 Lähes kaikki vastaajat kertoivat syyn hevosen lopetukselle, vain kaksi jätti vastaamatta. Tämän voi tulkita siten, että omistajat pitivät tärkeänä perustella, miksi hevonen oli lopetettu. Normi on siis, että yhteisössä hyväksytty syy mahdollistaa sosiaalisen tuen saamisen.

Vastausten osalta on tärkeää tehdä joitain varauksia. Moni vastaaja ei määritellyt, mitä tarkoitti esimerkiksi vanhuudella tai vanhuudenvaivoilla. Hevosen ikä yksinään ei aiheuta syytä, miksi se tulisi lopettaa. On varmasti hyvin eri asia, jos tällä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että hevonen ei kykene enää syömään huonojen hampaiden vuoksi ja nääntyisi nälkään, jos sitä ei lopeteta sitä ennen. Vanhuus voi olla kiertoilmaisu, että hevonen ei enää kestä ratsukäyttöä, se rupeaa esimerkiksi ontumaan tai ei jaksa enää kilpailuissa vaadittavia huippusuorituksia.144 Vanhat tammat eivät myöskään tiinehdy helposti, joten niiden jalostuskäyttökään ei ole mahdollista. Hevosilla ilmenee ihmisten tapaan ikääntymiseen liittyviä sairauksia, kuten Cushingin oireyhtymä tai erilaisia syöpiä. Onko vanhuus siis vain kiertoilmaus sille, että ei nähdä mielekkääksi hoitaa joitain sairauksia?

Samanlainen epätarkkuus vastauksissa liittyy myös jalkavaivoihin sekä hampaisiin.145 Kyse ei suinkaan ole omistajien piittaamattomuudesta, vaan tähän liittyvät myös joissain vastauksissa ilmenneet arviot, että hevosen elämänlaadun arvioidaan heikkenevän etenevän sairauden vuoksi tai jostakin lääkinnällisestä toimenpiteestä huolimatta elämänlaadun ei arvioida parantuvan riittävästi. Hevosten eläinlääkärilaskut nousevat nopeasti mittaviksi, jolloin omistajat joutuvat pohtimaan esimerkiksi, onko hevoselle mielekästä kärsiä jonkin suuren leikkauksen tuoman rasituksen vuoksi ja onko omistajille mielekästä maksaa tuhansia euroja kyseisestä toimenpiteestä, jonka lopputulema on epävarma, mutta joka eittämättä aiheuttaa kipua ja stressiä heidän lemmikillensä.

Mikäli vastauksia tarkastellaan laajasti ymmärrettynä hevosen elämänlaadun kannalta, saadaan luotua uusi yläkategoria, johon lähes kaikki vastaukset kuuluvat. Tällöin esimerkiksi jalkavaivojen ajatellaan aiheuttavan ensisijaisesti hevoselle

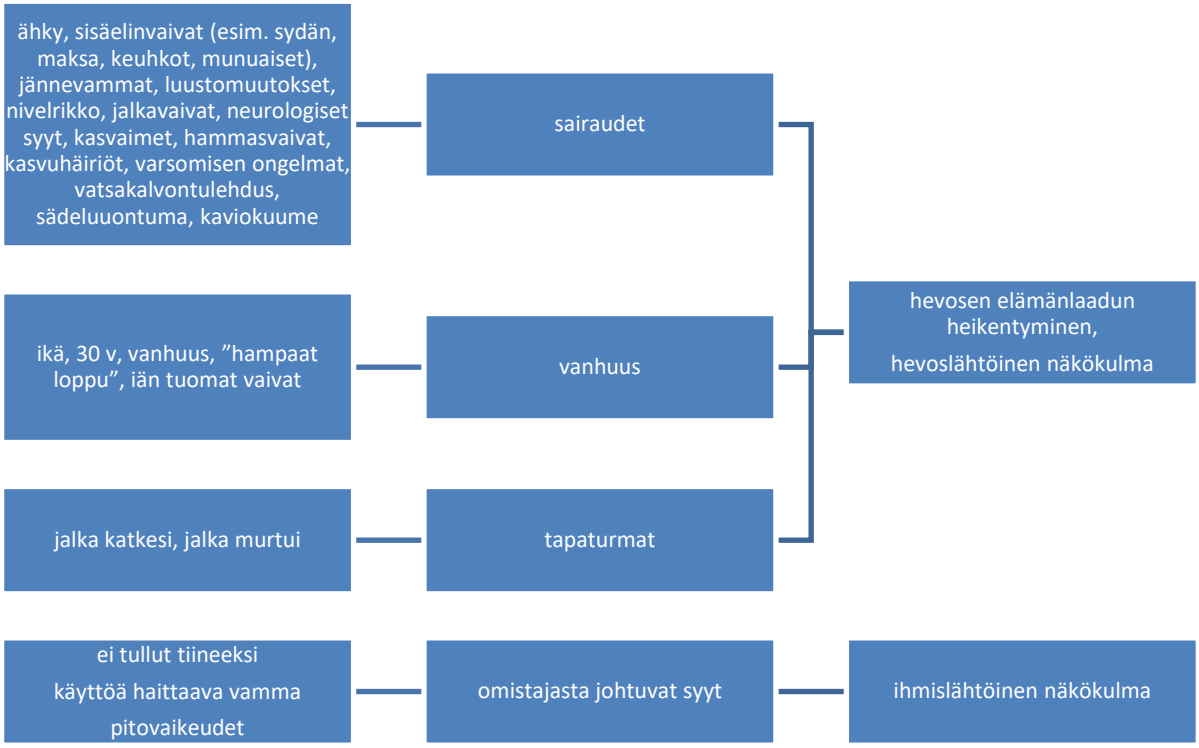
---

143 Hevonen ei tullut kantavaksi tai hevoselle tuli käyttöä haittaava vamma.
144 Ainakin yksi vastaaja kertoi lopettamisen syyksi vanhuuden, mutta myöhemmissä kysymyksissä hän kertoi, että hevosella ei voinut enää lopussa ratsastaa.
145 Jännevamma voi olla esimerkiksi sellainen, että hevonen pystyy elämään melko normaalia ja kivutonta elämää, mutta ei kestä ratsastuksen aiheuttamaa rasitusta. Jotkut olivat ilmoittaneet syyksi vain ”hampaat”, mikä jättää avoimeksi, onko kyse siis iän aiheuttamasta hampaiden loppuun kulumisesta vai siitä, että ei nähdä mielekkääksi hoitaa esimerkiksi haljenneita hampaita.

haittaa, ei ihmiselle, joka ei voi hevosta käyttää ratsastukseen tai jonka täytyy kutsua eläinlääkäri tutkimaan vammaa. Asia on kuvattu kuvassa 5. Havainnon voi ilmaista siis sisällönanalyysin abstrahoinnin periaatteen mukaisesti seuraavasti: elämänlaatua heikentävät syyt ovat yläkategoria, jonka alle voidaan jakaa alakategorioihin sairaudet, vanhuus sekä tapaturmat. Omistajasta johtuvat syyt asettuvat tällöin omaksi kategoriakseen, koska niitä tarkastellaan ihmislähtöisestä näkökulmasta käsin.

Suurin osa hevosenomistajista siis perusteli lopettamispäätöstä hevosen elämänlaadun heikkenemisellä. Kriittisen eläintutkimuksen parissa on peräänkuulutettu juurikin eläimen oman näkökulman huomioimista. Siitä ei siis näytä olevan pulaa ainakaan tässä vastaajajoukossa. Ani harva ilmoitti lopettamisen syyksi omistajasta lähtöisin olevat syyt. Tämä voi johtua hevosenomistajien ja kenties laajemmin lemmikinomistajien keskuudessa vallitsevasta normista, jossa eläimen hyvinvointi on tärkeää.146 Voi olla, että vastaajat eivät kehtaa ilmoittaa esimerkiksi omaa rahapulaa syyksi, jonka vuoksi eläimen sairautta ei voida hoitaa, jolloin sen elämänlaatu heikkenisi, jos sitä ei lopetettaisi.

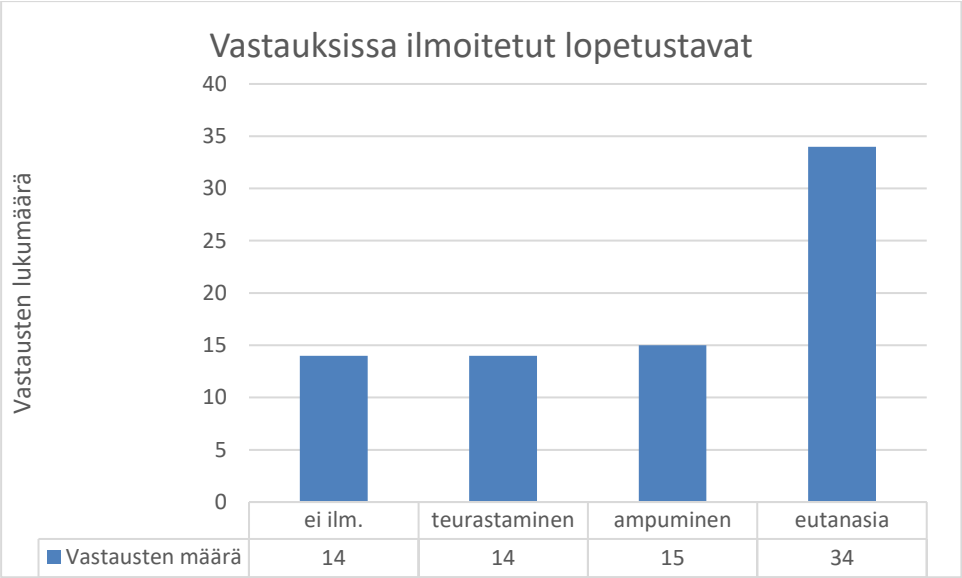
[146] Myös 2024 voimaan astunut eläinten hyvinvointilaki heijastaa laajempaa yhteiskunnallista muutosta, jossa eläinten hyvinvointi on nostettu keskiöön.

Kuva 5. Hevosen lopettamisen syyt muodostavat kaksi yläkategoriaa: ihmislähtöisen näkökulman ja hevoslähtöisen näkökulman, jossa lopetuksen perusteena on hevosen elämänlaadun heikentyminen.

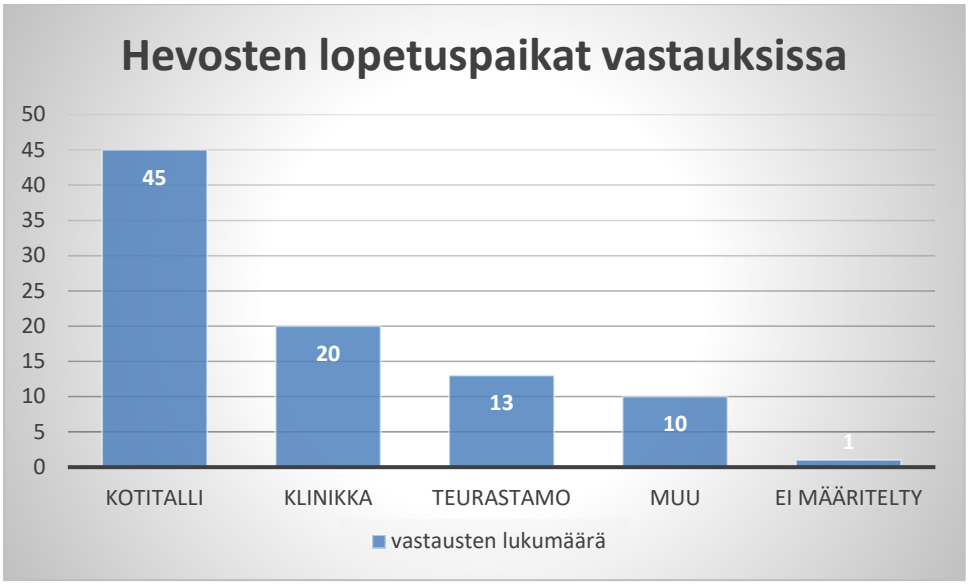
Kysymyksessä 12 vastaajilta kysyttiin, miten ja missä hevonen/hevoset oli lopetettu. Lopetustavan jätti kertomatta 14 hevosenomistajaa, mutta paikan jätti mainitsematta vain yksi vastaaja. Osa vastauksista käsittelee useiden hevosten lopetuksia ja sama vastaaja on saattanut lopettaa eri tavoin omistamiaan hevosia. Kuva 6 havainnollistaa haastateltavien ilmoittamia lopetustapoja.[147] Noin puolessa ilmoitetuissa vastauksissa hevonen tai useampi oli lopetettu eläinlääkärin toimesta. Tämä on hieman yllättävää. Teurastamisen ja ampumisen välillä ei ollut juurikaan eroa. Kysymysten 9 ja 10 vastaukset antoivat olettaa, että ampuminen olisi suositumpi vaihtoehto lopetustapana, kuin mitä käytännössä vastaajat ovat valinneet. Toisaalta on hyvä muistaa, että kaikki vastaajat eivät ilmoittaneet lopetustapaa lainkaan ja näitä vastauksia ei tule yleistää liiaksi. Tässä vastaajajoukossa kuitenkin esille nousee ristiriita arvojen ja käytännön välillä.

[147] Huom. Lukuihin on laskettu vain yhden kerran kukin vastaaja, jos hän on samalla tavalla lopettanut useamman hevosen.

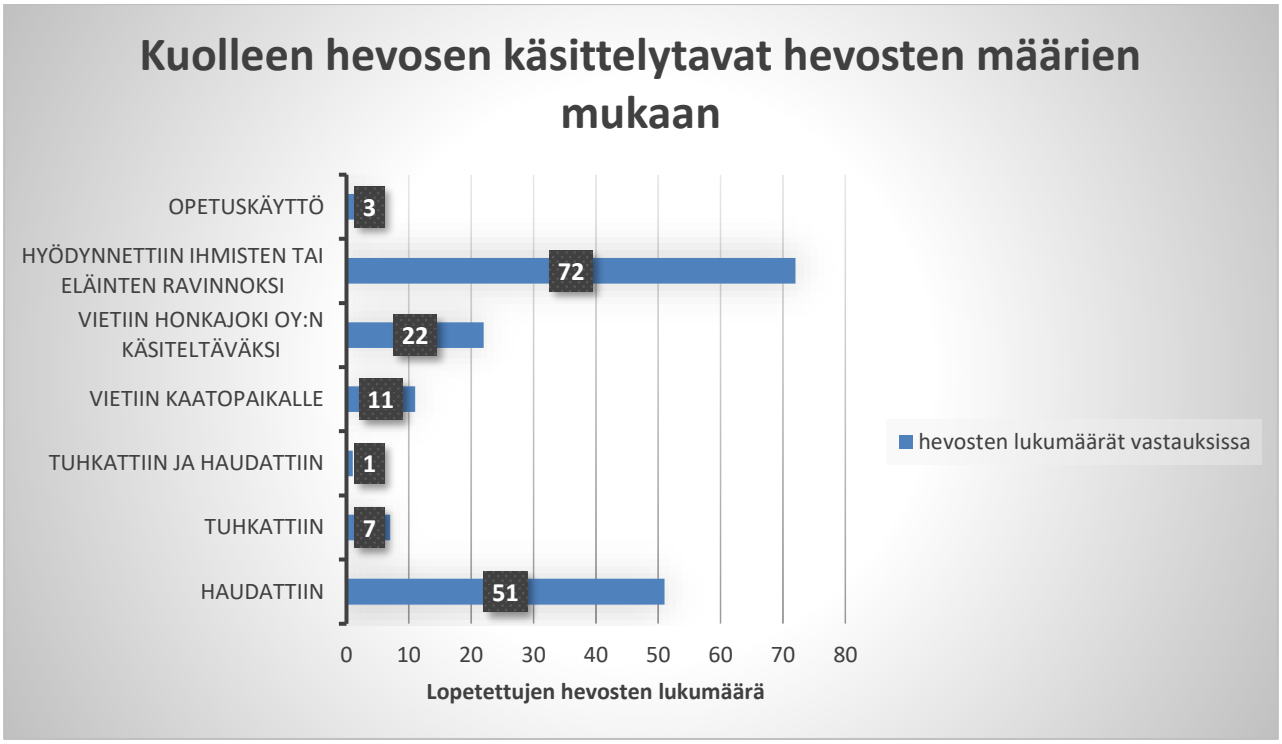
Kuva 6. Vastauksissa ilmoitetut lopetustavat, yhteensä 77 kpl.

Yhtä vastaajaa lukuun ottamatta kaikki olivat ilmoittaneet hevosen tai hevosten lopettamispaikan. Kuva 7 selventää eri vastausten yleisyyttä vastaajajoukossa. Kotitalli tai sen lähiympäristö on ilmoitettu paikaksi 45 vastauksessa. Eläinsairaalassa tai vastaavassa ympäristössä on lopettanut hevosen 20 vastaajaa ja teurastamolla 13. Muita vastauksissa esiintyneitä paikkoja olivat esimerkiksi lemmikkieläinten hautausmaa, metsästäjän tai metsästysseuran kiinteistö, hevosia lopettava maatila, onnettomuuspaikka tai ulkoalue pellolla tai metsässä oman kotitallin ulkopuolella. Vastauksia voi tulkita siten, että koska omistajat eivät aina pysty kontrolloimaan hevosten lopetustapaa, lopetuspaikan valinta näyttäytyy erityisen merkityksellisenä vastaajille. Edellä tuotiin ilmi, että monet vastaajista halusivat lopettaa hevosen ensisijaisesti sille tutussa ympäristössä, joten lopetuspaikan valinnan osalta vastaukset eivät olleet yllättäviä. Kotitallilla hevosen voi lopettaa sekä lääkkeellisesti että ampumalla.

Kuva 7. Hevosten lopetuspaikat vastauksissa. Vasemmasta reunasta löytyy tieto, kuinka monessa vastauksessa kyseinen paikka mainittiin. Vastaajia yhteensä 61. Sama vastaaja oli saattanut lopettaa hevosia eri tavoilla, jolloin sama vastaaja on laskettu useampaan ryhmään.

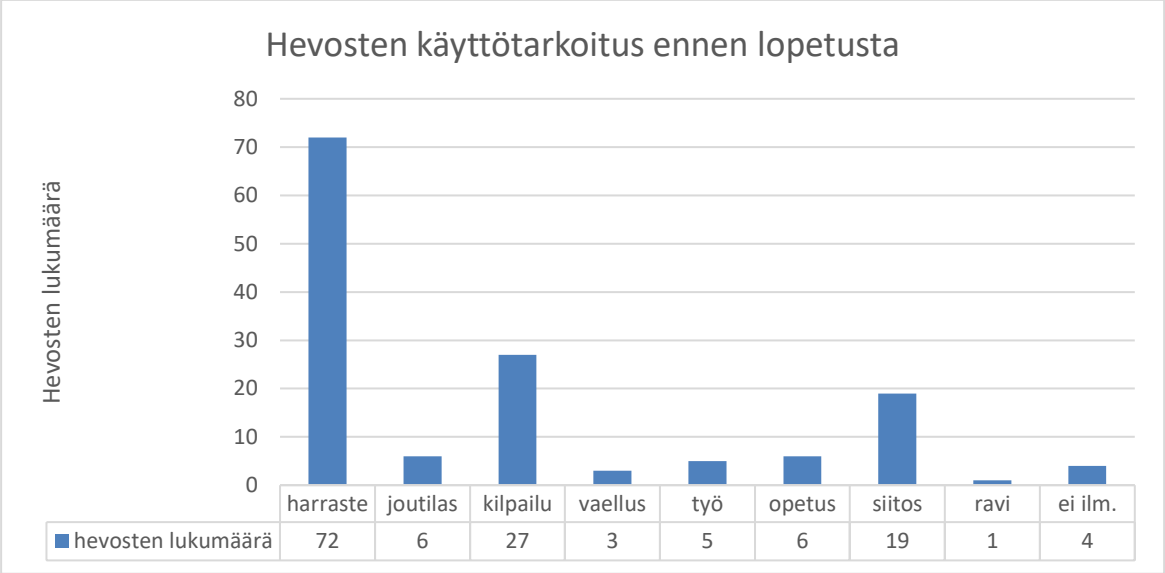
Kuolleen hevosen käsittelytapojen osalta vastaajat saivat valita kuudesta valmiista vaihtoehdosta sopivan ja tarkentaa erikseen eri hevosten osalta vastausta. Verrattuna teurastamisen epämieluisuuteen vastaajille voi äkkiseltään vaikuttaa yllättävältä, että tässä ryhmittelyssä iso osa hevosista hyödynnettiin ihmisten tai eläinten ravinnoksi. Tätä selittää, että moni heistä, jotka olivat lopettaneet paljon hevosia, oli ilmoittanut niiden menneen teuraaksi. Toiseksi yleisin tapa on ollut hevosten hautaaminen ja kolmanneksi yleisintä on ollut hevosen päätyminen Honkajoki Oy:n käsiteltäväksi. Viimeisenä mainittuun vaikuttaa se, että moni hevonen oli lopettamisen jälkeen eläinsairaalan toimesta kuljetettu hävitettäväksi Honkajoella. Jotkut vastaajista kertoivat kuolleen hevosen menneen opetuskäyttöön. Lisäsin tämän uuden kategorian kuvan 8 ryhmittelyihin.

Kuva 8. Kuolleen hevosen käsittelytavat hevosten määrien mukaan. Yhteensä 167 hevosta. Vastaajat olivat lopettaneet enemmänkin hevosia, mutta jos kyseisen vastaajan hevosten kohdalta ei eritelty, kuinka moni oli lopetettu milläkin tavalla, on laskettu vain yksi hevonen mainittuun kategoriaan. Muut jäävät tällöin tarkastelun ulkopuolelle.

Lopetettujen hevosten määrät on käyttötarkoituksittain esitetty kuvassa 9. Vastausten tulkinnassa on huomioitava, että jotkut vastaajat ilmoittivat yhden hevosen osalta useampia käyttötarkoituksia. Tällöin olen yleisesti luokitellut hevosen erikoistuneemman käyttötarkoituksen mukaan. Esimerkiksi jos on ilmoitettu harraste- ja kilpahevonen, hevonen on luokiteltu kilpahevoseksi, ellei erikseen vastauksessa ole painotettu harrastehevosen roolia. Työhevosiksi on laskettu sekä hevoset, jotka on ilmoitettu työhevosiksi että ne, joilla on hevostoimintaan itseensä liittymätön työ, eli esimerkiksi karjanpaimennus. Tämä on erona esimerkiksi opetustoimintaan, joka liittyy ratsastukseen tai muuhun nimenomaan hevostoimintaan. Vastauksista löytyi yllättäen myös ravihevosia, vaikka kysely oli suunnattu ratsuhevosten omistajille. Koska tässä yksittäisessä vastauksessa oli ilmoitettu myös muussa roolissa olleita hevosia, mutta ei eritelty hevosten määriä, olen laskenut tähän kategoriaan vain yhden hevosen. Joutilaiden hevosten kategoriaan on laskettu sekä eläkkeelle siirtyneet että sellaiset hevoset, joiden ensisijaiseksi rooliksi mainittiin esimerkiksi ystävä, seuraeläin tai pihankoriste.

Siitoseläinten joukkoon on laskettu sekä ne, joiden on mainittu olleen siitoskäytössä että ne, jotka ovat olleet varsoja tai nuoria hevosia ennen lopettamista.[148]

Kuva 9. Vastauksissa ilmoitetut hevosten käyttötarkoitukset ennen lopettamista. Yhteensä 143 hevosta.

5.3 Normit ohjaavat surua

Suurimmassa osassa vastauksia hevosella tai hevosilla oli ollut tärkeä rooli vastaajan elämässä.[149] Monissa vastauksissa erottui jokin tietty hevonen erityisen tärkeäksi, jos henkilöllä oli ollut useita hevosia omistuksessaan. Osassa vastauksia miellettiin hevonen kaveriksi, toveriksi tai jollain lailla ilmaistiin, että siihen suhtauduttiin lämpimästi tai sillä oli ollut vastaajan päivittäisessä elämässä iso rooli, mutta suhde ei näyttäytynyt niin syvänä, kuin kategoriassa ystävä. Viisi hevosta kuudesta oli määritelty ystäväksi tai kaveriksi. Voi ajatella hevosenomistajien keskuudessa vallitsevan normin määritellä hevonen merkittäväksi yksilöksi.

Välinearvoisesti hevoseen suhtauduttiin vastauksissa, joissa siitä ei tuotu mitään muuta esille kuin että se mahdollisti esimerkiksi omistajansa kilpailemisen tai

[148] Kysymykseen 14 sai vastata vapaasti. Osa vastaajista vastasi eritellen eri hevosten käyttötarkoitukset. Haasteita tulkinnalle asetti se, että osa vastaajista vastasi useamman eri käyttötarkoituksen, mutta ei eritellyt hevosten lukumääriä näihin. Verrattaessa kysymyksen 11 vastauksiin, joissa tiedusteltiin lopetettujen hevosten määriä, vastauksia pystyttiin täydentämään suurelta osin. Joihinkin vastauksiin jäi tästä huolimatta epäselväksi hevosten eri käyttötarkoitusten määrät. Tällöin kunkin mainitun käyttötarkoituksen mukaan on laskettu vain yhden kerran, vaikka sama vastaaja olisi aiemmin ilmoittanut lopettaneensa useita hevosia.

[149] Ystävä-kategoriaan on määritetty vastaukset, joissa on mainittu hevosella olleen perheenjäsenen, ystävän, parhaan ystävän rooli tai sen olleen vastaajan ”unelmieni hevonen”.

harrastamisen. Yhdessä vastauksessa tuotiin esille ristiriitainen suhtautuminen hevoseen: se näyttäytyi ajoittain vaarallisena. Yhdessä vastauksessa mainittiin hevosen olleen vain toisen hevosen seuralainen. Tämän suhteen voi ajatella olevan etäinen, siihen ei ole omistajalla suurta tunnesidettä.

Joissain vastauksissa jäi epäselväksi, miksi hevonen oli ollut merkittävä: itsensä ja ihmisen ja hevosen välisen suhteen takia vai siksi, että se mahdollisti omistajan muut päämäärät? Epäselvissä vastauksissa jäi myös arvailun varaan, miten tiiviissä kanssakäymisessä arjessa hevosen kanssa oltiin. Jos hevonen asuu omistajan pihapiirissä ja omistaja päivittäin huolehtii siitä ja viettää sen kanssa aikaa, sen roolin voi olettaa olevan omistajan elämässä suurempi kuin jos hevonen on ollut ylläpidossa muualla tallilla viettämässä eläkepäiviä, jolloin sitä ei ole omistajan ollut välttämätöntä käydä säännöllisesti edes hoitamassa.

Omistajan ikä ei vaikuttanut siihen, millainen rooli hevosella oli ollut vastaajan elämässä ennen kuolemaansa. Kaikissa ikäryhmissä läheisintä suhdetta kuvaava ystävä-kategoria oli merkittävin ryhmä. Muihin hevosten roolia kuvaaviin ryhmiin kuuluvat hevoset olivat jakautuneet niin hajanaisesti, että niiden perusteella ei voi tehdä tulkintoja suhteessa vastaajien ikään.

Vastaajan asemoitumisella hevosharrastuksessa, eli oliko hän määrittänyt itsensä harrastajaksi, kilpailijaksi, ammattilaiseksi vai joksikin näistä kahden yhdistelmäksi, ei ollut selkeää vaikutusta, miten lopetettuihin hevosiin suhtauduttiin. Yksittäisessä vastauksessa ilmeni poikkeus: vastaaja määritti itsensä kilpailijaksi ja suhtautui hevosiin välinearvoisesti eikä häntä kiinnostanut, mitä muut hänen suremistavoistaan ajattelivat. Kyseinen vastaus oli muutenkin aineistossa poikkeava, sillä hän oli lopettanut kymmeniä hevosia.

Kysymyksessä 16 vastaajia pyydettiin muistelemaan aikaa, jolloin hevonen tai hevoset kuolivat. 30 vastauksessa kerrottiin, että vastaaja ei ollut ollut estynyt hoitamasta päivittäistä arkea, eli ei ollut ollut esimerkiksi pois töistä tai opinnoista. 18 vastaajaa oli ollut poissa töistä eri pituisia ajanjaksoja, jotka vaihtelivat muutamasta tunnista pariin viikkoon. 9 vastaajaa kertoi, että hevosen kuolema oli sijoittunut ajallisesti siten, että vastaaja oli muutoinkin ollut lomalla tai kuolema osui esimerkiksi viikonlopulle. 6 vastauksessa ei kerrottu asiasta. Koska joissain vastauksissa

kerrottiin eri hevosten kohdalla toimitun eri tavoin, sama vastaaja on voitu luokitella kahdesti eri ryhmiin.

14 vastaajaa kertoi hevoselle pidetyn jonkinlaisen muistotilaisuuden. Muistotilaisuudet olivat muodoiltaan moninaisia: joihinkin muistotilaisuuksiin oli otettu mukaan ”lauman muut jäsenet” erittelemättä, viitattiinko tällä vain hevosiin vai muihinkin (eläin-)lajeihin. Jotkut muistotilaisuudet oli pidetty perheen lasten kanssa tai talliporukan kesken. Joillekin hevosille oli pidetty hautajaiset tai viety havuja haudalle, viety kiviä haudalle, sytytetty kynttilöitä ja istutettu erilaisia kasvilajeja[150] hautapaikoille. Muutamissa vastauksissa kerrottiin, että hevosen kuoleman jälkeen oli tehty somepostaus aiheesta esimerkiksi, ”jotta ei tarvitse erikseen kaikille selitellä”. Muutamassa vastauksessa kerrottiin myös, että ystävät tai hevoselle rakkaat ihmiset kävivät hyvästelemässä hevosen ennen sen lopettamista. 24 vastauksessa ei otettu kantaa muistamistilaisuuksiin. Jälleen jotkut vastaajat on laskettu kahdesti, jos he ovat eri hevosten kohdalla kuvanneet erilaisia toimintatapoja. Muistotilaisuuksista useimmat oli pidetty hevosille, joiden omistajat kertoivat olevansa kristittyjä.

Monissa vastauksissa nousi esiin sureminen tunteina: sellaisetkin henkilöt, jotka eivät olleet järjestäneet muistotilaisuutta tai olleet olleet töistä poissa hevosen kuoleman vuoksi saattoivat kuvata surreensa asiaa yksin tai käsitelleensä tunteita itsekseen. Surua tunteina kuvasi 24 vastaajaa. Suremista fyysisinä tekoina, esimerkiksi ristin tekemisenä haudalle tai tallikavereiden kanssa kynttilöiden sytyttämisenä kuvasi 12 vastaajaa. 25 haastateltavaa ei kuvannut suremista vastauksissaan. Suremisen kuvaamista ensisijaisesti tunteina ei voi pitää yllättävänä aiempien tutkimusten perusteella.[151]

Hevosen kuolema oli tuonut jonkin verran tai paljon muutoksia arkeen 39 vastauksessa. 23 vastauksessa todettiin, että arki ei muuttunut mitenkään. Näissä vastauksissa tuotiin usein ilmi, että arki jatkui samanlaisena, koska henkilöllä oli muita hevosia hoidettavanaan edelleen. Jotkut vastanneista kertoivat, että arki jatkui

[150] Esimerkiksi särkynytsydän, jossa kasvin nimi ja ulkomuoto varmasti korostavat symbolisesti surua.
[151] Ks. esim. Pulkkinen 2016, jossa hän myös kritisoi surun lähestymistä vain tunteiden kautta.

samanlaisena surusta huolimatta. 19 vastaajaa kertoi, että arki muuttui jonkin verran ja 20 vastaajaa kuvasi arkensa muuttuneen täysin.[152]

Vastaajat, jotka kertoivat arjen muuttuneen jonkin verran, saattoivat kuvata hevosharrastuksen jatkuneen, vaikka omaa hevosta ei enää ollut tai hankkineensa piakkoin uuden hevosen. Jotkut kuvasivat arkensa helpottuneen, kun oli yksi hevonen vähemmän huolehdittavana tai muun hevoslauman rauhoittuneen sairaan hevosen kuoleman jälkeen. Osa vastanneista kuvasi ikävöineensä hevosta tai tunteneen olonsa tyhjäksi.[153]

Jos vastaajan arki oli muuttunut paljon tai täysin, tällöin kerrottiin usein hevos- tai ratsastusharrastuksen loppumisesta kokonaan tai arjen käytäntöjen muuttuneen. Vastaajat olivat esimerkiksi lopettaneen tallinpidon tai siirtyneet itsehoitotallilta puolihoitotallille, luopuneet hevosenomistajuudesta kokonaan tai ratsastusharrastuksesta. Jos vastaajan aikuinen (ratsu-)hevonen oli kuollut, mutta omistuksessa oli yhä varsa, harrastamisen muoto on muuttunut toisenlaiseksi. Hevosilla ei ensimmäisinä elinvuosina voi ratsastaa kehittymättömän luuston vuoksi, joten harrastamisessa on enemmän kyseessä hevosen hoitaminen ja ihmisen käsittelyyn tottuminen kuin ratsastusurheilu. Lähes kaikki tämän ryhmän vastauksista oli hyvin negatiivisesti värittyneitä: ”Tuntui, että koko elämä lakaistiin jalkojen alta” ja ”[k]oko tallielämä jäi pois ja elämä keskittyi vain lapsiin ja kotiin, ei mitään keinoa tuulettaa omaa päätä” kiteyttävät vastaajien tuntemuksia. Näissä vastauksissa voi tulkita surtavan muutakin kuin ystävää tai lemmikkiä: on menetetty elämäntapa, rutiinit, talliyhteisö, harrastus tai aiempi identiteetti.

Kuten yllä tuotiin esille, vastaajista ylivoimaisesti suurin joukko piti hevosta ystävänä tai perheenjäsenenä, joten vastaajien muuttunut arki on ymmärrettävää. Jos henkilö on kuvannut menettäneensä elämänsä hevosen tai parhaan ystävänsä, lieneekö ihme, että sen jälkeen arki ja elämä ovat muuttuneet. Läheinen suhde näyttäytyy tässä riskinä, että sureminen koetaan erityisen voimakkaasti.[154]

Suurin osa vastaajista, 42 henkilöä, oli kokenut tapansa surra hyväksytyksi. Vain kaksi vastaajaa vastasi yksiselitteisesti kieltävästi. Neljä vastaajaa ei osannut sanoa.

---

[152] Sama vastaaja on laskettu kahdesti, jos hän on kertonut erilaisista muutoksista eri hevosten kohdalla. Kolme vastausta oli epäselviä ja ne on jätetty tarkastelun ulkopuolelle.
[153] vrt. Suru sanoja pakenevana, Pulkkinen 2016.
[154] vrt. Davis 2011.

13 eri vastauksessa kuvattiin, että vastaaja oli saanut tukea ja ymmärrystä joltakin taholta, mutta jossakin toisessa yhteydessä surua oli vähätelty tai vastaaja ei ollut voinut ilmaista suruaan. Toiset vastaajista kokivat tulleensa ymmärretyiksi ainoastaan perheensä kesken, jotkut taas kertoivat, kuinka aviopuoliso oli kummeksunut pitkään ja voimakkaasti jatkunutta surua. Joskus tukea saatiin vain hevosihmisiltä, toisinaan taas hevosihmisten odotukset esimerkiksi surun kestolle näyttäytyivät rajoittavina tekijöinä vastaajille. Työyhteisössä joku saattoi saada tukea, erityisesti jos työskenteli esimerkiksi tallilla, tai työpaikalla oli muita hevosihmisiä. Joskus taas työpaikalla tuli ilmi kaikkein selvimmin ihmisten ristiriitainen suhtautuminen hevosiin: ”—työkavereilta tuli kommentteja ’sehän oli vain hevonen, ajattele, jos se olisi ollut koira, joka sentään on perheenjäsen’”.[155]

Ympäröivien yhteisöjen normit vaikuttivat selkeästi vastaajien kokemukseen suremistapojensa hyväksyttävyydestä ja havainnot on esitetty kuvassa 10. Eräs vastaaja koki suremistapansa hyväksytyksi, mutta ”se olikin hyvin näkymätön”. Tästä voi päätellä siis, että vastaajan mukaan hänen tapansa surra vastasi yhteisön käsitystä, mikä on sopiva tapa surra kyseistä menetystä. Moni vastaaja, edellinen mukaan lukien, kertoi menettäneensä perheenjäsenen tai parhaan ystävänsä. Yleisesti yhteiskunnassa pidetään hyväksytympänä surra läheisempää ihmistä. Jos suree perheenjäsentä, se on hyväksytympää ilmaista voimakkaammin tai pidempään, kuin kaukainen sukulainen tai vanha naapuri.

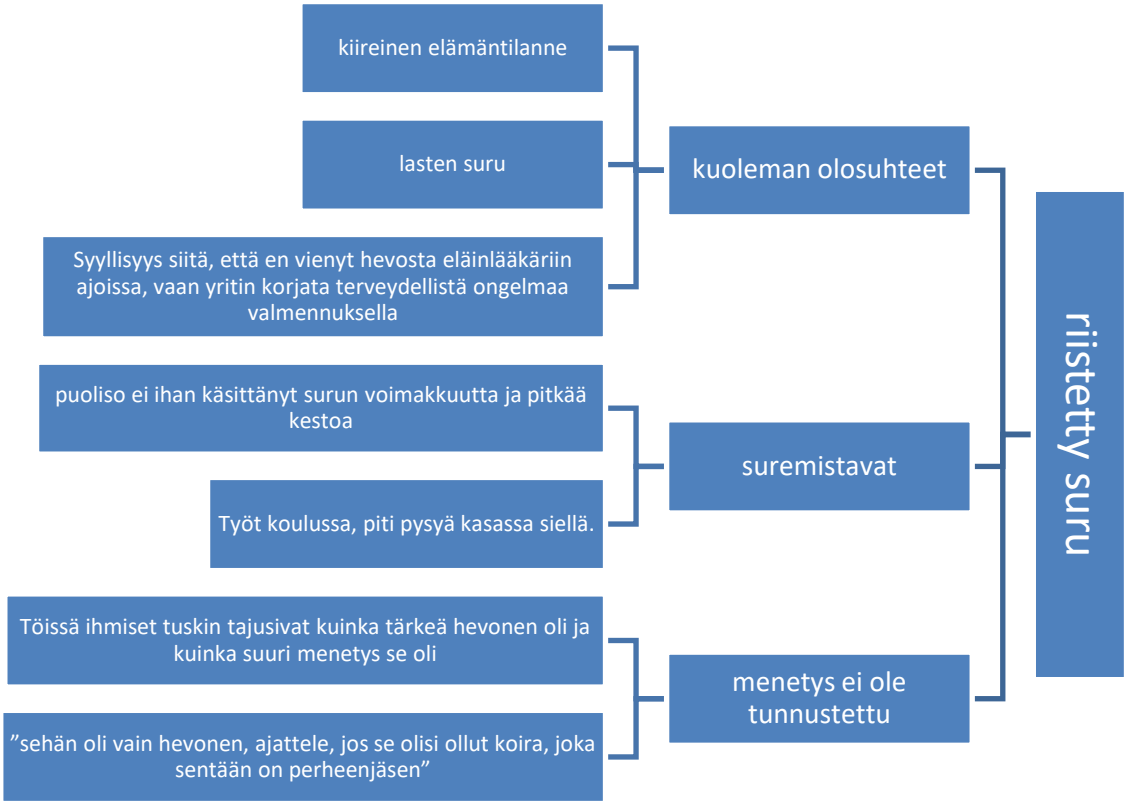
Suurin osa vastaajista tosiaan asemoi hevosen hyvin läheiseen suhteeseen itseensä nähden. Tällä on kahtalaisia vaikutuksia: kun henkilö kertoo muille menettäneensä parhaan ystävän tai perheenjäsenen, hän voi olettaa kohtaavansa erilaista ymmärrystä kanssaihmisiltä kuin jos sanoisi menettäneensä kotieläimen. Toisaalta, koska hevosen ja ihmisen välinen suhde näyttäytyy vastaajille läheisenä ja tärkeänä, ihmiset odottavat myös saavansa ymmärrystä kuten läheisen perheenjäsenen kuoleman kohdalla. Jos muut yhteisön jäsenet eivät tunnusta tätä menetystä, kyseessä voi nähdä olevan riistetyn surun. Eli kun työkaveri ei pitänyt vastaajan hevosen menettämistä merkittävänä, hän ei tunnustanut hevosta perheenjäseneksi koiran lailla. Monessa vastauksessa raja ymmärrykselle kulki hevos- tai eläinihmisten ja muiden ihmisten välillä. He, jotka olivat hevosihmisiä, tunnustivat surijan menetyksen. Jotkut vastaajista kokivat, että edes hevosihmiset eivät ymmärtäneet

[155] Lainausmerkit alkuperäisestä kommentista.

surua: surua ilmaistiin jollain lailla normeista poikkeavasti. Kyseessä on siis riistetty suru suremistapojen vuoksi.

Kysymyksessä 19 kysyttiin, estikö tai rajoittiko jokin suremista. Valtaosa vastaajista, 42 henkilöä, vastasi kieltävästi. Muutama vastasi, että ulkoiset tekijät eivät rajoittaneet suremista, mutta vastaaja itse halusi surra yksin ja pyrki siksi kontrolloimaan surua. Kuoleman olosuhteiden aiheuttamaa riistettyä surua voi nähdä edustavan, kun vastaajat kertoivat syyllisyydentunteesta kuolemaan liittyen ja kun vastaajat kertoivat esimerkiksi kiireisen elämäntilanteen estävän suremista. Kaksi vastaajaa kertoi, että hevosen lopettamiseen tai sitä edeltäviin tapahtumiin liittyvä syyllisyydentunne vaikeutti tai esti suremista. 12 vastaajaa kertoi silloiseen elämäntilanteeseen liittyvien syiden rajoittaneen suremista. Puolessa näistä vastauksista kerrottiin lasten olleen syy, että vanhempi koki, että hän ei voinut romahtaa tai hänen tuli ensisijaisesti tukea lapsia surussa. Jotkut vastaajat näkivät silloisen erityisen kiireisen elämäntilanteen estäneen suremista. Muutama vastaaja kertoi työn tai ammatin rajoittaneen suremista: näin kuvasivat esimerkiksi koulussa sekä hevosalalla työskentelevät henkilöt. Tätä voisi pitää esimerkkinä äänioikeudettomasta surusta, joka johtuu suremisen tavoista. Tietynlaisia suremisen muotoja ei pidetä soveliaina.[156]

[156]ks. Doka 2002.

Kuva 10. Riistettyä surua ilmaisevia otteita aineistosta. Tarkastelun ulkopuolelle jäävät kaksi Dokan viidestä riistettyä surua aiheuttavasta syystä: suhde ei ole tunnustettu ja surija ei ole tunnustettu. Ensin mainitun osalta olisi tarkoittanut, että omistussuhdetta hevoseen ei olisi tunnustettu. Surija ei ole tunnustettu, kun kyse on jostakin muusta suremisesta, kuin hänen omistuksessaan lopetetusta hevosesta. Esimerkiksi, kun eräs vastaaja kertoi surevansa työpaikalla lopetettua hevosta, joka ei ollut ollut hänen omistamansa.

Lomakkeen viimeisen osan kysymykset koskivat kuolleiden hevosten muistamistapoja. Kolmasosa vastaajista kertoi muistelevansa kuollutta hevosta viikottain. Lähes yhtä yleistä oli muistella kuollutta noin kerran kuukaudessa. Kuudesosa vastaajista muisteli päivittäin, mutta yhtä yleistä oli muistella hevosta harvemmin kuin kerran kuukaudessa. Yksi vastaaja ei osannut vastata. Jotkut vastaajat kertoivat eri hevosista erilaisia vastauksia, joten sama ihminen on voitu laskea useampaan eri ryhmään.

Suosituin muistelemistapa oli kuvallinen: erilaiset kuvat, valokuvat, taulut tai patsaat edesmenneestä hevosesta. Kaksi kolmesta vastaajasta kertoi muistelevansa hevosta kuvin tai erilaisten taideteosten kautta. Noin puolet vastaajista kertoi muistelevansa hevosta ajatuksissaan. Tähän ryhmään on laskettu maininnat esimerkiksi muistoissa, ajatuksissa tai mielessä, mutta myös ne vastaukset, joissa kuvattiin erityisesti jotakin tunteita. Esimerkiksi, jos vastauksessa muisteltiin kuollutta hevosta lämmöllä tai

haikeudella.[157] Joka neljäs vastaaja kertoi muistelevansa hevosta yhdessä muiden ihmisten kanssa esimerkiksi tarinoissa. Hautapaikalla hevosta kävi muistelemassa yhdeksän vastaajaa. Kuolleeseen hevoseen liittyviä esineitä, kuten jouhia, riimuja ja kahvikuppeja mainittiin seitsemässä eri vastauksessa. Muistoesineihin liittyviä tuloksia on eritelty myöhemmin tarkemmin. Muut hevoset saivat muistelemaan edesmennyttä hevosta yhdeksässä vastauksessa. Useassa näistä vastauksista mainittiin, että kyseisen hevosen jälkeläiset ylipäänsä tai jälkeläisten omistaminen sai muistelemaan kuollutta hevosta. Kuusi henkilöä mainitsi saaneensa erilaisia oppeja edesmenneeltä hevoselta, ja näiden oppien tai kokemuksien hyödyntäminen arjessa sai muistelemaan hevosta. Yksi henkilö ei osannut vastata kysymykseen.

Puolet vastaajista ei muistellut kuollutta hevosta tai hevosia minään tiettynä päivänä tai ajankohtana. Kolmasosa vastasi muistelevansa tiettyinä ajankohtina kuollutta hevostaan. Usein vastauksissa erityisenä ajankohtana mainittiin hevosen kuolinpäivä, mutta myös syntymäpäivä. Muita ajankohtia olivat joulu, kesä erityisesti hevosten laidunkauden takia, hevosen ostopäivä, suomenhevosen päivä tai muut juhlapäivät, joita ei eritelty tarkemmin. Kymmenen vastaajaa kertoi, että muisteleminen on tilannesidonnaista, eli jokin muu tilanne saa vastaajan muistelemaan hevosta. Näistä neljässä vastauksessa mainittiin erikseen Facebook-muistot. Facebook-alustalla on ominaisuus, jossa käyttäjälle kunakin päivänä nostetaan esille hänen aiemmin tekemiänsä julkaisuja samana päivämääränä esimerkiksi vuoden tai viiden vuoden takaa. Julkaisuissa voi olla ollut tekstiä, kuvia tai videoita tai näiden erilaisia yhdistelmiä. Käyttäjä pystyy halutessaan jakamaan kyseisen muiston muille käyttäjille. Kaksi vastaajaa ei osannut vastata kysymykseen.

Yli puolessa vastauksista kuvattiin, että suremisen intensiteetti oli laskenut ajan kuluessa: aluksi suru oli ollut terävää tai ajan myötä suru on haalistunut. Jotkut kertoivat itkevänsä vähemmän nykyään tai harvemmin kuin aiemmin. Surun kuvailtiin lieventyneen tai ajan helpottaneen suremista. Kolmasosassa vastauksia kerrottiin muistojen olevan hyviä tai iloisia tai ne olivat muuttuneet ajan myötä sellaisiksi. Jotkut kertoivat, että ikävät muistot olivat unohtuneet tai jäljelle oli jäänyt

---

[157] Voi olettaa, että ainakin osa näistä vastauksista johtuu siitä, että vastaaja on ymmärtänyt kysymyksen eri tavalla. Lisäohjeena kysymykseen annettiin ”esimerkiksi käymällä haudalla tai katselemalla valokuvia, sytyttämällä kynttilän tiettynä päivänä.” Lisäohjetta ei ehkä ole huomattu. Jos vastaaja kuitenkin muistelee kuollutta hevosta lämmöllä, hän siis muistelee hevosta. Tämän vuoksi nämäkin vastaukset on otettu mukaan.

vain positiivisia muistoja. 14 vastaajaa kertoi, että suru oli muuttanut muotoaan. Osassa näistä vastauksista oli tarkennettu, että suru muuttuu muiksi tunteiksi, kuten iloksi tai kaipaukseksi. Joissain oli tarkennettu, että suru oli muuttunut joksikin muuksi asiaksi, kuten muistoiksi. Kymmenesosa vastaajista sanoi, että suru ei ollut muuttunut lainkaan ajan kuluessa.[158] Muutamassa vastauksessa surun kuvattiin voimistuneen ajan kuluessa.

Kysymykset 25 ja 26 käsittelivät hevosesta tallessa olevia muistoesineitä. Seitsemällä henkilöllä ei ole kuolleesta hevosesta esineitä tallessa, kun valtaosalla vastaajista (54) niitä oli. Vastaajia pyydettiin erittelemään kyseiset esineet. Hevosen jouhia eli häntä- tai harjajouhia oli tallessa useimmilla vastaajilla (46). Edellä mainituista 12 vastaajaa kertoi teettäneensä niistä jouhikorun.[159] Hevosen varusteita tallessa oli 27 vastaajalla. Heistä neljä mainitsi erikseen, että varusteet olivat käytössä muilla hevosilla. 11 nimesi varusteista erikseen riimun. Hevosten kenkiä oli säilyttänyt seitsemän henkilöä. Tuhkia säilytti edelleen kaksi vastaajaa. Hevosen eri osia (jalka, luut, kallo) oli tallessa neljällä vastaajalla.

Kysymyksessä 27 kysyttiin, oliko vastaajilla esillä hevoseen liittyviä esineitä ja pyydettiin erittelemään, mitä. 22 henkilöä vastasi kieltävästi, 39 myöntävästi. Suosituimpia olivat erilaiset taide-esineet[160]: taulut, valokuvat tai erilaiset veistokset. 28 vastauksessa mainittiin jonkinlaiset taide-esineet. Veistoksia oli kolmella, tauluja seitsemällä ja valokuvia 19 henkilöllä. Valokuviin on laskettu myös maininnat kuvista, kun ei ole erikseen tarkennettu muuta. Jouhia oli esillä yhdeksällä henkilöllä. Hevoseen liittyviä esineitä, kuten suitsia, riimuja, kuolaimia ja otsapantoja oli viidellä ja kenkiä kahdella. Nämä kyseiset esineet ovat kiinnostavia siksi, että ne mahdollistavat eläimen kesyttämisen tai alistamisen ihmisen käsittelyyn. Suitset ja kuolaimet liittyvät erityisesti hevosen käyttämiseen ihmisen hyväksi. Riimusta hevosta voidaan taluttaa tai sitoa. Hevosenkengät ovat monille jalostetuille hevosille välttämättömät, koska ne suojaavat kaviota liialta kulumiselta. Hevosten kavioita on välttämätöntä huoltaa vuolemalla sekä monesti myös kengittämällä, koska

---

[158] Tämä on voitu tarkoittaa joko niin, että suru on jatkunut tasaisena voimakkuudeltaan tai henkilö ei alun alkaenkaan ole surrut lopettamiaan hevosia.
[159] Jouhikoru on hevosen jouhista tehty koru. Se voi olla esimerkiksi kaula- tai rannekoru tai sormus. Jotkut koruntekijät tarjoavat palvelua, jossa henkilö itse kerää riittävän pitkiä hevosen häntäjouhia ja lähettää ne postitse kyseiselle tekijälle. Koruntekijä valmistaa niistä halutunlaisen korun ja lähettää sen tilaajalle postitse. Suomessa tunnetuimpia nimiä lienee Nanna Salmi, joka on tarjonnut kyseistä palvelua jo vuodesta 2000. Kyseinen yritys toimii kansainvälisesti. Salmi 2025.
[160] Tämä havainto on linjassa edellä havaitun kanssa, eli muistamistavoista yleisin oli juuri kuvallinen.

kesyhevosten kaviot eivät kulu sopivassa määrin, kuten villihevosilla, jotka kulkevat suuren osan päivästä ruokaillen pitkiä matkoja erilaisissa maastoissa. Otsapanta on suitsien usein koristeellisin osa, joka pitää suitset paikallaan korvien kohdalla niskahihnan kanssa.

Yhdellä vastaajalla oli pihapiirissä hautakivi hevoselle. Edesmenneiden hevosten erilaisia palkintoja, kuten ruusukkeita ja pokaaleja piti esillä kolme vastaajaa. Useassa vastauksessa oli mainittu myös, missä mainittuja esineitä pidettiin esillä. Eriteltyjä paikkoja olivat tallin seinä, tallihuoneen seinä, lipaston päällinen ja eteisen seinä. Osa vastaajista siis säilytti kyseisiä esineitä kodissaan yksityisesti, osa taas tallissa, jossa ne ovat puolijulkisessa tilassa muiden nähtävänä.[161]

5.4 Kuoleman olosuhteet vaikuttavat suremiseen

Normien lisäksi suremiseen vaikutti kuoleman ajoittuminen sekä ihmisen että hevosen elämässä. Vastauksissa nousi esiin, että oli merkitystä, mihin kohtaan hevosen elämänkaarta kuolema ajoittui. Tämä saattoi tehdä surusta tilanteesta riippuen helpommin tai vaikeammin hyväksyttävän ja käsiteltävän. 27 vastauksessa tuli ilmi eroja suremisessa eri hevosten kuolemien välillä.[162] Näissä vastauksissa tuotiin esille moninaisia syitä, jotka on ryhmitelty kuuteen ryhmään. Sama henkilö on voinut mainita useita erilaisia syitä. Suhteen intensiteetti oli useimmin mainittu syy, miksi sureminen oli erilaista eri hevosten kohdalla. Esimerkiksi, jos hevosen kanssa oli oltu tekemisissä monta kertaa päivässä tai hevonen oli asunut vastaajan pihapiirissä hänen hoidossaan, suhde oli muodostunut tiiviimmäksi verrattuna muihin omistajan hevosiin. Yksi vastaaja kuvasi: ”Surun syvyys on täysin yksi yhteen suhteessa hevosen kanssa koettuun siteeseen.” Erityisen merkityksellisen hevosen mainittiin olevan esimerkiksi muita hevosia enemmän vastaajan muistoissa. Kaikki vastaajat eivät perustelleet, miksi jotkut hevoset olivat olleet omistajalle merkityksellisempiä tai läheisempiä kuin muut, mutta saattoivat todeta esimerkiksi, että ”[j]oku oli tärkeä ja toinen ei.” Hevosen ja ihmisen välisen suhteen ajallinen pituus oli mainittu syyksi muutamassa vastauksessa: pidempään omistettua hevosta surtiin enemmän.

---

[161] vrt. Lemmikkien hautausmaat puolijulkisina tiloina. Schuurman & Redmalm 2019.
[162] Kysyttäessä suremisen eroista eri hevosten kohdalla viisi henkilöä kertoi, että suremisessa ei ollut eroa eri hevosten välillä. Yksi vastaus oli epäselvä. 28 henkilöä jätti vastaamatta tai heiltä oli lopetettu vain yksi hevonen, joten he eivät voineet vastata kysymykseen.

Kymmenessä vastauksessa kerrottiin, että suremiseen eri hevosten välillä vaikutti hevosten kuolemaan liittyvät syyt. Erityisesti, jos hevoset olivat kuolleet ”väärin”, eli esimerkiksi liian nuorina, liian aikaisin, varsomisen yhteydessä tai epäreiluksi koetulla tavalla. ”Vanhan hevosen kohdalla suru on helpommin käsiteltävä, nuoren elämä tuntui ikään kuin loppuvan kesken”, kuten yhdessä vastauksessa kuvattiin. Näissä vastauksissa voi nähdä yhtymiä kuoleman ja vanhuuden sekä sairauden tiiviisiin siteisiin, joita on aiemmissa tutkimuksissa havaittu.[163]

Joissain vastauksissa tuotiin esille, että tiettyjen hevosten kuolemaan liittyi vastaajalla ristiriitaisia tunteita, jotka hankaloittivat tai estivät jonkin hevosen suremista, kun toisen sureminen oli yksiselitteisempää. Ajallinen etäisyys nykyaikaan nähden vaikutti myös suremiseen eri hevosten välillä: kuolemia, joista oli kulunut vähemmän aikaa, surtiin tällä hetkellä enemmän. Jotkut vastaajat mainitsivat erottavaksi tekijäksi myös, oliko kyseessä omistajan ensimmäinen hevonen vai ei. Näissä vastauksissa ensimmäistä hevosta surtiin eri tavalla kuin muita, esimerkiksi siitä oli omistajalla tallessa erilaisia muistoesineitä kuin muista hevosista tai saatettiin kuvata, että ”eka oli pahin”. Tästä ei välttämättä voi päätellä, että ensimmäinen kuolema olisi tyypillisesti erityisen vaikea kokemus ja myöhemmät helpompia, vaan juuri näille kyseisille juuri nämä kuolemat olivat olleet muista poikkeavia. Vastaaja oli voinut esimerkiksi etukäteen varautua joihinkin kuolemiin ja joku kuolemista oli tullut yllättäen.[164]

Hevosen kuoleman ajoittuminen omistajansa elämässä vaikutti myös suremiseen. Sureminen saattoi olla erityisen raskasta, jos omistaja kertoi olevansa perheetön tai jos henkilöllä oli osunut useita kuolemantapauksia lyhyelle aikavälille. ”Ensimmäinen oli ainoa, jonka päätöksen tein itse ja sureminen oli ns helpompaa, muiden kolmen menetys oli niin epäreilu, etten ehkä vieläkään ole voinut niitä käsitellä” [165], kuvattiin yhdessä vastauksessa. Myös kiireinen elämäntilanne saattoi vaikeuttaa suremista. Jos perheessä oli lapsia, vanhempi saattoi kokea, että hän ei voinut päästää surua valloilleen tai ilmaista surua haluamallaan tavalla.

---

[163] Ihmisiin liittyen esim. Pulkkinen 2016, 122–130. Iäkkään ihmisen kuolema voi aiheuttaa surua, mutta se ei ajoitu väärään kohtaan elämää.
[164] Davis 2011. Aiemmissa tutkimuksissa on saatu ristiriitaisia tuloksia, miten kuoleman äkillisyys tai siihen valmistautuminen vaikuttaa suremiseen.
[165] Vastaajalla kuoli kolme hevosta parin vuoden aikana.

Joillain vastaajilla suremista hankaloitti syyllisyydentunne.[166] Syyllisyys sai erään vastaajan kokemaan, että hän oli ansainnut pahan olonsa: ”-- en vienyt hevosta eläinlääkäriin ajoissa, vaan yritin korjata terveydellistä ongelmaa valmennuksella”. Toinen vastaaja taas koki syyllisyyttä lopetustavasta: ”Lopetus lääkkeillä ei mennyt niin kauniisti ja nopeasti kuin pitäisi.” Suremista vaikeutti joissain tapauksissa vastaajan ammatti, jossa surua ei voinut ilmaista halutulla tavalla. Sosiaalisen tuen sekä ymmärryksen puute muilta ihmisiltä kotona, tallilla sekä työpaikalla mainittiin monissa vastauksissa.

Suru näyttäytyi helpommin käsiteltävänä ja surtavana, kun kuolemaan oli pystynyt valmistautumaan: hevoselle oli saanut jättää hyvästit ja kuolema päätti esimerkiksi pidempään jatkuneen sairastamisen ja kärsimyksen tai säästi hevosen lisäkärsimykseltä. Osa vastaajista koki kuitenkin myös päinvastoin: kuoleman äkillisyys ja vaihtoehdottomuus tekivät siitä helpommin hyväksyttävän. Jos kyse oli niin vakavasta tilanteesta, että mitään muuta ei enää ollut tehtävissä, yllättäväkin kuolema oli hyväksyttävä. Vanhan hevosen kuolema oli yleisemmin hyväksytympi ja ongelmattomampana koettu kuin nuoren hevosen. Jos lopetustapahtuma vastasi omistajan käsitystä hyvästä kuolemasta, eli lopetus oli esimerkiksi rauhallinen, hyvä, siisti tai kaunis ja lopetus tapahtui sopivassa paikassa, tämä myös helpotti suremista. Surussa jaksamaan auttoivat arjen rutiinit: työ ja muut hevoset, joiden hoito toi jatkuvuutta arkeen. Sosiaalinen tuki oli monille vastaajille tärkeää: hevosta surtiin yhdessä tai siitä kerrottiin tarinoita muille. Muistotilaisuudet olivat yksi tapa, jolla tätä yhteisöllisyyttä tai sosiaalista tukea voitiin ilmaista.

[166] vrt. esim. Pulkkinen 2016, 130–134.

6 Johtopäätökset

6.1 Johtopäätökset ja suhde aiempaan tutkimukseen

Tutkielman tavoitteena oli selvittää, miten hevosenomistajat surevat hevosensa kuolemaa. Aineiston keräämiseen käytettiin internetissä kyselylomaketta, jossa oli sekä määrällisiä että laadullisia kysymyksiä, laadullisiin painottuen. Aineisto kerättiin anonyymisti ja kohderyhmänä olivat Suomessa vuosien 2005–2025 välillä hevosensa lopettaneet ratsuhevosenomistajat. Tutkimuksessa suremisen ymmärtämiseen käytettiin Kenneth Dokan riistetyn surun (disenfranchised grief) käsitettä, joka muistuttaa Mari Pulkkisen esitystapaa surusta kokonaisvaltaisena kokemuksena. Kummassakaan lähestymistavassa surua ei ymmärretä vain yhden ulottuvuuden kautta, kuten tunteina, vaan suremiseen vaikuttavat erityisesti yhteisöjen normit ja surijan elämäntilanne. Tutkielman tulokset eivät ole yleistettävissä, mutta ne tarjoavat yhden näkökulman suremiseen ja hevosten paikkaan yhteiskunnassa.

Tulosten perusteella hevonen asemoidaan tässä aineistossa hyvin lähelle ihmistä. Tämän voi nähdä hevosen antropomorfisointina. Hevosta kuvaillaan sanoilla perheenjäsen, ystävä ja paras ystävä. Tällä on kahtalaisia vaikutuksia: kun hevonen sanoitetaan perheenjäseneksi ja ystäväksi, muiden ihmisten oletetaan tarjoavan samanlaista ymmärrystä kuin jos kyseessä olisi kuollut läheinen ihminen (tai koira, kuten eräässä vastauksessa). Tämä mahdollistaa surijalle sosiaalisen tuen saamisen. Hevoset näyttäytyvät itsessään merkittävinä yksilöinä, joiden hyvinvointi on omistajalle tärkeää. Kuitenkin, kun hevonen asemoidaan läheiseksi, mutta yhteisön muut jäsenet eivät kunnioita tai ymmärrä tätä asemointia, vastaaja jää ilman sosiaalista tukea ja tämä saattaa aiheuttaa riistetyn surun kokemuksen.

Monilla hevosilla on ollut omistajansa elämässä tärkeä rooli ennen kuolemaansa. Läheinen suhde hevoseen voi olla riskitekijä omistajan suremisen vaikeutumiselle: suru on vastausten perusteella erityisen intensiivistä ja/tai pitkäkestoista. Tämä on samansuuntainen tulos, joka on havaittu lemmikkien suremiseen liittyen aiemminkin.[167] Omistajan elämäntilanteeseen liittyvät muut syyt, kuten mahdolliset muut kuolemantapaukset voivat vaikeuttaa suremista. Vastaajan ikä ei selittänyt

[167] Davis 2011.

suremisen hyväksyttävyyden kokemusta. Koska tutkimuksessa ei kysytty vastaajien perhetilanteesta tai asumisesta, näistä ei voida tehdä johtopäätöksiä. Kuitenkin joissain vastauksissa tuotiin ilmi, että vastaaja oli esimerkiksi perheetön ja asui sekä suri yksin. Yksin asumisen, lapsettomuuden ja sosiaalisen tuen puutteen on havaittu olevan yhteydessä suurempaan riskiin vaikeutuneelle surulle.[168] Koska vastaajat olivat lähes yksinomaan naiseksi itsensä määrittäviä, ei vertailua eri sukupuolten välillä voi tehdä. Aiemmissa tutkimuksissa on havaittu naissukupuolen altistavan kohonneelle riskille vaikeutuneeseen suruun.

Hevosen kuoleman ajoittuminen vaikutti sen suremiseen. Joitain vastaajia kuolemaan valmistautuminen auttoi hyväksymään kuoleman ja käsittelemään surua. Toiset taas kokivat äkillisen ja vaihtoehdottoman kuoleman helpottaneen kuoleman hyväksymisen: se oli ollut väistämätön, mitään muuta omistaja ei voinut enää hevosen eteen tehdä. Toisille äkillinen ja arvaamaton sekä epäreiluksi koettu kuolema järkytti ja teki suremisesta vaikeaa. Erityisesti kuolema näyttäytyi epäreilulta nuorten hevosten ja varsojen kohdalla.

Hevosen lopetustavoista eniten suosittiin ajatuksen tasolla ampumista, joskin ero eläinlääkärin suorittamaan lopetukseen oli pieni. Käytännössä eläinlääkärin lääkkeellisesti suorittama eutanasia oli kuitenkin useimmiten valittu lopetustapa. Eläinlääkärin lopetusta sekä vastustetiin että puolustettiin osin samoin argumentein. Hevosen ja ihmisen läheinen suhde oli nähtävissä myös lopetustavan valinnassa, koska moni vastaaja halusi olla läsnä ystävänsä viimeisinä hetkinä ja suosi lopetustapaa, joka tämän mahdollisti. Vastauksissa tuotiin esille, että hevosen kuoleman toivottiin olevan rauhallinen, tapahtuvan tutussa ympäristössä ja läheisten ympäröimänä. Nämä piirteet ovat hyvin samanlaisia, kuin ihmisten kohdalla hyvää kuolemaa luonnehdittaessa.[169]

Moni aineistossa esiintyneistä lopetetuista hevosista oli hyödynnetty ihmisten tai muiden eläinten ravinnoksi. Tähän tulokseen vaikutti erityisesti, että vastaajista he, jotka olivat lopettaneet paljon hevosia, olivat vieneet ne teuraaksi. Seuraavaksi yleisin kuolleen hevosen käsittelytapa oli hautaaminen ja sen jälkeen Honkajoelle hävitettäväksi toimittaminen. Honkajoelle kuolleita hevosia päätyy myös

---

[168] Davis 2011.
[169] Hänninen 2014, Salmela 2014, Zechner 2014.

eläinsairaaloista. Hevosten hautaamisella on Suomessa pitkät perinteet. Tämän voi nähdä sekä jatkumona ennen kristinuskoa edeltäneeltä ajalta että kristinuskon ilmentymänä.[170] Hevosten antropomorfisointi, eli inhimillistäminen, näkeminen ihmisten kaltaisina eläiminä, näkyi aineistossa sekä hevoslähtöisenä näkökulmana että omistajansa elämänkatsomuksen ilmentymänä. Kun hevonen miellettiin ihmisenkaltaiseksi, se saattoi saada esimerkiksi hautajaiset, kuten ihminen. Omistaja saattoi myös uskoa johonkin kuolemanjälkeiseen, oli kyse sitten tuonpuoleisesta tai uudelleensyntymästä. Usein tällöin kuolemanjälkeinen ulotettiin koskemaan myös hevosia ja vastaaja saattoi saada ajatuksesta lohtua.

Vastaajien elämänkatsomus ilmeni hautaamisen sekä hautajaisten lisäksi myös fyysisinä tekoina, kuten ristin tekemisenä haudalle. Kulttuuriin sidotut tavat käydä haudoilla esimerkiksi tiettyinä ajankohtina, kuten jouluna tai pyhäinpäivänä, ulotettiin toisinaan myös hevosten muistamiseen. Vastaajan elämänkatsomus ei tässä aineistossa vaikuttanut selkeästi surun kestoon tai intensiivisyyteen, mutta se näkyi kuolleen ruumiin käsittelyssä sekä muistamistavoissa. Suremisen kesto oli joissain tapauksissa pitkä, koska vastaaja saattoi kertoa parin vuosikymmenen takaisen hevosen suremisesta. Suru näytti monesti muuttavan muotoaan ajan kuluessa sen sijaan, että se päättyisi. Surun kuvailtiin esimerkiksi muuttuvan vähemmän teräväksi ja muistelun muuttuvan vähemmän itkettäväksi. Ajan kuluessa hevosta saatettiin muistella harvemmin ja myönteisemmin, joskin vastauksissa oli paljon vaihtelua.

Hevosten suremisessa yksi erikoispiirre on varmasti hevosesta talteen otetut osat, kuten luut ja jouhet, sekä tietyt kyseiseen hevoseen kiinteästi liittyvät esineet, kuten suitset ja riimut. Lopetettavilta hevosilta otetaan usein talteen häntäjouhia. Monessa vastauksessa lisäksi kerrottiin, että häntäjouhista oli teetetty jouhikoru. Jouhikorut antavat omistajalle mahdollisuuden kantaa hevosta mukanaan konkreettisesti vielä sen kuoleman jälkeenkin. Korua voi koskettaa ja muistella hevosta myös sellaisessa ympäristössä, jonne hevoset eivät muuten kuuluisi: esimerkiksi juhlatilaisuuksissa tai työpaikoilla. Jouhet, luut ja erityisesti pääkallo eivät edusta vain yksittäistä luuta, vaan ne herättävät muistoja koko hevosesta. Ihmistä ei voisi luiden muodossa vastaavalla tavalla muistella hautaamista koskevien säädösten vuoksi, joskin jollakulla saattaa hiuskiehkura vainajasta olla tallessa.

---

[170] Leinonen 2013,

Hevosiin liittyviä muistoesineitä olivat suitset, riimut, kuolaimet ja kengät. Nämä ovat tyypillisesti hevoskohtaisia esineitä. Kyseiset esineet ovat kiinnostavia siksi, että ne mahdollistavat sekä hevosen käsittelyn että ihmisen kanssa toimimiseen alistamisen. Hevosen asema kesyn ja villin sekä ihmisen- ja eläimenkaltaisen välimaastossa näyttäytyy näissä esineissä.[171] Ilman kyseisiä esineitä ihmisen ja hevosen välinen toiminta nykyisessä muodossaan esimerkiksi ratsastuksessa ei ole mahdollista. Muistoesineistä, joiden lisäksi voitiin mainita esimerkiksi kilpailuista saadut ruusukkeet ja erilaiset valokuvat ja taideteokset, kerrottiin osassa vastauksissa myös, missä ne ovat esillä. Jotkut muistoesineet tai taideteokset olivat yksityisen piirissä, kun ne olivat esimerkiksi vastaajan kotona. Toiset esineistä oli asetettu talliin esille. Tallin voi ajatella olevan puolijulkista tilaa, joten teko osoittaa, että kyseistä hevosta pidetään suremisen ja muistelemisen arvoisena yksilönä.

Normit ohjaavat vastauksissa sekä hevosen lopettamista, kuolleen hevosen ruumiin käsittelyä, suremista ja muistamistapoja. Vastauksissa usein ymmärryksen saamisen raja kulki hevosihmisten ja muiden ihmisten välillä, joskin joissain tilanteissa talliympäristökään ei tarjonnut sosiaalista tukea. Yleensä vastaajalla oli kuitenkin joku tai joitakin tahoja, jotka tukivat surussa. Tukea saattoi löytyä perheessä, työpaikalla, tallilla tai eläinsairaalassa, mutta ymmärryksen puute suremisen jonkin ulottuvuuden suhteen saattoi aiheuttaa kokemuksen riistetystä surusta. Mikäli vastaaja suri vallitsevista normeista poikkeavalla tavalla, esimerkiksi pidempään tai syvemmin, kuin yhteisössä pidettiin normaalina, hän saattoi kokea, että hän jäi ilman tukea.[172] Jos kuoleman olosuhteet olivat poikkeavat tai eivät vastanneet yhteisön käsitystä hyvästä kuolemasta ja hevosenomistajuudesta, vastaaja saattoi myös kokea riistettyä surua. Vahvana normina voi pitää vanhemman velvoitteesta huolehtia lastensa hyvinvoinnista, jolloin joidenkin vastaajien oma sureminen ei onnistunut yhtäläisesti.

Yhteiskunnassa hevosen paikka suhteessa ihmiseen näyttäytyy aineistossa monella tavoin hyvin lähellä ihmistä tai ihmisenkaltaisena. Kuitenkin hevosen asema on edelleen liikkeessä. Hevonen on siirtynyt enenevässä määrin lemmikin asemaan, mikä näkyy niin lainsäädännössä, sanavalinnoissa, suhtautumisessa sen kuolemaan

---

[171] ks. lisää hevosesta kategorioita ylittävänä eläimenä esim. Birke 2008, Schuurman & Kotilainen 2022, Schuurman & Leinonen 2012.
[172] Myös Park ym. 2021 toivat esille vastaavia havaintoja lemmikin suremiseen liittyen.

ja muistamiseen. Eläimen sureminen ei kuitenkaan ole vielä yhtä laajasti tunnustettua kuin ihmisen, mikä näkyy esimerkiksi työpaikkojen suhtautumisessa erilaisiin kuolemantapauksiin. Läheisten ihmisten kuoleman vuoksi töistä on hyväksyttyä olla poissa tai ilmaista surua, mutta eläinten ei samassa määrin. Vaikka hevosihmiset itse mieltäisivät hevosen perheenjäsenekseen, muille ihmisille tämä ei ole yhtä selvä asia.

6.2 Pohdinta ja jatkotutkimuskysymykset

Aineistosta nousi esiin hyvin vahvasti hevosenomistajien keskuudessa vallitseva normi, jossa omistaja on velvollinen toimimaan hevosensa parhaaksi ja huolehtimaan sen hyvinvoinnista. Tämä normi on nähtävissä myös lainsäädännön tasolla esimerkiksi eläinten hyvinvointilain 1 §:ssä. Aineistossa hevosenomistajat perustelivat esimerkiksi lopetustavan valintaa tai kuvasivat lopetuksen syitä pääosin hevoslähtöisesti, esittäen toimineensa eettisesti ja hevosen hyvinvointia ajatellen. Yhdessäkään vastauksessa ei suoraan perusteltu valintoja rahalla, mikä on yllättävää. Yhdessä vastauksessa rahaa sivuttiin lopetuksen syyn yhteydessä, mutta tämäkin maininta liitettiin hevosen ikään ja terveydentilaan. Onko rahasta puhuminen ylipäänsä tabu vai onko niin suuri riski henkilölle koituvista sosiaalisista sanktioista kertoa tehneensä lopettamiseen liittyviä päätöksiä kulujen perusteella, että riskiä ei haluta ottaa?

Hevosen ylläpitäminen maksaa kuukaudessa satoja euroja sen alkuperäisen hankintahinnan lisäksi. Jos hevonen sairastaa, eläinlääkärikulut nousevat nopeasti tuhansiin tai jopa kymmeniin tuhansiin euroihin. Vakuutusten ottaminen tuo omistajalle lisää kuluja vakuutusmaksujen myötä, joskin tällöin vakuutus saattaa kattaa esimerkiksi kuolemantapauksessa hevosen hankintahinnan. Vakuutusehdoista riippuen kuitenkin esimerkiksi hevosilla yleisen ruuansulatuselimistön tukoksen, eli ähkyn vuoksi lopetetusta hevosesta ei välttämättä myönnetä korvauksia, mikäli hevosta ei ole ensin yritetty niin kutsutulla ähkyleikkauksella pelastaa. Ähkyleikkaus voidaan suorittaa vain eläinsairaalassa, jossa hoitojakson hinta nousee nopeasti yli 10 000 euron. Jos hevosen hankintahinta on ollut 3000 e ja sen mahdollisesti pelastava hoito maksaa 10 000e, jotta kuolemantapauksen sattuessa voisi saada takaisin valitun vakuutussumman 3000 e, omistaja joutuu tekemään päätöksen, että onko hän valmis maksamaan tuhansia euroja kyseisestä toimenpiteestä. Lisäksi

ähkyleikkauksesta toipuminen on epävarmaa ja hevosen nukuttamisessa on suurempi riski kuin pienemmillä eläimillä. Toipuminen kestää pitkään, useita kuukausia, ja vaatii hevosen liikkumisen rajoittamista esimerkiksi pieneen karsinaan. Monelle hevoselle kyseinen rajoitus aiheuttaa stressiä. Kukaan vastaajista ei kuitenkaan tuonut edellä mainitun tyyppisiä ajatuksia esille.[173]

Rahan olisi voinut lopettamispäätöksen ohella voinut olettaa vaikuttavan myös lopettamistapaan ja kuolleen hevosen käsittelyyn, mutta rahaan ei viitattu kertaakaan. Tämä on kiinnostavaa myös taulukkoon 1 kerättyjen eri lopetusvaihtoehtojen kulujen perusteella. Voi olla, että esimerkiksi paljon hevosia lopettaneet, jotka olivat hevosia vieneet teuraaksi, ovat tehneet valinnan ainakin osittain rahan vuoksi: teurastaminen on ainoa lopettamistavoista, joka ei aiheuta kuluja omistajalle. Hinta on saattanut vaikuttaa lopettamistavan ja kuolleen hevosen käsittelytavan valintaan siten, että harvinaisin tapa, eli tuhkaaminen, joka on myös kallein tapa, on hinnan vuoksi epäsuosittu. Kyse voi toisaalta olla myös palvelun saatavuudesta eri puolilla Suomea. Joka tapauksessa on kiinnostavaa, että näinkin suurten rahasummien ollessa kyseessä vastaajat eivät kerro tekevänsä päätöksiä niistä aiheutuvien kulujen mukaan. Ovatko kaikki hevosenomistajat siis ihailtavan eettisesti ja kuluja säästelemättä ystävänsä parasta ajattelevia henkilöitä? Rahan vaikutusta pitäisi tutkia tarkemmin hevosenpitoon sekä lopettamiseen liittyen.

Toinen lisätarkastelua vaativa aihe on omistajan asuinpaikan vaikutus hevosen lopettamiseen liittyen. Koska suurin osa ihmisistä asuu kaupungeissa ja hevoset asuvat kaupunkien ulkopuolella maaseudulla, miten se vaikuttaa lopettamiseen? Jos omistajalla ei ole omaa maatilaa, jonne haudata hevosta, miten hevonen lopetetaan ja mitä kuolleelle hevoselle tehdään sen jälkeen? Kuinka laajalti tallinpitäjät mahdollistavat asiakkaidensa hevosten hautaamisen omille mailleen?

Lisäksi olisi kiinnostavaa tarkastella kuolemansurua myös lasten näkökulmasta. Hevosharrastus on tyypillisesti nuorten tyttöjen harrastus ja monessa perheessä lapsille on hankittu harrastus- tai kilpakumppaniksi poni. Miten lapset suhtautuvat perheen lemmikin kuolemaan? Lasten surun tarkasteleminen toisi myös keskiöön myös riistetyn surun sen vuoksi, että surija ei ole tunnustettu. Lapsen ei välttämättä ajatella surevan samalla tavalla kuin aikuisen tai ymmärtävän kuolemansurua.

---

[173] Yliopistollinen eläinsairaala 2025.

Lähteet

Alasuutari, P. (2011). Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Ariès, P. (1994). Western Attitudes toward Death from the Middle Ages to the Present. London: Marion Boyars. (Alkuperäinen teos julkaistu 1974.)

Bekoff, M. (2007). The emotional lives of animals. Novato: New World Library.

Birke, L. (2008). Talking About Horses: Control and Freedom in the World of "Natural Horsemanship". *Society and Animals* 16.2 (2008): 107-126. https://research-ebsco-com.libproxy.helsinki.fi/c/ihuz4q/viewer/pdf/3ihl6erx7v

Birke, L. & Thompson, K. (2018). (Un)stable relations: horses, humans and social agency. London: Routledge.

Brabant, S. (2002). A Closer Look at Doka's Grieving Rules. Teoksessa K. J. Doka (toim). *Disenfranchised Grief: Recognizing hidden sorrow*. Lexington, MA: Lexington.

Brooke (2025). Brooke at a glance. https://www.thebrooke.org/about-us/brooke-glance (1.7.2025)

Butters, M. (2021). Death and dying mediated by medicine: an ethnographic study on the experiences of palliative patients in Finland. Väitöskirja. Helsinki: Unigrafia. https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/abd9a3c3-8117-4d34-8fae-1099026ebc7e/content (16.7.2025)

Corr, C. A. (2002). Revisiting the Concept of Disenfranchised Grief. Teoksessa K. J. Doka (toim.) *Disenfranchised Grief: Recognizing hidden sorrow*. Lexington, MA: Lexington.

Davis, H. L. (2011). Death of a Companion Animal: Understanding Human Responses to Bereavement. Teoksessa C. Blazina, G. Boyraz & D. Shen-Miller (toim.) *The Psychology of the Human-Animal Bond* : A Resource for Clinicians and Researchers. (1. painos). New York: Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-9761-6

Doka, K. (1989). Disenfranchised Grief. Teoksessa K. J. Doka (toim). *Disenfranchised Grief: Recognizing hidden sorrow*. Lexington, MA: Lexington.

Doka, K. (2002). Disenfranchised Grief: New Directions, Challenges and Strategies for Practice. Champaign, IL: Research Press.

Douglas, M. (2000). Puhtaus ja vaara. Ritualistisen rajanvedon analyysi. Tampere: Vastapaino. (Alkuperäinen teos julkaistu 1966.)

Faverio, M. & Sidoti, O. (2024). Teens, Social Media and Technology 2024. Washington: Pew Research Center. https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/20/2024/12/PI_2024.12.12_Teens-Social-Media-Tech_REPORT.pdf (21.8.2025)

Gittings, C. & Walter, T. (2010). Rest in peace? Burial on private land. Teoksessa A. Maddrell & J. D. Sidaway (toim.) *Deathscapes: Spaces for Death, Dying, Mourning and Remembrance*. Farnham: Ashgate.

Günther, K. & Hasanen, K. (2021). Tyypittely. Teoksessa J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/tyypittely/ (21.8.2025)

Hakapää, J. (2005). Philippe Ariés ja kuolema. *Tieteessä tapahtuu* (22)3, 43–49. https://journal.fi/tt/article/view/56633/18777 (26.6.2025)

Hevostietokeskus. (2022). Hevosen hävittäminen. Päivitetty 26.9.2022. https://hevostietokeskus.fi/i/talliymparisto/hevosen-havittaminen (4.7.2025)

Honkajoki. (2023). Raatokeräilyhinnasto. https://raatonetti.fi/site?node_id=24

Hänninen, J. (2014). Luonnollinen vai joudutettu kuolema? Teoksessa O. Hakola, S. Kivistö, & V. Mäkinen, (toim.) *Kuoleman kulttuurit Suomessa*. Gaudeamus: Helsinki.

Jaskari, M.-M., Leipämaa-Leskinen, H. & Syrjälä, H. (2015). Revealing the paradoxes of horsemeat – The challenges of marketing horsemeat in Finland. *Nordic Journal of Business* 64:2, 86-201. http://njb.fi/wp-content/uploads/2015/09/Jaskari_etal_2-15.pdf (2.7.2025)

Juhila, K. (2021). Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/ (Viitattu 8.8.2025.)

Keller, E. (2024) Our bodies – Holders of Unspoken grief. Teoksessa R. Turner & S. Stauffer (toim.) *Disenfranchised Grief: Examining Social, Cultural and Relational Impacts*. New York, NY : Routledge

Forsén, L. & Puomisto, H. (5.8.2025). Korkeasaareen saa viedä kuolleen hevosen, mutta tuskin kania – tanskalainen eläintarha pyysi lahjoittamaan eläimiä petojen ruuaksi. *Keskisuomalainen*. https://www.ksml.fi/uutissuomalainen/8740925 (8.8.2025)

Korhonen, S. (1990). Kuolema Suomen perinnetieteellisessä kirjallisuudessa: bibliografia vuoteen 1989. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran julkaisuja 7. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Leinonen, R.-M. (2013). Palvelijasta terapeutiksi. Ihmisen ja hevosen suhteen muuttuvat kulttuuriset mallit Suomessa. Väitöskirja. Oulu: Oulun yliopisto.

Luonnonvarakeskus. (2025). Mitä Suomessa syötiin vuonna 2024? https://www.luke.fi/fi/uutiset/mita-suomessa-syotiin-vuonna-2024 (9.7.2025)

Mäntsälän Lemmikkilehto. (2025). Lemmikin tuhkaus ja hautaus. https://lemmikkilehto.fi/tuhkaus-ja-hautaus/ (katsottu 4.7.2025)

Marin, M. (2001). Aikuisuus ja keski-ikäisyys. Teoksessa A. Sankari & J. Jyrkämä. (toim.) *Lapsuudesta vanhuuteen: Iän sosiologiaa*. Tampere: Vastapaino, 225-265.

Martuzzi, F., Sussi, C. & Catalano, A. L. (2001). Horse meat production and consumption in Italy. *Book of Abstracts of the 52nd Annual Meeting of European Association for Animal Production* 7: 323. Wageningen: Wageningen Pers.

Mattila, M. (2021). Tutkimusprosessi. Teoksessa Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. (2021). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/tutkimus/prosessi/ (Viitattu 8.8.2025.)

McKeon Pesek, E. (2002). “The Role of Support Groups in Disenfranchised Grief.” Teoksessa K. J. Doka. (toim.) *Disenfranchised Grief: Recognizing hidden sorrow*. Lexington, MA: Lexington.

Miles, M. B. & Huberman, A.M. (1994). Qualitative data analysis. (2. ed.) California: Sage.

Nikkanen, I. (2024). Murheen eläimet. Sureminen lihanormin kritiikkinä. Maisteritutkielma. Helsingin yliopisto. http://hdl.handle.net/10138/588042

Park, R., Royal, K. & Gruen, M. (2023). A Literature Review: Pet Bereavement and Coping Mechanisms. *Journal of Applied Animal Welfare Science*, 26:3, 285-299. https://doi.org/10.1080/10888705.2021.1934839

Pentikäinen, J. (1990) Suomalaisen lähtö. Kirjoituksia pohjoisesta kuolemankulttuurista. Helsinki: SKS.

Pentikäinen, J. (1996). Myyttejä ja kuvia kuolemasta. Teoksessa T. Heiskanen (toim.) *Särkynyt sydän. Omainen ja itsemurha*. Helsinki: Suomen Mielenterveysseura, 19–29.

Pentikäinen, J. (1998). Itä, länsi ja pohjoinen suomalaisten sielunmaisemassa. Pohdintoja henkisyydestä eli spiritualiteetista Suomessa. Teoksessa E. Ojanen (toim.) *Tuhkaa ja linnunrata. Henkisyys mielenterveystyössä*. Helsinki: Suomen Mielenterveysseura, 131–142.

Pulkkinen, M. (2016). Salattu, suoritettu ja sanaton suru : Läheisen menettäminen kokonaisvaltaisena kokemuksena. Väitöskirja. Unigrafia: Helsinki.

Raussi, S., Kauppinen, T. & Walden, W. (2021) Eläinten hyvinvoinnin tutkimus. Teoksessa *Eläinten hyvinvointi Suomessa III* (2023). Helsinki: Eläinten hyvinvointikeskus EHK.

Redmalm, D. (2015) Pet grief: when is non-human life grievable? *Socio. Rev.*, 63 (1) (2015), 19–35.

Roberts, F.M. (1982). Under the North Star: Notions of Self and Community in a Finnish Village. Väitöskirja. The City University of New York.

Ruokavirasto. (2025a). Hautaaminen. https://www.ruokavirasto.fi/elaimet/elaimista-saatavat-sivutuotteet-ja-kuolleet-elaimet/kuolleet-elaimet/tuotantoelaimet/hevoset/ (4.7.2025)

Ruokavirasto. (2025b). Hevoset. https://www.ruokavirasto.fi/elaimet/elainten-hyvinvointi/elainsuojelu-pitopaikoissa/harrastus--ja-lemmikkielaimet/hevoset/ (7.7.2025)

Salmela, M. (2014). Kuolevan kohtaaminen. Teoksessa O. Hakola, S. Kivistö, & V. Mäkinen (toim.) *Kuoleman kulttuurit Suomessa*. Gaudeamus: Helsinki.

Salmi, N. (2025). Tekijät ja metallit. https://www.horsehairjewellerynannasalmi.com/fi/tekij%C3%A4t-ja-metallit (29.7.2025)

Salon Eläintuhkaus. (2025). Hevosen tuhkaus ja noutopalvelu. https://xn--salonelintuhkaus-1nb.fi/hevosen-tuhkaus/ (4.7.2025)

Serpell, J. (2003). Anthropomorphism and Anthropomorphic Selection – Beyond the 'Cute Response'. *Society and Animals* 11.1 (2003):83-100. https://research-ebsco-com.libproxy.helsinki.fi/c/ihuz4q/viewer/pdf/svg7iqf4vj (7.7.2025)

Schuurman, N. (2012). ”Hevoset hevosina”: Eläimen ja sen hyvinvoinnin tulkinta. Väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto: Joensuu. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-0665-6 (4.7.2025)

Schuurman, N. (2020). "Eläimillä on myös sitten se toinen vaihtoehto": Eläinlääkäri, relationaalisuus ja lemmikin lopetuksen etiikka. Teoksessa T. Räsänen & N. Schuurman (toim.) Kanssakulkijat: Monilajisten kohtaamisten jäljillä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Schuurman, N. & Kotilainen, J. (2022) Syödäkö vai eikö syödä? Eläimiä määrittävät kulttuuriset kategoriat liikkeessä. Teoksessa T. Kaarlenkaski & O. Latva (toim.) ”*Tunteva tuote. Kuinka eläimistä tuli osa teollista tuotantoa?*”

Schuurman, N. & Leinonen, R-M. (2012). The death of the horse: transforming conceptions and practices in Finland. *Humanimalia* 4:1. https://humanimalia.org/artihyvin cle/view/10032/10473

Schuurman, N. & Redmalm, D. (2019). Transgressing boundaries of grievability: Ambiguous emotions at pet cemeteries (2019) *Emotion, Space & Society* 31, 32-40. https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1755458618300999#bib54 (8.7.2025)

SKS KRA. Kansatieteellinen hevosiin liittyvä aineisto. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkisto, Helsinki. Tutkimuksessa viittaan tähän aineistoon ilmoittamalla arkistotunnuksen (SKS KRA) ja aineistotunnuksen (E), kerääjän nimen ja keruuvuoden.

Rantanen, J. KRK 64:167. 1935. Forssa. Hevonen ihmisen palveluksessa.

Solala, H. (2020). Hevosvetoinen yhteiskunta. Teoksessa T. Räsänen & N. Schuurman (toim.) *Kanssakulkijat: Monilajisten kohtaamisten jäljillä*. SKS, Helsinki.

Suomen eläinoikeusjuristit ry. (2025). https://www.elaintenvuoro.fi/ (10.7.2025)

Suomen Hippos ry. (2025a). Hevosen viimeinen matka. https://www.hippos.fi/vastuullisuus/hevosen-hyvinvointi/hevosen-viimeinen-matka/ (7.7.2025)

Suomen Hippos ry. (2025b) Hevostalous lukuina 2024. https://www.ratsastus.fi/site/assets/files/31348/hevostalous_lukuina_2024.pdf

Suomen ratsastajainliitto r.y. (SRL) (2025). Ratsastuksen tunnuslukuja. https://www.ratsastus.fi/srl/ratsastuksen-tunnuslukuja/

Suomen virallinen tilasto (SVT). (2025). Väestörakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus. https://stat.fi/tilasto/vaerak (10.8.2025)

Säilyke Herttua Oy (2025). Teurastus ja leikkuu. https://sailykeherttua.fi/teurastus/

Tuomaala, S. (2011). Keskeytyksiä elämässä. Naisten toimijuudet aborttikertomuksissa. Uskontotiede 13. Helsinki: Helsingin yliopisto. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/25856/keskeyty.pdf?sequence=1 (26.6.2025)

Tuomainen, R., Myllykangas, M., Elo, J. & Ryynänen, O.-P. (1999). Medikalisaatio. Aikamme sairaus. Tampere: Vastapaino.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Utriainen, T. (1999). Läsnä, riisuttu, puhdas. Uskontoantropologinen tutkimus naisista kuolevan vierellä. Helsinki: SKS.

Vala, U. (2014). Suomalainen kuolema. Teoksessa O. Hakola, S. Kivistö & V. Mäkinen (toim.) *Kuoleman kulttuurit Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus, 25–34.

Vogels, E. A. (2019). Millennials stand out for their technology use, but older generations also embrace digital life. Washington: Pew Research Center. https://www.pewresearch.org/short-reads/2019/09/09/us-generations-technology-use/ (21.8.2025)

Walter, T. (1994). The Revival of Death. London: Routledge.

Yliopistollinen eläinsairaala. (2025). Hevossairaalan palvelut - Kirurgia. https://www.helsinki.fi/fi/yliopistollinen-elainsairaala/toimipisteet-ja-palvelut/hevossairaalan-palvelut/kirurgia (17.8.2015)

Zechner, M. (2014). Kuolevien vanhusten omaishoiva. Teoksessa O. Hakola, S. Kivistö & V. Mäkinen (toim.) *Kuoleman kulttuurit Suomessa*. Gaudeamus: Helsinki.

Lainsäädäntö:

Eläinsuojelulaki 247/1996.

Euroopan Unionin neuvoston asetuksen (EY) N:o 1255/97 muuttamisesta annetun neuvoston asetus (EY) N:o 1/2005.

Euroopan Unionin neuvoston asetus (EY) N:o 1099/2009 eläinten suojelusta lopetuksen yhteydessä.

Komission asetus (EY) N:o 504/2008.

Laki eläinten hyvinvoinnista 693/2023.

Laki eläinten kuljetuksesta 1429/2006.

Valtioneuvoston asetus hevosten suojelusta 588/2010.

Valtioneuvoston asetus hevosten hyvinvoinnista 321/2025.

Liitteet

Liite 1. Lomakeaineiston kysymykset.

Olen Milja Mantela ja teen maisteritutkielmaani (gradu) Helsingin yliopistossa uskontotieteessä. Kyselytutkimus on osa aineistonkeruuta tutkielmaani varten. Aineistoon vastataan nimettömänä ja siihen vastaaminen kestää n. 15 minuuttia. Aineistolla kartoitetaan hevosenomistajien kuolemansuruun liittyvia kokemuksia Suomessa aikavälillä 2005–2025. Kysely on suunnattu ratsastusta harrastaville hevosenomistajille, jotka ovat lopetuttaneet hevosensa mistä tahansa syystä ja millä tavalla tahansa kyseisellä aikavälillä. Ratsastuksella tarkoitetaan tässä kaikkia ratsastuksen lajeja. Esim. esteratsastus, kouluratsastus, kenttäratsastus, pararatsastus, lännenratsastus, islanninhevoset, matkaratsastus, vikellys ja valjakkoajo.

1) Vakuutan olevani täysi-ikäinen (yli 18-vuotias).

taustatietoja:

2) Hevosharrastuksen kesto vuosina
3) Hevosenomistajuuden kesto vuosina
4) Vastaajan ikä (18-25, 26-35, 36-45, 46-55, 56-65, 66-75, 76-)
5) Vastaajan sukupuoli (nainen, mies, muu, en halua kertoa)
6) Määrittelen itseni (valitse 1 tai 2 sopivinta)

A) harrastaja (ei muodollista koulusta hevosalalle eikä harrastuksen painotus ole kilpailemisessa)
B) kilpailija (kilpailullisia tavoitteita, pyrin etenemään harrastuksessa tavoitteellisesti)
C) ammattilainen (Työskentelen työkseni hevosten parissa ja/tai olen käynyt muodollisen koulutuksen hevosalalle. Esim. tallinpitäjä, kengittäjä, eläinlääkäri, hevosenhoitaja, ratsastuksenopettaja)

asenteita kartoittavia kysymyksiä:

7) Mikä on elämänkatsomuksesi? esim. kristitty tai ateisti.
8) Uskotko jälleensyntymään tai kuolemanjälkeiseen elämään? Koskeeko se myös eläimiä?
9) Mikä olisi sinulle vähiten mieluisa tapa (teurastus, ampuminen, eutanasia) lopettaa hevosesi? Miksi?
10) Jos joudut luopumaan hevosesta, millaista lopetustapaa suosisit (teurastus, ampuminen, eutanasia)? Miksi?

oman hevosen lopetukseen liittyviä kysymyksiä:

11) Kuinka monta hevostasi on sinun omistuksesi aikana lopetettu? Milloin (ajankohta)? Miksi hevonen/hevoset lopetettiin?
12) Miten hevonen/hevoset lopetettiin? Missä? (ei paikkakuntaa, vaan esim. kotitalli, onnettomuuspaikka, eläinsairaala, teurastamo)
13) A. Mitä kuolleelle hevoselle tehtiin?

A) haudattiin
B) tuhkattiin
C) tuhkattiin ja haudattiin
D) vietiin kaatopaikalle
E) vietiin Honkajoki Oy:n käsiteltäväksi
F) hyödynnettiin ihmisten tai eläinten ravinnoksi

13 B. Jatkokysymys edelliseen. Jos sinulta on lopetettu useita hevosia, voit tarkentaa, montako on lopetettu kullakin yllä mainitulla tavalla.

14) Millainen oli ollut lopetetun hevosen/ lopetettujen hevosten käyttötarkoitus? Esim. harrastehevonen, kilparatsu
15) Millainen rooli kuolleella hevosella/hevosilla oli elämässäsi ennen lopettamista?

ympäröivän yhteiskunnan vaikutus:

16) Muistele aikaa, jolloin hevonen kuoli. Miten toimit lähipäivinä kuoleman yhteydessä? Olitko esimerkiksi töistä poissa? Oliko hevoselle jokin muistotilaisuus?
17) Miten arkesi muuttui hevosen/hevosten kuoleman jälkeen?
18) Koitko tapasi surra hyväksytyksi? (tallilla, perheessä, töissä…)
19) Estikö tai rajoittiko jokin asia menetyksesi suremista? Mikä?

muistamistavat:

20) Miten muistelet kuollutta hevosta/hevosia?
21) Kuinka usein muistelet hevosta? (esim. päivittäin, viikottain, kuukausittain)
22) Muisteletko hevosta tiettyinä ajankohtina? (Esimerkiksi kuoleman vuosipäivä tai pyhäinpäivä.)
23) Miten kuolleen hevosesi tai hevostesi sureminen tai muistaminen on muuttunut ajan kuluessa?
24) Jos sinulta on lopetettu useampia hevosia, miten sureminen/muistaminen on eronnut eri hevosten kohdalla?
25) Onko sinulla tallessa kuolleesta hevosesta muistona joitakin esineitä tai osia? Esim. jouhia, riimu, luita. ei/ kyllä, mitä?
26) Onko sinulla esillä jossakin kuolleen hevosen muistoksi esineitä? ei/ kyllä, mitä?
27) Kiitos kyselyyn vastaamisesta! Haluatko vielä sanoa jotakin?

Liite 2. Tietosuojaseloste.

Hevosenomistajat ja kuolemansuru

Tieteellisen tutkimuksen tietosuojailmoitus 18.6.2025

EU:n tietosuoja-asetus (EU 2016/679), art. 12, 13, 14

1. **Yleistä**

Tämä on opinnäytetyötä varten tehty seloste opinnäytetyön tekemiseen liittyvien henkilörekisteritietojen käsittelytoimista. Selosteen on tehnyt opinnäytetyön tekijä.

2. **Opinnäytetyön tekijä ja rekisterinpitäjä**

Tutkimuksen suorittaa opinnäytetyön tekijä: Milja Mantela

Opinnäytetyön ohjaaja: Tuomas Äystö

Opinnäytetyöhön liittyvien, henkilötietoja sisältävien rekisterien rekisterinpitäjänä toimii opinnäytetyön tekijä (Milja Mantela)

3. **Yhteyshenkilö tutkimusrekisteriä koskevissa asioissa**

Tutkimuksen suorittaja (opinnäytetyön tekijä)

Nimi: Milja Mantela

Puh. 0405737009

Sähköposti: milja.mantela@helsinki.fi

Opinnäytetyön ohjaaja

Titteli: Uskontotieteen yliopistonlehtori

Nimi: Tuomas Äystö

Korkeakoulu: Helsingin yliopisto

Sähköposti: tuomas.aysto@helsinki.fi

4. **Opinnäytetyöhön liittyvän rekisterin nimi, luonne ja opinnäytetyöprosessin kesto**

Tutkimuksen nimi: Hevosenomistajat ja kuolemansuru

Luonne: Kertatutkimus

Tutkimuksen kestoaika: kesäkuu 2025 – lokakuu 2025

Henkilötietojen käsittelyaika: Kunnes opinnäytetyö on julkaistu, jonka jälkeen ne poistetaan yhden vuoden (1v) kuluessa.

5. **Tutkimusrekisterin tietosisältö**

Tutkimuksessa kerättävät tiedot:

henkilön täysi-ikäisyys
henkilön ikä
sukupuoli
harrastuksen kesto vuosina
hevosenomistajuuden kesto vuosina
rooli harrastuksessa: harrastaja, kilpailija ja/tai ammattilainen
elämänkatsomus
henkilön omistuksessa lopetettujen hevosten lukumäärä ja lopetustavat
henkilön omistuksessa kuolleen hevosen käsittelytapa (esim. tuhkaus)

Vastauksissa pyritään ohjamaan, että paikkakuntia tai muita tunnistetietoja ei kerrottaisi, mutta aineistoon saattaa päätyä hevosten nimiä tai paikkakuntia. Koska tutkimustulokset pseudonymisoidaan, näitä yksilöiviä tietoja ei kerrota tuloksissa. Anonymiteettiä lisätään esimerkiksi kysymällä vastaajan ikäryhmää tarkan iän sijaan.

6. Henkilötietojen tietolähteet

Tutkittava itse (vastaukset kyselytutkimukseen). Tiedot kerätään osallistujilta Helsingin Yliopiston e-lomakkeella tehdyllä kyselyllä.

7. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus on tieteellinen tutkimus. Opinnäytetyö on julkaisun jälkeen julkisesti saatavilla tieteellisen tutkimuksen periaatteiden mukaisesti.

8. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste

Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste: *EU:n yleinen tietosuoja-asetus, artikla 6 kohta 1 sekä tietosuojalaki 4 §*: Yleistä etua koskeva tehtävä/rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttö: tieteellinen tutkimus.

9. Arkaluonteiset henkilötiedot (erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat tiedot ja rikostiedot)

Tutkimuksessa käsitellään seuraavia arkaluonteisia henkilötietoja: uskonnollinen tai filosofinen vakaumus.

10. Arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste

EU:n yleinen tietosuoja-asetus, artiklat 9 (erityiset henkilötietoryhmät) ja 10 (rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvät tiedot) sekä tietosuojalaki 6 ja 7 §:t
Yleistä etua koskeva tieteellinen tutkimus.

11. Henkilötietojen siirto tai luovuttaminen

Kerättyjä tietoja ei luovuteta minnekään vaan ne pysyvät tekijän (Milja Mantela) hallussa.

12. Henkilötietojen siirto tai luovuttaminen EU:n/ETA-alueen ulkopuolelle

Rekisterin tietoja ei siirretä kolmanteen maahan tai kansainväliselle järjestölle EU:n tai ETA-alueen ulkopuolelle.

13. Automatisoitu päätöksenteko

Automaattisia päätöksiä ei tehdä.

14. Rekisterin suojauksen periaatteet

Aineistoon käsiksi pääseminen vaati kirjautumista e-lomakejärjestelmään. Aineiston analyysi tehdään tekstinkäsittelyohjelmaa Word apuna käyttäen. Aineiston käsittelyn jälkeen aineisto siirretään Microsoft OneDriven henkilökohtaiseen säiliöön, joka on suojattu alue, jota pääsee käyttämään vain vahvalla todentamisenmenetelmällä. Aineistoa pääsee katsomaan vain opinnäytetyön tekijä (Milja Mantela) ja tarvittavin osin opinnäytetyön ohjaaja (Tuomas Äystö).

15. Henkilötietojen käsittely tutkimuksen päättymisen jälkeen

Kerätty aineisto tuhotaan tietoturvallisesti tutkimuksen julkaisemisen jälkeen yhden vuoden kuluessa.

16. Rekisteröidyn oikeudet ja niiden mahdollinen rajoittaminen

Rekisteröidyllä on oikeus peruuttaa antamansa suostumus, mikäli henkilötietojen käsittely perustuu suostumukseen.

Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus Tietosuojavaltuutetun toimistoon, mikäli rekisteröity katsoo, että häntä koskevien henkilötietojen käsittelyssä on rikottu voimassa olevaa
tietosuojalainsäädäntöä.

Rekisteröidyn EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisista oikeuksista voidaan poiketa opinnäytetyössä seuraavin suojatoimin:

1. Henkilötietojen käsittely perustuu tutkimussuunnitelmaan.
2. Tutkimuksella on vastuuhenkilö tai siitä vastaava ryhmä.

3. Henkilötietoja käytetään ja luovutetaan vain historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka muuta yhteensopivaa tarkoitusta varten sekä muutoinkin toimitaan niin, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot eivät paljastu ulkopuolisille.
4. Jos tutkimuksessa käsitellään tietosuoja-asetuksen artiklan 9 kohdassa 1 (erityiset henkilötietoryhmät) ja artiklassa 10 (rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvät henkilötiedot) tarkoitettuja henkilötietoja, niin em. kohtien 1–3 noudattamisen lisäksi tulee tehdä tietosuoja-asetuksen 35 artiklan mukainen tietosuojan vaikutustenarviointi ja toimittaa se tietosuojavaltuutetun toimistoon 30 päivää ennen tutkimuksen aloittamista.
Seuraavista rekisteröidyn EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisista oikeuksista poiketaan tässä tutkimuksessa:

Rekisteröidyn oikeus tarkistaa itseään koskevat tiedot (artikla 15).
Rekisteröidyn oikeus tietojensa oikaisemiseen (artikla 16).
Rekisteröidyn oikeus tietojensa poistamiseen (artikla 17). Oikeutta henkilötietojen poistamiseen ei sovelleta tieteellisessä tai historiallisessa tutkimustarkoituksessa silloin, kun poisto-oikeus todennäköisesti estää tai vaikeuttaa käsittelyä.
Rekisteröidyn oikeus käsittelyn rajoittamiseen (artikla 18).
Rekisteröidyn oikeus vastustaa henkilötietojensa käsittelyä (artikla 21)

Lisätietoja Tietosuojavaltuutetun toimistosta: https://tietosuoja.fi/rekisteroidyn-oikeudet-eri-tilanteissa